

JØRGEN NIELSEN

ROSKILDE KRO

500 år ved landevejen

Albertslund Lokalhistoriske Forening

JØRGEN NIELSEN

ROSKILDE KRO

500 år ved landevejen

Albertslund Lokalhistoriske Forening

ROSKILDE KRO. 500 år ved landevejen

Albertslund Lokalhistoriske Forening, 2018

E-bog på hjemmesider: albertslundlokalhistoriskeforening.dk og kroppedal.dk

© Jørgen Nielsen

Trykt hos Jungersen Grafik ApS, Albertslund

ISO 14001 Miljøcertificeret

ISBN 978-87-970002-0-5

Udgivet med støtte fra:

Albertslund Kommune

Dansk Lokalhistorisk Forening

KFUM spejderne Albertslund

Foreningshuset Roskilde Kro

Wittrup Motel

VELUX FONDEN: "Støtten er ydet under fondens fundatsbestemmelser, der giver mulighed for støtte til aktive ældre. Kvalitative og redaktionelle vurderinger i forbindelse med udgivelsen er foretaget af forlaget og forfatteren."

Af samme forfatter:

En skole i 3 århundreder (2005)

På flugt gennem Vestegnen i 1943 (2005)

Fem år – der varede længe (2007)

Den gode historie (2008)

Fra Valby til Albertslund (2010)

Der var engang en gård (2012)

Navne på veje og steder i Albertslund (2014)

Senior Idræt i Albertslund (2016)

Fra bondegård til kulturhus (2016)

Her skete det (2017)

Forside: Roskilde Kro 1936-38. (Det Kgl. Bibl. Foto: Sylvest Jensen)

Bagside: Kaffestel fra Roskilde Kro. (Lokalhistorisk Samling Albertslund.

Foto: Inge Andersen)

Indhold

1. FORORD (s. 6)

2. KROEN VED DEN GAMLE LANDEVEJ (s. 7)

Fra den ene kro til den anden · På sporet af den første Roskilde Kro · To kroværter stukket ihjel · Trafikuheld anno 1688 · Den første ejer af kroen · Kongelig privilegeret kro · Vielser på Roskilde Kro · Pengene og livet på kroen

3. KROEN FLYTTES (s.18)

Flyt eller gå fallit · 10 enige gårdmænd · Afslag på ansøgninger om tilskud · En snedig kromand vil røre dronningens hjerte

4. "NYE ROSKILDE KRO" (s. 22)

Grundstenen lagt i 1773 · Kendte personer blandt kroens gæster · Kroen og brændevinen · "Kongelig Majestæts allernådigste befaling" · Et kig indenfor · Graffiti anno 1817 · Kroen lå det forkerte sted – for anden gang · Skulle den gamle kro have en aflægger i Taastrup? · Heste, køer og brændevin · "Store Roskilde Kro" · Fugleskydningsselskab · Fra fornem forening til folkefest · Folkestyre kræver et mødested · Foreningsliv

5. GAMMEL KRO I EN NY TID (s. 52)

Idrætten giver nyt liv til kroen · "Balladen på Roskilde Kro" – en film fra 1926 · Dilettant · Søndagsudflugten · Kroen under besættelsen 1940-45 · I en festlig anledning · Johans Autoværksted · Familien Bang og Roskilde Kro · "Bangs Minde" · Barn på kroen 1950-52 · Familien Larsen og Roskilde Kro

6. ROSKILDE KRO GIVER OP (s. 84)

Kommunen bliver kroejer · Kro-hotel og diskotek · Roskilde Kros "indmad" på auktion · Spejdergården · Musik og dans

7. FORENINGSHUSET ROSKILDE KRO (s. 98)

Roskilde Kro til salg · Albertslund-ånden · En forening for foreninger på Roskilde Kro · Albertslundkoret · Bjørnens Sportsfiskerforening · Danseforeningen Gamle Danses Værn · Albertslund Linedance · Og spejderne er her · Høstmarked · Årets forening 2016 · En ny historie kan begynde

8. DOKUMENTATION (s. 120)

Fæstere, ejere og forpagtere · Arkæologens fund · Foreningshuset Roskilde Kro

9. REGISTER (s. 134)

10. KILDER (s. 138)

1. Forord

Albertslund har få bygninger med en historie, der går flere hundrede år tilbage. Kirkerne i Herstedvester og -øster går tilbage til middelalderen og er stadig de steder, hvor man døber børn, indgår ægteskaber og tager afsked med de døde. Roskilde Kro har ligget ved Gamle Landevej siden 1500-tallet eller før og flyttede fra den ene landevej til den anden, da man anlagde den nye landevej, Roskildevej, i 1770'erne. Bygningerne er ændret, revet ned og fornyet, men har altid været en kro. Mens kirkerne stadig fungerer som kirker, har kroen efter 500 år ingen fremtid som kro, men i skrivende stund er der en ny mulighed: Foreningshuset Roskilde Kro.

Roskilde Kro afspejler med sin egen udvikling træk af Albertslunds historie i 500 år: livsvilkårene, trafikken, befolkningen, traditionerne, kulturen m.m. Det er ikke en selvfølge, at vi stadig har bygninger, vi kan kalde Roskilde Kro. Engagerede albertslundere har med deres arbejde skrevet Roskilde Kro ind i det 21. århundredes lokalhistorie i Albertslund. Derfor skal fortællingen om kroens historie ikke kun være "Der var engang", men også give et billede af "Roskilde Kro lige nu".

Tak for oplysninger fra Inga og Kurt Bach, Gorm Boje Christiansen, Jørgen Hansen, Kirsten Holmenlund, Hartly Kristiansen, Søren Larsen, Susanne Storm Lind, Mogens Mikkelsen, Aase Møller, Ellen Nielsen, Bent Skovsbøll og Lars Spatzek (leder af Byhistorisk Samling og Arkiv i Høje-Taastrup Kommune). Tak til foreningerne på Roskilde Kro for deres bidrag med tekst og billeder, som viser deres brug af kroen. Lokalhistorisk Samling Albertslund ved Troels Øhlenschlæger og Jens Kjær Nielsen har hjulpet med billeder og research. Tak til Inge Andersen, som er en flittig lokalhistorisk fotograf. Amatørarkæolog Tanja Mikkelsen har bidraget med fotos af sine fund m.m. – også tak for det. En særlig tak til Niels Peter Holmenlund, Erik og Martin Bang Dahl samt Jørgen Bang, som har bidraget med oplysninger om familien og stillet deres fotografier til rådighed. Samme tak rettes til Søren Larsen, som har medvirket til, at kroens sidste krofamilie for første gang er kommet med i beretningen om Roskilde Kros historie.

Albertslund, april 2018

Jørgen Nielsen

2. Kroen ved den gamle landevej

Fra den ene kro til den anden

Albertslund har stier for gående og cyklister, så vi kan komme rundt i kommunen næsten uden kontakt med den motoriserede trafik. En af de stier, som bruges meget, er Toftekærstien, der går fra hjørnet af Herstedvestervej og Roskildevej hen forbi Toftekærgård og videre til Roskilde Kro. Så svinger stien, og der er valgmuligheder. Kør eller gå til venstre op på broen over Roskildevej sydpå eller vælg at sætte kursen mod nord ligeud ad naturstien med grus langs Store Vejleå i kanten af Egelundparken. En tredje mulighed er den asfalterede sti op mellem Egelundparkens træer og buske. De to stier mod nord mødes og fører os under motorvejen og videre langs golfbanerne ud til Snubbekorsvej. Lige her får man øje på en lokalhistorisk tavle, der står i vejkanten. Dette sted har åbenbart en historie.

Fra Toftekærstien ved Roskilde Kro kan man komme gennem Egelundparken ad den asfalterede sti, der fortsætter nordpå, under motorvejen og langs golfbanen ud til den gamle landevej, hvor den første kro lå. (J.N. 2016)

Det lavtliggende stykke af Snubbekorsvej er det gamle vadested, Appevad. Her er fundet en kampestensbro fra 1700-tallet. Rejsende til og fra hovedstaden har gennem århundreder skullet passere her. Fra Appevad går vejen opad mod det sted, hvor den første Roskilde Kro lå. I dag ligger der et nydeligt, hvidt hus, der kaldes Rolighedshuset. Huset har ikke personale, der står klar med forfriskninger, foder til hestene og varme drikke til de rejsende. Det er århundreder siden. Fra Rolighedshuset kan vi også i dag fortsætte op ad vejen og derefter nedad, hvor vejen i en smuk bue går mod vest. Snart kan man se Snubbekorset inde på marken. Det er præcis samme oplevelse, som tidligere tiders vejfarende har haft på en rejse ad den gamle

vej fra hovedstaden mod Roskilde. Man er kommet over vadestedet, Appevad, og derefter op til kroen. Efter ophold kunne man drage videre i det skovløse terræn og få øje på Snubbekorset som et sigtepunkt i horisonten.

Rolighedshuset ligger på den grund, hvor Roskilde Kro lå indtil ca. 1770. (J.N. 2016)

Engang var rejser gennem Danmark vanskelige på grund af de få farbare veje. Rejser om natten var selv for bevæbnede folk risikable, så man lagde sin rejserute efter private venner eller klostrene, hvor man kunne få natlogi bag klostres mure, men efter reformationen i 1536 var klostrenes tid forbi, så kongen – der konfiskerede kirkelige ejendomme – måtte selv tage ansvar for rejselivet i landet. Allerede i 1521 kom Christian 2.s forordning om, at der skulle ligge en kro ved landevejene for hver 2 mils rejse, så derfor skulle der ligge en kro i denne afstand fra København. Det blev Roskilde Kro, der ikke ligger i Roskilde, men er Roskildevejens kro.

Astronomen Ole Rømer (1644-1710) er sikkert ofte kommet til hest eller med vogn ad den gamle landevej, når han skulle ud til sit landobservatorium ved Kroppedal. (Samtidigt maleri af ukendt kunstner)

Ole Rømer konstruerede i 1691 en milevogn til opmålingen af veje. Hjulenes omdrejninger tælles ved viserne foran. Museumsinspektør Mads Thernøe viser på Museet Kroppedal, hvordan man gik med milevognen. (J.N. 2017)

På sporet af den første Roskilde Kro

Da herredsfogeden i Smørum i 1558 skulle lave sin beretning om en uoverensstemmelse mellem tre mænd, nævner han, at der lå en kro mellem København og Roskilde. Navnet på kroen bruges for første gang i tingbogen for Smørum Herred i 1625. Der står "Roschylde Kroe". Et tidligere dokument bruger navnet "Snubbekors Kro", så der har ligget en kro på den grund, hvor Rolighedshuset ligger nu. Da man gravede ud til fundamentet for Rolighedshuset, stødte man på rester af kroen: brolægning fra en gårdsplads, syldsten som de sten vægstolperne står på i et bindingsværkshus, skår af lerkar og kridtpiber. I 1923 satte Nationalmuseet en udgravning i gang lidt nord for Rolighedshuset, og det bragte flere ting fra den gamle kro frem. Inden for et område på et par m² fandt man ca. 60 cm under jordoverfladen trækulstumper, dyrebene, murstensbrokker og nogle glaserede kakler, som har siddet på en kakkellovn fra 1500-tallet. Roskilde Kro er en af Danmarks ældste. (12)

Udgravninger bag Rolighedshuset har bragt ting frem fra den første kro, bl.a. kakler, der i 1500-tallet har siddet på en kakkellovn. (J.N. 2016)

Kakkel fra den første Roskilde Kro. Kaklerne er ca. 30 cm høje og har forskellige motiver. På denne kakkel ses en fornem, måske kongelig person. (Kroppedal Museum og Jens Henrik Jønsson)

I Sengeløse kirkebog nævnes, at "Hans Jørgen Selmer af Roskilde Kro" er blevet begravet den 28. juni 1714. Da kroen skulle have ny ejer, blev der foretaget en opgørelse over Hans Jørgen Selmers bo og udfærdiget et skøde. Dermed har vi en detaljeret beskrivelse af Roskilde Kro:

Syd for landevejen lå rejsestalden og nord for vejen selve krohuset, der var en bygning på 18 fag med to etager midt på bygningen med en frontispice, som er en fornem udbygning i tagetagen. Desuden havde kroen nogle mindre udhuse. Gårdspladsen var brolagt, og her var en brønd. Der var en svinesti, et lokum og en have med indhegning. Kroens stuer var møbleret, og et værelse havde himmelsenge med billedskærerarbejde, edderdunsdyner og puder, hørlærredslagener, stole med læderovertræk eller grønt plys, røde duge med grønne og hvide frynser, damaskduge og servietter samt hørlærredshåndklæder. (29)

Vi har ingen billedlige gengivelser af den første kro ved den gamle landevej, men ud fra beskrivelsen fra 1714 kan der laves en skitse. Kroen ses med Snubbekorset i horisonten. (J.N. 2017)

Roskilde Kro var i 1731 privilegeret af kongen og havde ret til at brygge øl og lave brændevin, så kroen havde en 4 tdr. kobberkedel (ca. 520 l), en svaletønde, et støbekar, et rostekar og et urtekar. Kroen havde noget at byde på. Det var nødvendigt, da der kom fornemme folk forbi. Siden kongen o. 1720 måtte opgive at vedligeholde og friholde sin egen vej, Kongevejen, kunne man se de kongelige vogne med følge komme ad den gamle landevej, som var tidens landevej mellem København og Roskilde. Havde folk på egnen hørt, at de kongelige skulle komme forbi, var det

en adspredelse i hverdagen at se dette optog. Foruden kareter med de kongelige personer var der vogne med køkkengrej, personale og bagage og et større optog af ryttere, jægere med hunde og trompeterer til at annoncere kortegens passage. Ved Roskilde Kro skulle folk være klar til eventuel udskiftning af heste, og bønderne havde pligt til at være til rådighed til at køre den enorme bagage og det store personale. Helt sikkert er det, at Frederik 5. i kiste blev kørt denne vej, da han i 1766 skulle sættes i kapellet i Roskilde Domkirke. Det var et ligfølge med 30 ryttere, og der var givet ordre til, at der skulle ringes med kirkeklokkerne, så snart optoget fra København kunne skimtes, og ringningen skulle fortsætte, indtil rytterne forsvandt i horisonten bag Snubbekorset. (6)

I 1768 gjorde Christian 7. et ophold på Roskilde Kro. Det fortæller hofembedsmand, geheimeråd B. Willum Luxdorph i en dagbog, men ellers har der været hverdagstrafik med bøndernes vogne, postdiligencen, vandrende pilgrimme og omstrefjende handelsfolk. (29)

*Kong Christian 7. portrætteret i 1768, som var det år den 17-årige konge og hans følge gjorde et ophold på Roskilde Kro.
(Maleri Louis Michel van Loo. Frederiksborgmuseet)*

Når de kongelige vogne kom til Roskilde Kro, kunne de bruge et omklædningsværelse, der var indrettet til den kongelige familie. Det var som regel korte ophold, mens hestene fik vand og foder. Da egnens bønder var kronfæstere, var de forpligtet til de såkaldte "rejser". Det betød ikke rejser for bønderne, men forpligtigelse til at hjælpe med majestætens rejser. (Efter Paul Lacroix)

To kroværter stukket ihjel

Kroens ejere havde i 1521-1704 ansat kroværter, for det var almindeligt, at ejeren ikke selv deltog i det daglige arbejde med krodriiften. To af 1600-tallets kroværter fik en dramatisk død. Det gjaldt først *Rasmus Bentsen*, som var krovært fra 1625 til 1634. Hans sidste timer startede med et væddeløb med hestevogne på Valby Bakke, da nogle af egnens bønder var på vej hjem fra København. De havde solgt deres grøntsager, fjerkræ, æg, smør, hør og halm og havde sikkert sluttet en vellykket dag med en dram eller måske flere, inden turen gik hjemad. En af egnens bønder, *Jørgen Christensen*, Vridsløselille, fik sin hestevogn godt op ad Valby Bakke. Her blev han indhentet af krovært Rasmus Bentsen. Christensen og Bentsen lod hestene have frit løb ned ad Valby Bakke. Christensen nåede først til Langvaddam (Damhus-søen), så han gjorde holdt og ventede på kromanden. Da denne nåede frem, var han stærkt ophidset og havde en høtyv i hånden. Han steg af vognen og gik over og rev Christensen ned fra hans vogn. Det havde et vidne set, og hele forløbet blev protokolført i Smørum Herreds tingbog.

Bentsen og Christensen kom omsider videre til Glostrup, hvor de mødte andre, der skulle vestpå. Landevejen var for smal til, at flere kunne køre side om side, så kromanden mente, at de andre skulle vige for hans vogn. Hans *Sørensen* fra Kraghave ville ikke føje sig for kromand Bentsen, så det kom til en konfrontation, hvor kromanden brugte sin høtyv, og *Sørensen* tog en kniv i hånden. Kromanden sank om, og *Hans Andersen* kom kørende i sin vogn og så kromanden ligge ved vejen. Den sårede kromand bad om at blive kørt hjem til kroen. Det gjorde *Hans Andersen*, og kromanden døde senere samme dag.

Kjeld Nielsen var krovært ca. 1640-1656 og fik samme skæbne som sin forgænger, dog under andre omstændigheder. Han blev en dag fundet ved Langvaddam. Landevejsrøvere havde stukket ham ned. Hans hest stod ved siden af ham. *Jesper Madsen* fra Herstedøster fandt ham hårdt såret. Kromanden bad ham - i følge Smørum Herreds tingbog - om at blive kørt hjem til kone og børn. To karle kom forbi og hjalp med at få ham op på *Jesper Madsens* vogn. De nåede hjem til kroen, hvor han døde nogle timer senere.

Efter *Kjeld Nielsens* død blev det svære tider for kroen. Enken giftede sig med *Henrik Nielsen*, der døde under svenskekrigene i 1660. Selve krobygningen blev ødelagt af svenskerne på deres vej mod København, som de ville belejre. Kromandens enke rykkede ud i en jordhytte på grunden og prøvede at ernære sig ved at tappe øl, som hun kunne sælge til vejfarende. Hun var således enke efter to kroværter, *Kjeld* og *Henrik*, og hun giftede sig igen, så der atter kom en mand på kroen. Ægteskab var praktisk og fornuftsbetonet for både mand og kone. Krokonen fik sin tredje mand, *Søren Jørgensen*, og han giftede sig til både kone og kro. (10)

Trafikuheld anno 1688

Sognepræst *Peder Friis* rejste i november 1688 fra Vindinge på Fyn til København, hvor han havde fået den ære at skulle prædike for kongen. Da vognen med ham var tæt på Roskilde Kro, væltede den, og Friis slog hovedet så slemt, at han døde nogle dage senere. Roskildevej har ikke været nem at køre på og slet ikke i november.

I flere beretninger fra forskellige tidspunkter omtales landevejens elendige tilstand. I 1761 skulle forfatteren *Christian Marfeldt* på en udenlandsrejse. Han startede fra København kl. 9 og nåede til Roskilde 6 timer senere. Om vejen skrev han: "Vejen til Roskilde Kro, som mest er af ler, var meget slet, derfra til Roskilde dog bedre, da jorden har meget sand." (29)

En berømt klage over vejen kom fra opdagelsesrejsende *Carsten Niebuhr*, der i 1767 vendte hjem fra sin ekspedition til Det lykkelige Arabien. Han var i audiens hos kong Christian 7. og arveprins Frederik for at berette om sine oplevelser. På spørgsmålet om vejenes tilstand skal han have sagt: "Fra Arabien til Roskilde kunne det gå an, men fra Roskilde til København var vejen ganske nederdrægtig." Hvis vi vil vide, hvad "nederdrægtig" vil sige, må vi se bort fra filmsekvenser med prærievogne i glidende kørsel. I virkeligheden var der tale om store huller på vejen, så passagererne i vognen blev kastet rundt og stødte på vognsider, loft og døre. Derfor foretrak nogle rejsende at gå ved siden af vognen, når vejen var særlig elendig. De undgik vognens hoppende og gyngende bevægelser, og de kunne gå lige så hurtigt, som diligencen kunne køre på et vanskeligt stykke af vejen. (6)

Geografen Carsten Niebuhr vendte i 1761 hjem fra sin opdagelsesrejse til "Det lykkelige Arabien". Rejsen varede 7 år, og det sidste stykke gik ad den gamle landevej mod København, hvor han skulle i audiens hos kongen. Det var ved denne audiens, han havde en kommentar til landevejens tilstand. (Det Kgl. Bibl.)

Også *Ludvig Holberg* omtaler landevejen til Roskilde på sin egen måde i sin 291. epistel: "En sjæl behøver ikke nær så lang tid til himlen, som den kørende post til Roskilde". Hvor længe er "lang tid", kunne vi spørge om, og et svar får vi fra historiker *Jacob Langebeck*, som beretter, at han startede på en rejse fra København til

Skelskør den 7. august 1743 kl. 2 om eftermiddagen og lod vognens heste hvile ved Roskilde Kro. Han skriver, at kroen serverede te for ham klokken 4½, altså kan vi få indtryk af vognens hastighed denne sensommerdag. Han har kørt 2 mil på 2½ time, ca. 6 km i timen, så vejen har selv på denne årstid ikke været let at køre på. (29)

*Ludvig Holberg (1684-1754) var ofte på rejse, så han havde kendskab til veje og kroer.
(Sorø Akademi)*

*Mange har gennem tiden været på Roskilde Kro ved den gamle landevej, og heldigvis har nogle gjort notater eller skrevet breve, som er bevaret.
Historiker Jacob Langebek (1701-75) skrev om en rejse i 1743, hvor han gjorde et kort ophold og fik serveret te.
(Det Kgl. Bibl.)*

Den første ejer af kroen

Mens de tidligere kromænd var kroværter for kroens ejere, fik kromand *Hans von Ahlefeldt* selv skøde på kroen den 11/2 1660. Kroen bestod af to jordstykker ud til landevejen. Kroens bygninger lå på disse to jorder. Derfor kunne de to jordstykker have hver sin ejer. Det ene stykke tilhørte kongen som en af kronens fæstegårde på Vestegnen. Det andet havde kongen afhændet til herregården Cathrinebjerg. På denne herregård boede rigsrådmand Sigvard Urne efter sit ægteskab med Cathrine Sehested. Da Sigvard Urne døde, giftede enken Cathrine sig med Hans von Ahle-

feldt, som derved blev ejer af Cathrinebjerg, som havde halvpart i kroen. Senere skød kong Frederik 3. den anden halvdel til ham, så vi må kalde Hans von Ahlefeldt den første ejer af Roskilde Kro, som selv passede sin kro. (10)

Kongelig privilegeret kro

I *Henrik Andersen Reiseners* tid som kroejer har Roskilde Kro kongeligt privilegium. Fra 26. april 1719 har man ret til at brygge øl og lave brændevin og betaler 24 rigsdaler årligt til Københavns Amtsstue. Det var en lav skat, når det sammenlignes med, at Henrik Reisener i 1723 solgte kroen til *Søren Knudsen Bernsteen* for 3500 rigsdaler. Han havde selv købt kroen for 2002 rigsdaler. (10)

Drikfældighed og smugkroer har været et problem i 1700-tallet. Kroernes eneret på udskænkning kunne være vejen til at få kontrol over problemet. I 1735 fik kongens embedsmænd pligt til at beskrive forholdene i deres område. Amtmanden i Københavns Amt, *Niels Gersdorff*, skrev i sin rapport bl.a.: ”De fleste af mandfolkene har tilbøjelighed til drikkeri, og for mange af dem er det en umulighed at kunne køre et krohus forbi....Når bonden har penge på sig...går det løs med et glas brændevin, mjød eller øl og somme tider mere, indtil han er så beruset, at hestene dernæst overlades til at finde den rette vej...” Det blev derfor indskærpet, at salg af øl og brændevin kun var til de rejsende, så lokalbefolkningen ikke skulle beskænktes, men når egnens bønder kørte til byen med deres varer, så var de jo rejsende, og det benyttede de sig nok af. Og kroejeren havde god fortjeneste. Roskilde Kro havde også en hestemølle, og vi ved, at bageri, handel med heste m.m. også kunne give en kroejer en ekstra indtægt ved siden af husly og fortæring.

Brændevinsbrænding og udskænkning krævede kongelig tilladelse. Det var nødvendigt med kongelig advarsel mod smugkroer.

Folk i forskellige erhverv ville skaffe sig en ekstra indtægt. I Holbergs komedie "Jeppe på Bjerget" køber Jeppe brændevin hos Jacob Skomager. (Tegning: Vilh. Marstrand)

Flere kroer i landet har siden dengang kaldt sig "Kongelig privilegeret" og nogle har endda sat en kongekrone på deres facade. Vi ved ikke om Roskilde Kro nogen sinde har haft en kongekrone på muren. I dag har kroer med krone fået Rigsarkivets pålæg om at fjerne denne udsmykning. En kongekrone, der er lukket foroven, er forbeholdt staten og kongehuset. Den krone, vi ser afbildet på vejskiltet "Kronens Kvarter" i Albertslund, er åben foroven og kan benyttes af alle. Der har været 113 privilegerede kroer, og de må i dag undlade den lukkede krone på facaden, men har lov til at kalde sig "tidligere kongelig privilegeret kro", så det kan Roskilde Kro også kalde sig.

Vielser på Roskilde Kro

Personalet på Roskilde Kro er nævnt flere steder i Sengeløse Kirkebog, så det har været den kirke, de brugte ved kirkelige højtideligheder. En vielse i 1679 mellem Oluf Larsen og Anna Hansdatter er indført i kirkebogen med den oplysning, at vielsen foregik på Roskilde Kro. I 1750 fandt der en vielse sted på Roskilde Kro mellem "ædle og velfornemme Jens Fredrik Kribel og dydædle og gudelskende jomfru Johanne Eriksdatter Winter". I 1751 var der igen bryllup på kroen. Denne gang var bruden kromandens egen datter. I 1753 blev to unge tjenestefolk på kroen viet på deres arbejdsplads, og kromanden var forlover. (29)

Roskilde Kro er ikke blevet betragtet som en frikirke, for kongen gav tilladelse til vielserne, og præsten ved Sengeløse Kirke indførte begivenheden i kirkebogen ligesom de vielser, der foregik i kirken. I Sengeløse Kirke deltog kroens folk da også i andre højtideligheder. I kroejer Søren Knudsen Bernsteens tid (1723-30) var hans kone, kaldet "Madam Bernsteen", flere gange fadder ved barnedåb i Sengeløse Kirke. (8)

Pengene og livet på kroen

En rigtig kroejer bor på kroen og har den som sin forretning og sit liv. Ser vi på de få år, som nogle af ejerne havde på kroen, har de ikke alle haft det som et kald at være kroejer. Kroen var en investering i en ejendom med jord og bygninger og desuden en forretning. Det hele skulle sælges, når prisen var god.

Hans Jacob Arnoldt ejede Roskilde Kro i to år. Han købte kroen i 1730 og sikrede sig kongeligt privilegium i 1731, så øl og brændevin måtte produceres og sælges. I 1732 solgte han kroen igen! Arnoldt havde købt kroen til en fordelagtig pris, fordi kroejer Bernsteen opgav kroen og solgte den på tvangsauktion. Arnoldt drømte ikke om et liv som kroejer, men fortjeneste ved omsætningen og et fordelagtigt videresalg. Det lykkedes. Arnoldt satte en god forvalter på kroen, mens han selv havde sine andre forretninger at passe. Han handlede med ejendomme i København og havde også købt Komædiehuset i Grønnegade, som var Holbergs teater. Arnoldt havde lige så

ringe interesse for skuespil som for livet på en kro. Som generalmajor og kommandant i Rendsburg og deltager i flere krige, havde han planer om at omdanne teatret til en garnisonsbygning. (20)

Forpagter på Ousted Kro, *Anthonius Bartholomæus*, købte Roskilde Kro i 1732 og solgte den igen i 1734, men køberen var *Frederik Petersen*, og det betød, at der kom en kromand, som engagerede sig i livet på kroen. Han havde den til sin død i 1761, da kroen ganske vist kom på auktion, men køberen var Frederik Petersens egen søn, *Peter Frederiksen Witt*. Han ønskede ligesom sin far at have kroen som en slags slægtsgård, som man ikke uden videre solgte. Peter Frederiksen Witts engagement blev der brug for. Han blev klar over, at kroens betydning i århundreder ville forsvinde, når der syd for den gamle landevej ville blive anlagt en ny Roskildevej. Derfor blev det hans opgave at få flyttet den gamle kro til den nye landevej.

3. Kroen flyttes

Flyt eller gå fallit

I århundreder havde kroen ligget ved den gamle landevej og betjent vejfarende, der kom ad den eneste vejforbindelse fra hovedstaden til Roskilde. Kroejerne havde ofte tjent godt, men i 1766 begyndte man at anlægge en ny vej syd for kroen, så kroen ved den gamle landevej ville miste sin betydning, og fortjenesten som kroejer ville få en brat ende. Med mindre kroejeren havde en plan, og det havde *Peter Witt*. Han ville købe en gård ved den nye landevej, og der var flere til salg i Vridsløselille, landsbyen, som nu kaldes Gammel Vridsløse. Han købte en faldefærdig gårdbygning, men jorderne lå ude omkring landsbyen oven i købet fordelt på jordstrimler flere steder. Derfor foregik alt markarbejde i fællesskab, så man kunne høste og så flere jordstykker på samme tid. Det ville kongen og hans embedsmænd ændre, så jorderne blev samlet, og gårdbygninger rykket ud på den samlede jord. Det kaldtes udskiftning, og det var Peter Witt meget interesseret i, for han drømte om at få sin jord med gården samlet og beliggende ved den nye Roskildevej, så han kunne betjene rejsende, ligesom han havde gjort ved den gamle landevej.

Kort fra 1768 viser den gamle, bugtede landevej (rød streg), hvor den første Roskilde Kro lå. Lidt sydligere er den planlagte, snorlige nye landevej indtegnet. (Efter Jøns-son: "Historien i landskabet", 2014)

Ved den nye Roskildevej blev der i 1778-82 opstillet milepæle i norsk marmor. De eguede sig ikke til dansk klima, så de forvitrede og blev i 1840'erne erstattet af granitkegler. En af de gamle milepæle er nu restaureret og genopstillet på sin oprindelige plads på Roskildevej mellem Hveen Boulevard og Halland Boulevard. (J.N. 2016)

10 enige gårdmænd

I Vridsløselille var bønderne ikke imod, at kroejner Witt fik sit ønske opfyldt, så han sendte et brev til landkommissærer og birkedommere den 23. juli 1771. Der blev holdt åstedsmøde den 16. august 1771, og det var ren landsbyidyl. Regimentsskriver Dahl skriver i sin redegørelse til kongen: "...Og betræffende delingen imellem de øvrige beboere, da var de alle enige mellem sig selv indbyrdes..." Peter Witt køber endnu en gård i Vridsløselille, for han har planer om krobygning og stald m.m., måske på begge sider af den nye vej. (14)

Afslag på ansøgninger om tilskud

Nu havde kroejneren sikret sig jord ved den nye landevej, men han skulle gerne have flyttet sin kro fra den gamle vej ned til den nye. Bindingsværksbygninger kunne flyttes, hvis man rev de lerklinede vægge ned og brugte alle de værdifulde bjælker i et nyt hus. Desværre var bjælkerne på nogle af kroens bygninger ved den gamle landevej for dårlige og egnede sig ikke til brug for en kro ved den nye landevej. Han måtte sælge krobygninger og jorder, som de var. Men hvem er interesseret i at købe bygninger ved en elendig, gammel vej, når der tegner sig en anden fremtid ved den nye vej? Kongens rentekammer modtog ansøgninger fra bønder om hjælp til udflytning af gårdene. Man støttede med pæne beløb, da det var den udvikling af landbrugsdriften, man ønskede. Bonden skulle bo ude på sin samlede jord. Det ville gavne engagementet og kvaliteten i produkterne, når en bonde kunne så og høste uden at være afhængig af et fællesskab med andre. Kroejneren var blot ikke rigtig interesseret i landbrugsdrift, så han fik statstilskud til at flytte sin kro, men ikke så meget, som han havde søgt om. Han opgiver ikke så let og sender i 1771-72 flere ansøgninger til Rentekammeret, men han får afslag.

En snedig kromand vil røre dronningens hjerte

Peter Witt må prøve at finde nye muligheder for at få tilskud til flytning af kroen, som er vurderet til 4.000 rigsdaler, men han har brug for det dobbelte til en ny kro. Han tilbyder at forsegle brændevinskedlen, så han ikke skal betale afgift, mens kroen alligevel er under opbygning og produktionen må vente. Det løser ikke hans problem, men så vedlægger han en bønsskrivelse fra sin hustru Catrine Sophia Witt til enkedronning Juliane Marie. Mon dronningen har fået skrivelser i hånden? Hun er rigets mægtigste dame efter Struensees fald og ophævelse af Christian den Syvendes ægteskab med den utro Caroline Mathilde. Er Juliane Marie blevet rørt over at få en henvendelse fra kvinde til kvinde? Skrivelserne handler også om kvinder, for der søges om hjælp til to enker, der har sat penge i den gamle kro og nu ser deres investering rasle ned i værdi. (29)

Svaret fra Rentekammeret kommer den 14. juli 1772. Der er ingen hjælp at få, men et nyt svar den 24. november tyder på, at kroen måske alligevel har enkedronningens sympati. Ved en kongelig resolution fritages kroejeren for kroholdsafgift i de første 10 år ved den nye landevej. Røde Vejrmølle Kro fik ved flytning fra Herstedøster til den nye landevej også afgiftsfrihed, men kun i 6 år!

Kroejer Witt har købt to gårde til spotpris, og han køber sin tredje gård i Vridsløselille og sælger en af de tidligere, så han til sidst kan få sin kro placeret det rigtige sted. Da han får mulighed for at sælge jordstykker til husmænd, tegner der sig en fortjeneste. I 1783 skriver alle gårdmænd i Vridsløselille under på en fælles aftale om jordernes fordeling, og Roskilde Kro vurderes nu som en god investering, så kroejeren får hos private betydelige lån til etablering af en god fremtid for Roskilde Kro. (14)

4. "Nye Roskilde Kro"

Grundstenen lagt i 1773

Soldater blev udkommanderet til at bygge den nye landevej, men de lokale bønder skulle som kongens fæstebønder levere materialerne. Der skulle bruges nogle gode sten, da broen over Store Vejleå skulle bygges tæt på det sted, hvor Roskilde Kro blev bygget. Vi kan gå ned ad skrænterne ved kroen og se broens facader i hver side. De er rykket fra hinanden i takt med, at vejen gennem tiden blev bredere, men i denne sammenhæng ser vi på kongens navn, Chr. VII, og årstallet på broen: 1772. Da broen var færdig og vejen lagt over, kunne kroejer Witt med stolthed få lagt en grundsten, da han fik bygget rejsestalden, der var to fag længere end den tidligere ved Gamle Landevej. Mange år senere – i 1940, da en krobygning skulle nedrives – gravede man store kampesten frem, da bygningen stod på et solidt grundlag. En af disse kampesten var denne grundsten. En landbrugskandidat, Hans Olsen, fik øje på en sten med en fordybning, hvor der var smeltet rød lak over. Da han kradsede lakken væk, faldt en 8 skilling sølv mønt ud. Længere inde i lakken sad en kobberplade på 5 cm. På den ene side af pladen stod denne tekst: "Gott allein die Ehre. P. Witt Bauherr den 24. Junius 1773". Gud alene æren, men lige efter stod kroejerens navn, P. Witt, så de var to om at dele denne ære eller måske tre? På kobberpladens bagside stod navnet på den tyske murermester: "I.G. Katner, Mauermeister". Kobberpladen blev overgivet til Dagmar Bang, der var kroens ejer fra 1958. Hans Olsen fik dog lov til at beholde skillingen, men kobberpladen har man ikke set noget til siden. (30)

"Nye Roeskilde Kroe" kalder kroejer Witt selv sin kro i et brev til Det Kongelige Rentekammer (her gengivet med delvis moderne retstavning):

Brev fra kroejer Witt til Rentekammeret i 1783. (Rigsarkivet)

Underdanigst pro memoria

Vel er for en tid lang foretaget separation imellem tilkøbte jorder under Vridsløselille, som under Nye Roskilde Kro er henlagte, og øvrige lodsejere i bemeldte by.

Men da denne separation ikke er sket ved opmåling af en ordentlig landmåler, så skulle jeg til den ende underdanigst bede mig fra Det Kongelige Rentekammer en anden person beordret, der kunne opmåle og ordentlig forretning affatte til efterretning i tiden, over mine jorder under Vridsløselille By til separation og udskiftning af fællesskabet, hvortil jeg underdanigst proponerer hr. landinspektør og løjtnant von Steuben eller en anden.

Nye Roeskilde Kroe den 24. september 1783

P. Witt

Nye Roskilde Kro blev en fornem afløser af den gamle kro. Stuehuset var grundmuret i to etager stråtag med to rader tagsten i tagskægget. Her kom gæsterne ind fra Roskildevej. Der var to indgange ud til vejen. Der var en opgang til kroens gæsteværelser, skænkestue, køkken og pigekammer. I denne bygning boede kroværten med sin familie. I en bygning mod vest boede kroens personale. Her var også køkken, spisekammer og bryggers. Mod nord lå stalden med plads til 56 kreaturer. Mod vest en lade til høsten og også plads, når kornet skulle tærskes. Et mindre hus var her lokum. Syd for Roskildevej lå rejsestalden og en mindre bygning med stald og karlekamre. Efterhånden som kroen fik fremgang, ser vi flere bygninger blive tilføjet, ændret eller forbedret. Stråtag bliver til tegltag, lerstampede gulve bliver trægulve, værelsernes vægge forbedres, og der sættes paneler langs væggene. Der bliver også plads til flere kreaturer, og lokaler til brændevinsbrænderiet kommer i de vestlige bygninger. (8)

Kroen i slutningen af 1800-tallet med rejsestald på sydsiden af Roskildevej og krobygninger på nordsiden. En hestevogn med højt hølæs er på vej mod København.

Kendte personer blandt kroens gæster

”Lige ud ad landevejen” kunne man sige om den vejforbindelse, som den franske vejingeniør Jean Marmillod planlagde, og som afløste den gamle vej, der bugtede sig gennem landskabet. Der blev stillet store krav til en landevejskro, for man skulle være klar til at modtage gæster, vogne og heste på alle tider af døgnet. Så snart man på kroen hørte lyden af vogne og heste, kom et par karle ud med tændte staldlygter og hjalp kuskene med at få spændt hestene fra og trække dem hen til spande med vand og en krybbe med foder, mens de rejsende – måske forfrosne efter turen i en iskold vogn - kunne glæde sig til varm te med brød og smør. Det måltid nævnes af flere rejsende. Temaskinen stod klar, og der hang hele døgnet varmt vand i kedler over ildstedet.

Indtil 1847 var Roskildevej den bedste mulighed for rejsende mellem hovedstaden og Roskilde, indtil jernbanen kom, så det betød, at også de kendte danskere kom her. Flere af de kendte har kommenteret deres besøg på Roskilde Kro. Nogle år før han skrev vores nationalsang, var Adam Oehlenschläger på Roskilde Kro, da han i 1804 var på vej til Langeland. Han bestilte et måltid og fik bl.a. serveret skinke. Senere beskrev han denne smagsoplevelse: ”..skinken var sej som et bræt, så den kunne have tjent som skilt på værtshuset”.

Digteren Adam Oehlenschläger. Et portræt lavet tre år efter hans ophold på Roskilde Kro. (Maleri af J.L. Lund, 1807)

Oehlenschläger er ved at komme for sent til diligencen. (Tegning af Fr. Tieck 1807. Det Kgl. Bibl.)

Kroens personale var i 1787 - foruden kroejeren selv og hans kone - en kokkepige, stuepige, kælderpige, staldkarl og tjenestekarl, men antallet blev med årene kraftigt forøget. Da Adam Oehlenschläger var gæst på kroen, var der 9 Karle og 4 piger, så de kunne afløse hinanden i løbet af dagen og natten. Oehlenschlägers skinke skulle muligvis serveres på et tidspunkt, hvor man ikke var klar med en frisk og saftig udgave. Da han senere skrev om sine oplevelser i "Langelands-Rejse", giver han en beskrivelse af den nye landevej, som med sin snorlige retning byder på en gabende ensformighed: "Langsomt, strengt og lige den brede kongevej fremgår. Sparsom på skygger og krat. Hvilken kedsommelig tid." Roskildevvej var fransk symmetri efter skaberen Marmillods idé. "Lige ud ad landevejen" var ingen oplevelse for en ung romantisk digter. På denne rejse blev både maden og udsigten en dårlig oplevelse. (6)

Digteren H.C. Andersen elskede at rejse, og han elskede også bøger. 20 år gammel skulle han tilbringe et par dage op til jul hos kommandør Wulf på Søakademiet, en fløj af det nuværende Amalienborg. Han fik som gave tre bind med Shakespeares dramaer og skrev om bøgerne i sin dagbog den 19. december 1825: "De er så briljant indbundne, som et Shakespeare'sk stykke fortjener". Han skulle en følgende nat sove på Roskilde Kro og havde set sig om efter noget aftenlekture. I dagbogen skrev han: "I Roskildekroen fik vi af lektur Holger Danske og en anden gammel bog, der manglede både ende og begyndelse." Gæsterne på kroen havde selvfølgelig forskellige ønsker og behov. Nogle var tilfreds med en god seng efter en anstrengende rejse, men kroen kunne altså ikke tilfredsstille den gæst, der gerne ville have en pæn bog i hånden. Man kunne heller ikke vide, at den unge mand ville blive verdensberømt digter.

H.C. Andersen. (Daguerreotopi 1846-47)

H.C. Andersen skrev dagbog og breve med indtryk fra hans mange rejser. Her har han i 1831 tilføjet en skitse i et brev. (Det Kgl. Bibl.)

H.C. Andersen var ustandselig på rejse, og før jernbanens tid har han ofte været på sin vej til udlandet eller til de herregårde her i landet, hvor han blev feteret som den kendte person, der kunne klippe julestads og fortælle for herregårdens børn og underholde de voksne med oplæsning af dagbogsnotaterne fra rejserne. På Roskilde Kro havde man et digt uden signatur på en grønmalet trætavle. Digtet har måske først stået på en indsamlingsbøsse. I mange år mente man, at digtet var skrevet af H.C. Andersen:

Guds fred med den som villig letter
den kummerfulde broders nød
som slukker tørst og hunger mætter
O var det end med sparsomt brød.
Thi Gud ser ej på riges hånd,
Men på den fromme givers ånd.

Kyndige folk har for længst afvist, at H.C. Andersen har skrevet dette digt (8). Historien om digtet havde levet i 100 år, da kroejner *Anna Bang* skrev sin egen version: H.C. Andersen kom til kroen en aften, træt og sulten uden penge. Han blev alligevel budt på mad og fik gratis natlogi. Næste morgen skrev han verset.

Anna Bangs udgave af historien passer til versets tekst, som ønsker Guds fred for dem, der giver mad og drikke til en broder i nød. Digteren var ikke fattig, da han først var blevet anerkendt, så det har været den helt unge Andersen, der ankom til kroen uden penge. Verset er ikke præget af den digteriske færdighed og den personlige stil, han senere fik, så derfor genkendes det ikke som typisk for H.C. Andersen. Når Anna Bang fortæller, at han selv bad om at få sat digtet op, så alle kroens gæster kunne se det, forbavses man ikke over den unge mand, der aldrig var i tvivl om, hvad han skulle være i sit liv. Anna Bang har som sine forgængere på kroen ønsket at fastholde historien som et minde og en ære.

En af datidens kendte, arkæologen Peter Oluf Brøndsted, har beskrevet en rejse i 1804, som giver os et indtryk af, hvordan det var at skulle fra sted til sted i snefog, voldsom blæst og hård frost. Diligencer forsøgte at komme frem gennem snedrierverne. Ved Roskilde Kro stod flere vogne forladt med defekte hjul. De rejsende var startet fra kroen, men man måtte opgive, lade vognen stå og forsøge at komme tilbage på de fraspændte heste. Uvejret var kommet uventet, så man fik først senere hentet slæderne frem. Brøndsted fortæller videre: "Vi slap forfrosne og elendige til Roskilde Kro. Dér blev vi om natten, da vind og vejr og alskens ulykke ej tillod os at fortsætte rejsen. Men hver dyne var optaget. Vi måtte først spille os søvnige med l'hombre og siden sove på stole. Forlagte og ømme i hvert ribben vågnede vi kl. 4, og kl. 6 var vi igen på slæden..." Hans slæde væltede et par gange, men det var ikke den store forhindring for at komme videre, når man havde været betydeligt mere igennem dagen før.

Arkæologen Peter Oluf Brøndsted har beskrevet ankomsten til Roskilde Kro i barsk vintervejr i 1804. (Det Kgl. Bibl.)

I 1807 blev hovedstadsregionen angrebet af englænderne både fra søsiden og landsiden. Bomber sendtes ind over København. Huse og domkirketårn blev ramt som resultat af en uhørt krigsførelse mod civile. Også ved Roskilde Kro mærkede man situationens alvor. Sjællandske Landeværn blev nedkæmpet uden store problemer, og lederen, generalmajor Wellesley (den senere hertug af Wellington), havde hovedkvarter på Roskilde Kro. Da han kæmpede mod Napoleon ved Waterloo, fortælles det, at hans hest fik navnet "Copenhagen". Den havde måske en forbindelse til de heste, som englænderne havde konfiskeret på gården "Lykkens Gave" ved Klovtoftekrydset. En hoppe var med føl og blev sendt til England. Føllet var en hingst, som en oberst købte til hertug Wellington, der blev begejstret for dens ydeevne og gav den navn efter en af hans tidligere sejre. Han red på den 18 timer under slaget ved Waterloo, da han besejrede Napoleon. Måske er det en af den slags "gode historier", der opstår blandt folk, når kendte mennesker har været på besøg. (24)

Generalmajor i den engelske hær Arthur Wellesley, senere hertug af Wellington, havde hovedkvarter på Roskilde Kro i 1807. (Det Kgl. Bibl.)

Mange har været her, og nogle af dem skrev om, hvordan det var at komme til Roskilde Kro, og dem kan vi takke for de indtryk, vi får af deres subjektive oplevelser og bedømmelse. Her skal vi give ordet til dr. med. H.P. Barfod, der i sine erindringer fortæller om en rejse i diligence med et ophold på Roskilde Kro i 1860:

”Vognen rullede ind i den store rejsestald ved kroen. Staldlygten gav netop så meget lys, at man kunne orientere sig. Vogn døren blev slået op; vi strakte lemmerne og skyndte os ind i den hyggelige krostue, hvor bordet stod dækket, og kaffen bredte sin hyggelige duft. Overalt venlige ansigter, selv om ikke hver kromand sagde som ham i Roskilde Kro: ”Vær, som De var hjemme. Spis kun, det koster lige meget!” Ja. Hvor smagte ikke den dampende kaffe og det friskbakte brød! Atter sad vi i vognen med nyt forspand og kørte under hornets klang videre ud i verden.” (1)

Dr. med. H.P. Barfod blev modtaget af Roskilde Kros krovært i 1860. (Det Kgl. Bibl.)

Kroen og brændevinen

Egentlig kunne man selv fremstille den kornbrændevin, som var almindelig siden 1500-tallet. Når det senere blev noget, man købte på kroen, skyldtes det kvaliteten, for her var brændere med erfaring med gæring og temperatur. Der blev uddannet brændere, og i København var et lav for brændevinsbrændere. I 1804 havde Roskilde Kro den tredjestørste brændevinskedel i Danmark. Man fastsatte ikke skatten efter salg og fortjeneste, men efter apparatur og stedet for brændevinsbrændingen. De københavnske brændere skulle betale en højere afgift end dem, der havde en produktion uden for en grænse på 2 mil fra hovedstaden. Her lå Roskilde Kro lige akkurat på det rigtige sted, da milestenen for 2 mil fra København stod få meter før kroen. Konkurrence og misundelse kom Roskilde Kro til at mærke fra det københavnske lav. (29)

I 1807 sendte oldermanden for brændevinslavet i København, Bertel Kaastrup, en ansøgning til Rentekammeret om ændring i afgiftsreglerne. Brænderierne i København tabte fortjeneste, fordi de betalte højere afgift end f.eks. Roskilde Kro. Oldermanden mente at kunne bevise den ulige konkurrence ved at henvise til kroejner Mads Hermansens karriere på Roskilde Kro. Han var startet som staldkarl på kroen og havde en jævn indtægt, men da han døde i 1807, havde han oparbejdet en betydelig formue. Sandt var det, at Roskilde Kro var en strålende forretning, og det var Rentekammeret også opmærksom på, så man forhøjede kroens afgift fra 24 rigsdaler til 50 rigsdaler, men oldermanden mente dog stadig, at kroen slap for billigt, når man for brænderiet kun betalte 444 rigsdaler. Havde kroen ligget inden for 2 mil fra byen, havde afgiften været 2.000 rigsdaler højere.

Mads Hermansens efterfølger som Roskilde Kros ejer, *Christian Koefoed*, svarede på oldermand Bertel Kaastrups ønsker om ændring. Han fandt det usmageligt at bruge omtale af den afdøde kroejner i sin argumentation. Ganske vist startede Mads Hermansen som staldkarl, men oldermanden havde da selv haft en lignende opstigning i sin status: "Folk i hovedstaden og på landet kendte oldermand Kaastrup som tidligere bryggerknægt." Oldermanden fik ikke ændret reglerne, så kroejner Koefoed fik det kgl. privilegium med ret til brændevinsbrænding efter de gældende bestemmelser.

I de følgende år blev der lavet forskellige forsøg med brændevinsbrændingen. Man søgte andre råstoffer. Først undgik man de kornsorter, som hestene skulle fodres med. Derefter prøvede man med kartofler og forskellige bær. Det var kartoflerne, der vandt. Da løjtnant Jørgen Hansen blev ejer af Roskilde Kro i 1815, var der dalende fortjeneste på brændevin, så derfor begyndte man at eksperimentere. Retfærdigvis må man yde brændevinslavet i København respekt. Her var en garanti for kvalitet og ingen fare for, at brugerne blev forgiftet. På Roskilde Kro ansøgte Jørgen Hansen om at måtte opdele kroens forretning, så kroholdet og brændevinsbrænderiet fik hver sin forpagter. Han ønskede også at få lov til at sælge brændevin til omegnens beboere eller også at få afgiften nedsat. Kroens drift krævede sit personale, men brændevin passede heller ikke sig selv i kedlen. Jørgen Hansen måtte fast have brændevinskarle, der overvågede processen, men det var også nødvendigt med personer, der overvågede brændevinskarlene, som havde et arbejde, der kunne byde på fristelser.

Først i 1820'erne ser det ud til rigtigt at kunne betale sig at have brændevinsbrænding på kroen. En uddannet brændevinsbrænder, *Georg Andreas Keil*, lejer kroen og brænderiet. Han får gode bedømmelser, når myndighedspersoner besøger kroen og noterer bedømmelsen i deres ankeprotokol. "Såvel beværtning som opvartning er meget god og betalingen også billig." Muligvis mente man med "billig", at prisen var rimelig. I de følgende år holdes kro og brændevin adskilt og drives af forskellige, men også Keils efterfølgere er uddannede folk. I 1834 fik kroen en brændevins-

brænder med et kendt navn. *Anders Anton Brøndum* havde haft det københavnske brænderi i Store Kongensgade. Hans bror, Christen Anton Brøndum, har givet navnet til Brøndums Akvavit og var censor ved de prøver, som brændevinsbrændere skulle aflægge. En anden i familien, Jens Nicolai Brøndum, blev oldermænd i brændevinslavet i 1857. Brøndums var en aktiv familie, og Anders Anton Brøndum satte også meget i gang på Roskilde Kro med brænderi, bryggeri og maltgøreri. Roskilde Kros brændevinskedel blev også større og større! I 1804 var den på 290 potter, i 1811 på 723 potter og 1838 på 1362 potter, og det vil sige, at Brøndum på Roskilde Kro havde Danmarks største brændevinskedel.

Anders Anton Brøndum satte i 1834-45 for alvor gang i brændevinsbrændingen på Roskilde Kro. (Det Kgl. Bibl.)

Anders Anton Brøndum havde også andre forretninger i gang, bl.a. havde han forpagtet Bagsværd Kro. Han forpagtede selv Roskilde Kros landbrug og krobeværtningen bort. Det var brændevinen, der havde hans interesse. Produktionen på Roskilde Kro var stigende, så man ansatte også en bødker, som kunne lave tøndes til brændevinen. (29)

I Herstederne havde to kroer ret til udskænkning. Flere beboere så sig dog om for at finde billigere måder, når man havde behov for en dram. I Holbergs skuespil "Jeppe på bjerget" køber Jeppe brændevin hos skomageren. I 1867 fik sognerådet i Herstederne en ansøgning fra smeden J. Petersen. Han ville sælge brændevin. Det så sognerådet ingen grund til, men et halvt år senere fik man fra Birkedommerkontoret et brev, som blev læst op for sognerådsmedlemmerne. Der var begrundet mistanke om smugkroer i Herstederne. Sognerådet vedtog at svare, at man nok mente, der var ulovlige krohold i Herstedøster og Herstedvester, men man kunne intet bevise. Et par år senere fik man en ansøgning fra gæstgiver Larsen på Røde Vejmøllekroen om et krohold tæt på fængslet. Sognerådet fandt, at man havde de kroer, der var behov for, men man modsatte sig ikke Larsens ønske. Der var et behov for måltider og "noget at styrke sig på" for de fængselsbetjente, der ikke boede ved fængslet og måske var ugifte.

Da skytteforeninger holdt skydninger og fest på Roskilde Kro, var brændevin en del af festen. Ved fugleskydningen var der kun mænd. Meget tyder på, at det foregik under rimelige former. Lærer Zakarias Nielsen var aktiv i skytteforeningen o. 1870 og skriver i sine erindringer:

”Skønt der var to store kroer i sognet, var befolkningen gennemgående ædruelig; på Roskilde Kro, hvor skyttekredsen havde sit tilhold, og hvor jeg så at sige kom hver søndag eftermiddag i sommertiden og om vinteren til sangøvelser og foredrag, så jeg aldrig nogen af vore skytter eller sangere beruset. Ved gilderne i privathusene og ballerne på kroerne gik alt såre pænt til...” (18)

Efter Anders Anton Brøndums tid på Roskilde Kro kom nogle år med konkurrence fra brænderier, som brugte ny teknik med brug af en dampmaskine. Det krævede færre folk til arbejdet og gav en mere sikker produktion, da man kunne styre temperaturen bedre. Da nogle af de store brænderier også begyndte at bruge importerede råstoffer, f.eks. majs, kunne Roskilde Kro ikke fortsætte som selvstændigt brænderi. I 1902 fik kroejer Hans Hansen Bang et tilbud om at blive en del af den store virksomhed De Danske Spritfabrikker, som ville nedlægge brænderiet på Roskilde Kro, så kroen derefter kun blev brugt som depot for den brændevin, der blev brændt på virksomhedens egen fabrik i Roskilde. (29)

”Kongelig Majestæts allernådigste befaling”

Hver kroejer sendte ansøgning til kongen om at blive ”kongelig privilegeret”. Det var ikke en titel, der kunne gå i arv fra den ene kroejer til den anden, så der blev krævet en ny ansøgning ved hvert ejerskifte. I 1845 fik Conrad Krogh Friis sin bevilling på et fornemt dokument med højtidelig formulering:

”Vi Christian den Ottende...gør vitterligt, at vi efter allerunderdanigst ansøgning og derom indkommen erklæring allernådigst som bevilget og tilladt, ligesom vi , og i overensstemmelse med allerhøjeste resolution af 4. februar 1771, og hermed bevilge og tillade, at Conrad Krogh Friis må, som nuværende ejer af Roskilde Kro, beliggende ved landevejen mellem

København og Roskilde, fremdeles holde det værtshus, som med bevilling af 2. marts 1836 og vor konfirmationsbevilling af 25. februar 1843 blev tilladt daværende ejer af bemeldte krosted, brændevinsbrænder A.A. Brøndum, og de rejsende med fornødent logiment samt spise- og drikkevarer til nødtørftighed for en billig betaling sammesteds at betjene mod deraf at svare til vor kasse i årlig afgift to hundrede rigsbankdaler ...samt vilkår:

1. at værtshusholderen ..må brygge øl til værtshusets fornødenhed, men at han med hensyn til brændevinsbrænderi har at forholde sig overensstemmende med, hvad derom nu eller herefter allernådigst bliver bestemt

2. at ligesom dette værtshus alene er forundt de rejsende, det således bliver værts-husfolkene aldeles forment at holde kro for sognets bønder eller andre af almuen, som ikke er vejfarende ... under bevillings fortabelse og under straf for ulovligt krohold. I øvrigt holdes værtshuset ... i forsvarlig stand ved lige..

København d. 18. oktober 1845. Under vort kongelige segl”

Et kig indenfor

Der mangler ikke beskrivelser, malerier og tegninger af kroens ydre i 1800-tallet. En flot hovedbygning i to etager med to sidebygninger og en rejsestald. Der var bygninger på begge sider af Roskildevej. Kroens ydre er velbeskrevet, men vi vil nu også gerne indenfor og få et indtryk af lokalerne. Selv om fantasien hjælper, søger vi autentiske beretninger – og de findes!

Roskilde Kros ejer i 1810, *Karl Ferdinand Munthe*, søgte ligesom flere af hans forgængere at drive kro og brændevinsbrænderi hver for sig, så han valgte selv brænderiet og forpagtede for 10 år krodriften til *Peter Christian Clausen*. Det var ved at gå galt, da Munthe senere ville sælge krodriften til *Hans Christian Prætorius*, for denne måtte acceptere, at Clausen skulle være på kroen som forpagter i 10 år. Det fik Clausen lov til, og det var heldigt for os mange år senere, for hans 7-årige datter, *Pauline Petersen* skrev senere sine erindringer, og hun huskede, hvad hun så, da familien ankom fra Vordingborg til deres nye hjem ved Roskildevej:

”Da vi trådte ind i vort nye hjem, blev jeg stum af forbavselse. Præstens værelser i Vordingborg var intet i sammenligning med disse prægtige stuer. Dagligstuen var på midten delt ved en omtrent en alen bred mur på hver side af stuen, der endte i to tykke søjler og gav værelset et teaterudseende. Væggen var malet som et sort gitterværk, bag hvilket brogede fugle flagrede om, og søjlerne var malede som marmor. På de andre vægge så man store landskaber, hvor løver og kameler vandrede under brede palmekroner, og kilder snoede sig gennem Sydens blomsterflor. På den anden væg så man et jagtparti, hvor riddere med høg og hund for frem i skoven med deres svende. Vort sovekammer var ligeledes dekoreret med landlige scener,

som endte i en niche, dannet af to garderober, og den var bemalet med høje træer, hvis baggrund forestillede en stengrotte. I denne grotte stod min seng." (8)

Kroen var klar til at byde rejsende fra alle befolkningslag velkommen, og man havde værelser, sovepladser, af vekslende behagelighed og skønhed. Her var til de kongelige på førstesalen og til kuskenes drenge i kælderen. *Lærer Carl Ludvig Møller* var privatskolelærer ved fængslet, og i 1872 blev han lærer på Vridsløselille Skole. Han talte engang med en lokal gårdmand, som havde gjort erfaringer med Roskilde Kro og dens forskellige lokaler. Lærer Møller gengav i 1912 gårdmandens beretning, som da lå en del år tilbage:

"Kælderstuen var beregnet for bønderne og rejsende håndværkersvende. Gæstestuen var for pænere folk uden for bondestanden. En søndag eftermiddag gik jeg og to andre gårdmænd ned til kroen. Da vi havde vort søndagstøj på, blev vi enige om at forsøge tilladelse til at komme ind i gæstestuen. Vi stod lidt og vidste ikke rigtigt, om vi turde prøve det, men endelig tog vi mod til os og bankede på døren. Vi stod naturligvis med huen i hånden og krovært *Mads Kringelbach* kom og lukkede op. "God dag", sagde han og nævnte vore navne. Vi tillod os at bede om tre glas punch. "Javel, gode mænd, men I ved jo nok, at I skal holde til ovre i kælderstuen", sagde han, og så gik han. Det varede flere år, før vi igen forsøgte at komme ind i gæstestuen." (29)

Graffiti anno 1817

En beretning om kroens lokaler i 1817 er skrevet af en rejsende, som vi ikke har navnet på, men beskrivelsens sandhed er bekræftet af andre på samme tidspunkt:

"...de gipsede vægge, som var malet med landskaber i 1811, var seks år senere helt oversmurt med navne, tankesprog og anmærkninger. De lignede mere blade i en stambog end vægge i en gæstgivergård. Man må næsten anse det for en lykke, at sådanne vægsmørere lader sig nøje med at besmøre vægge; hvilken plage ville det være for den skrivende verden, om deres skrivesyge havde taget en anden retning, og de havde ladet bogpresserne udsvede deres såkaldte ideer i bunden og ubunden stil, poesisamlinger og i tidsskrifter!" (29)

Samme år har vi hofboghandler *J. L. Beekens* beskrivelse:

"Jeg kom snart til Roskilde Kro.....Denne kro har i mange år været den mest besøgte kro her i landet, hvilket heller ikke undrer, når man erindrer dens beliggenhed ved alfarvejen. For få år siden afbrændte den, men opbyggedes straks derpå igen ret smukt; det synes imidlertid, som om den er meget forfalden både i en og anden henseende. At vinduerne i kroen findes overmalede med navne, er almindelig gængs og noget sædvanligt; men næppe vil på noget offentligt sted i Danmark findes flere pøbeluartigheder samlede end på Roskilde Kro. Både vinduer og døre,

vægge og stolper er oversmurt med slige vittigheder, og det vil vel næppe vare længe, før lofterne får samme skæbne." (2)

Hofboghandler J.L. Beekens bog er ikke stor, men heri findes hans beskrivelse af besøget på Roskilde Kro. (J.N.2017)a

Da de kongelige vogne også gjorde ophold på kroen, har der sikkert ikke været overmalede vægge i de lokaler, det fornemme selskab benyttede. Kroens ejer i 1822, Jørgen Hansen, beskriver det således: "...min sal-etage her på kroen er ofte omklædningsværelse for de højkongelige herskaber...hvilket i min besiddelsestid flere gange er sket af hele den kongelige familie." Dette bruger *Jørgen Hansen* til at argumentere for en afgiftsnedsættelse. Det koster penge at holde et par værelser "kongelige".

At kroens lokaler er meget forskellige, bekræftes af flere. Gipsede vægge var udsmykket med malede billeder, som det var almindeligt, hvis en gårdmand havde råd til det. Vi ser det i indgangen på Toftekærgård, hvor man havde samme tradition. At folk skrev på vægge og vinduer, svarer til de tacs, vi i dag ser rundt omkring. Man sætter sit navn eller tac: "Jeg var her". Og dengang i 1800-tallet ville man fastholde "Jeg har været på Roskilde Kro". I 1821 havde professor Finn Magnusson et ophold på Roskilde Kro. Han var som medlem af "Den Kongelige Kommission til Oldsagers Opbevaring" på vej til Jelling og gjorde dette notat om opholdet:

"Kroen hører ingenlunde til antikviteterne, men dens udvortes skikkelse er pyn- telig og moderne...De mange indskrifter på vinduesruderne mindede mig om en anekdote, som henføres til dette sted." Anekdoten fortæller om en kroejer, der ville

skriveriet til livs. Han fremlagde en protokol, en slags gæstebog, så de skrivelystne kunne ytre sig her og ikke på vægge og vinduer. Det var en succes. Bogen blev fyldt med skriverier, men man glemte at lægge en ny frem for gæsterne, så problemet fortsatte. Det sidste notat i den overfyldte bog var: "Hr. vært! Skænk os en bog igen / hvori man vid og dumhed planter." (29)

Professor Finn Magnussen var på Roskilde Kro i 1821 og skrev kommentarer til kroens udseende. (Det Kgl. Bibl.)

Kroen lå det forkerte sted – for anden gang

Da jernbanen fra København til Roskilde kom i 1847, lå kroen det forkerte sted. Den ældste kro lå ved den forkerte vej, hvor ingen vejfarende kunder kom forbi, da den nye Roskildevej blev anlagt i 1770'erne, og nu i 1847 kørte toget forbi kroen. *H.C. Andersen* var en af de begejstrede rejsende med "dampvognen" og skrev i et brev til Edvard Collin:

"Jeg var gruelig angst for at gå med dampvognen, Jeg havde den følelse: Du kommer aldrig levende derfra. Men da jeg var i vognen, og den brusede af sted og intet lufttryk generede, sad jeg som i en stue, og træer og mennesker fløj forbi mig. O, de stakkels kørende, som synes at krybe som snegle!"

Ja, hestevognene på Roskildevej kørte som snegle i sammenligning med togene, der efterhånden kun brugte 40 minutter for at komme fra hovedstaden til Roskilde, og udviklingen ville betyde stadig højere fart, mens heste foran en vogn har den hastighed, de nu engang har. De rejsende ville med tog suse forbi Roskilde Kro, når de var på længere ture. Tilbage ville kun være de lokale folk, som skulle til hovedstaden

med deres varer. Kroejeren prøvede at klare den nye situation ved at få ideer og sende ansøgninger om at få lov at gøre dem til virkelighed. Var det muligt, at kroen kunne betjene både rejsende med tog og diligence?

Skulle den gamle kro have en aflægger i Taastrup?

Kroen kunne tilbyde beværtning, hvile, logi for natten eller adspredelse som en pause på rejsen. Hvor havde man behov for det, når man kom i diligence, og når man kom med toget? De mange landmænd ville ikke tage toget. De startede fortsat hestevognene ved solopgang eller før for at komme til Københavns markeder i passende tid. Kroen ved Roskildevej var pusterum for heste og mennesker til og fra hovedstaden, men togpassagerernes pause blev fra 1847 mulig på det sted, hvor banen krydsede Køgevej og havde et stop på den nye Køgevejen Station, den senere Taastrup Station. Der var tre daglige togafgange, og selv om toget kun holdt stille i 4 min., steg mange af her. De skulle måske mod Køge, hvortil der endnu ikke var jernbane, så de gik hen til postgården, hvor der ventede diligencer, der kunne køre dem ad Køgevej, der nu starter som Taastrup Hovedgade. På Roskilde Kro indså forpagter *Conrad Friis* dette fremtidsperspektiv i 1840, da *Brøndum* havde gjort ham til forpagter. *Brøndum* interesserede sig kun for brændevinsbrændingen, og han solgte kroen til *Conrad Friis* i 1845.

Allerede i 1846 afleverede *Conrad Friis* sin ansøgning om at måtte bygge en kro i Taastrup. Birkedommeren sendte ansøgningen videre til amtet med denne anbefaling: Ingen andre end ejeren af Roskilde Kro ville kunne "etablere et beværtningssted, som kunne svare til nutidens fordringer", skrev han. Jernbanekommissionen kunne have deres interesse i selv at stå for udsalg af forfriskninger på stationen, men man imødekom *Conrad Friis*. Den 19. juni 1847 fik *Conrad Friis* den kongelige bevilling. Så længe Roskilde Kro og kroen i Taastrup havde samme ejer, skulle der ikke betales afgift til kongen. Kroen blev bygget i 1847 og fik navnet Taastrup Nykro. Den første bygning af bindingsværk brændte i 1902, men en ny bygning blev bygget i flot palæstil og passede til Taastrups nye status som stationsby med købmandsgårde, forretninger, ny kirke, håndværkere, læge, tandlæge, bank og apotek. Roskilde Kro var reddet, men kroen lå endnu nogle år i et landbosamfund. En ny udvikling kom dog,

og her skulle det vise sig, at Roskilde Kro fik en ny værdi som samlingssted for det lokale samfund. (29)

Taastrup Nykro med rejsestald. Kroen ejedes af Roskilde Kros ejer indtil 1894. (Foto fra "Det forsvundne Høje-Taastrup". Strandborgs Forlag, 1983)

Heste, køer og brændevin

Det var som at ankomme til en stor gård, når man med hestevognen kørte fra Roskildevej ind på den brolagte gårdsplads. I en stald hørtes over 60 køers tilfredse stampen i båsene. Det var måske malketid. I en anden staldbygning var der plads til 12 heste. Nogle af dem var gårdens arbejdsheste, og andre kunne afløse de rejsendes trætte heste. Hestene blev spændt fra vognen og kunne føres over Roskildevej til rejsestalden, hvor der var plads til 16 heste. Her kunne man nyde duften fra en høstak, men lidt efter bragte et vindpust den skarpe lugt af svinestald til ens næsebor. En rigtig bondegård var Roskilde Kro i 1848, men med flere bygninger end en almindelig gård, og et par af bygningerne havde 2 etager og gav kroen et herskabeligt udseende. En gæst, der gik indenfor, blev heller ikke skuffet, for her var pæne lokaler med velholdte vægge, lofter og paneler, og så kunne man byde på kroens egen brændevin og vise en gæst rundt i brænderiet, hvis det var et ønske. Pigeværrelset lå af gode grunde ved siden af køkkenet, hvor måltider til gæsterne skulle laves, og karlekammeret var ved hestestalden, så de unge mennesker kunne være i nærheden af deres arbejde.

”Store Roskilde Kro”

I 1860'erne havde kroen aldrig lukket, og der var altid to mand i stalden til at modtage hestekøretøjer hele døgnet. Der var roligt på kroen mellem lørdag og søndag, men andre dage kunne der komme 70-80 vogne til kroen for et kortere eller længere ophold. Der kom store læs med halm fra bondegårdene. Kuskene var fragtmænd, som bragte varer frem og tilbage efter landmændenes bestilling. Nogle kom helt fra Kalundborg. En overnatning kostede 8 skilling, og der var forskellige niveauer af sengepladser. Man kunne efter behov også stille senge i krosalen, men de blev flyttet ud, når der skulle være krobøl. (29)

Indbyggertallet på kroen kan vi finde i folketællingerne. I 1848 boede 46 personer på kroen. Gæstgiver *Mads Kringelbach* havde kone, 4 børn og 11 tjenestefolk mellem 20 og 37 år. Forpagteren af landbruget, *Conrad Friis*, havde kone, 2 børn og 11 unge, ugifte tjenestefolk. Brændevinsbrænder *Jørgen Larsen* havde kone, 2 børn, 4 tjenestefolk og 6 brændevinskarle. Det vil sige, at der boede 46 personer på kroen.

Optællingen af indbyggertal til folketællingerne blev lavet af lokale folk, der var udpeget til at være tællingskommisærer. Det var i 1880 lærer *Carl Ludvig Møller*, Vridsløselille Skole, og da han noterede folkene på Roskilde Kro, skrev han ”Store Roskilde Kro”, men vi er nok også i de år, som blev kroens blomstringstid. Møller talte 6 børn og 14 voksne, men var der i virkeligheden ikke 15 voksne på Roskilde Kro dengang? Han ville ikke tælle kroejeren *Rasmus Severin Friderichsen* med som fastboende, da denne trods ejerskabet var en sjælden gæst, for han var samtidig borgmester i Vordingborg. En yngre slægtning, 24-årige *Konrad Alexander Sofus*

Friderichsen, var forvalter på kroen, men også på et ustabilt ophold. Alligevel noterede Møller hans navn på folketællingslisten, men fortrød og stregede navnet over, dog så nænsomt, at myndighederne alligevel kunne læse det. Møller ville gerne have, at der stod en eller anden leder på listen over kroens folk. Store Roskilde Kro måtte dog have en kroejer og en leder for hele personalet, som var: en husjomfru, en stuepige, en kokkepige, tre tjenestekarle, en røgter, en brænderibestyrer og en jomfru i udsalget. Under deres navne står kroens gæstgiver, *Rasmus Larsen*, med kone og fem børn samt to unge piger som tyende.

Kroejer Rasmus Severin Friderichsen med sin kone, Charlotte, som var datter af kroejer Friis, der ejede Roskilde Kro 1845-76. Rasmus Severin blev kroens ejer 1876-84. (Det Kgl. Bibl.)

Fugleskydningsselskab

Togene kørte forbi Herstedernes Kommune og standsede i Taastrup. Fra 1847 fik Taastrup en ny status som stationsby med en byudvikling, der tiltrak virksomheder og mindre industri. Det betød, at flere flyttede til Taastrup, og at der blev flere befolkningslag i byen. I Herstederne stod tiden mere stille, indtil fængslet blev indviet i 1859. Forbedringshuset på Vridsløselille Mark skulle ligge et forholdsvis øde sted,

men ret tæt på byen og domstolene. Fængslet betød arbejdspladser og lidt flere lokale beboere. Måske fik man i Herstederne ikke en overklasse som i Taastrup, men fængselsbetjente havde som statsansatte med pension en vis status. Netop i fængslets indvielsesår blev der stiftet en forening for mænd af det bedre borgerskab, som f.eks. bankbestyrer, købmand, slagtermester, direktør, gårdejer og postmester. Det var *Taastrup og Omegns Fugleskydningsselskab af 1859*, som var en forening, man skulle ansøge om at blive medlem af. Medlemstallet var begrænset, og man kunne kun optages med anbefaling fra andre skydebrødre.

Skydebrødrene fra fugleskydningsselskabet er samlet foran kroen i 1934. Dengang var Roskildevej brolagt. (Lokalhistorisk Samling Albertslund)

Taastrup og Omegns Fugleskydningsselskab afholdt deres årlige arrangement på Roskilde Kro. De fleste medlemmer har nok især været fra Taastrup, når man brugte dette bynavn i foreningsnavnet, men de valgte ikke Taastrup Nykro til skydningen. Roskilde Kro passede til en forening, der ligesom kroen havde glans af ældgamle traditioner. Skydning efter en papegøje i træ med påsatte plader er kendt fra middelalderen i Frankrig med udtrykket "tir au papegai". Siden dengang har udtrykket "at skyde papegøjen" også fået en anden betydning.

Præmierne var det fineste sølvtøj, og på dagen for skydningen mødte de velklædte medlemmer kl. 8 i Roskilde Kros have. Her var lavet en skydepavillon, et skur til musikken og et drikketelt, ja sådan beskrives arrangementet i skydeselskabets protokol. I de første år varede skydningen to dage. Medlemmerne betalte kontingent, men ville man være med til festen på kroen efter skydningen kostede det en billet. Til gengæld var damerne også velkomne til festen. Så længe skydningen varede, skulle de blive hjemme. I 1861 deltog 52 herrer og 36 damer i ballet på kroen. Herreerne betalte 2 rigsdaler og damerne 1 rigsdaler for billetten. Musikerne fik betaling efter antallet af dansende herrer!

Freden og stilheden har været det almindelige på egnen, så fugleskydningen har nok forstyrret roen eller måske været et krydderi i hverdagen. "Hør! Nu skyder de på Roskilde Kro." I 1864 noterede man i fugleskydningsprotokollen, at der var affyret 541 skud med en 11 pund tung riffel. Dette år manglede nogle af de faste skydebrødre, da de var indkaldt til militærtjeneste på grund af krigen. Det blev så besluttet, at disse brødre ikke skulle betale kontingent det år!

Fugleskydning blev i de næste år meget mere end skydning. Nye traditioner blev tilføjet. Man besluttede at starte i Taastrup. Efter et traktement på A/S H. Jessens købmandsgård marcherede man med orkester i spidsen ad Køgevej (Taastrup Hovedgade). Ved ankomsten til skydepladsen på Roskilde Kro blev geværer fyret af op i luften. Man nøjedes med at holde skydning en enkelt dag, men altid med en afsluttende fest, hyldest til årets fuglekonge, uddeling af præmier, taler og sange. En lille bid af skydebroder Drasbeks sang fra festen i 1927 er typisk for sangenes form og indhold. Den blev sunget i anledning af foreningens fane, der som en nyanskaffelse havde været udstillet i købmand Drasbeks forretningsvindue:

Det er en fryd for øjet,
et farvespil af rang,
som smukt er sammenføjet,
vor fane på sin stang. –
Se, fuglen i det grønne,
symbolsk i al sin glans,
og rundt om alt det skønne,
en herlig bølgekrans.

Vi brødre, unge, gamle,
som mødes år for år,
nu atter vi os samle,
igen til fest vi går.
Ja, glædens klokker lyder:
Nu bort med ubehag,
vort skydeselskab byder
til festlighed i dag.

Fugleskydningsselskabet marcherer stadig fra Taastrup, når fugleskydningen skal foregå. Målet er ikke længere Roskilde Kro, men Taastrup Idrætshaller på Parkvej. (Foto: Erling Pultera, 2002)

Sidste års fuglekonge bærer over skuldrene bæltet med fuglekongernes navne og skyder det første skud mod papegøjen. (Foto: Erling Pultera, 2002)

I mange år var fængselsbetjent Hans Petersen selskabets kasserer og aktive skydebroder. Han skrev ofte sange til festlige lejligheder. I anledning af selskabets 100-års fest i 1959 tilføjedes endnu et digt (21):

Hver sommer, når træerne løves i lunden,
og juni har pyntet med blomster og grønt,
da har vi brødre hinanden funden,
og mødet er hjerteligt, trofast og skønt.

Når klokken er tolv, så kaldes vi sammen
til lammesteg, hummer og øl og drammen.
Så svøbes vi blidt i selskabets favn,
Hvor vi har lagt bi i broderskabs havn.

Dog vel var dit sekel ej uden skramme,
og vist var du rystet en vinterdag,
men nu er der fest i den herligste ramme
af talende skjolde og dannebrogssflag.

Hans Petersen skildrer i 1959 en af ”de gode historier”, som man underholdt med. Der skete altid noget morsomt, der blev til minder, der kunne fortælles om flere år efter. Efter en god frokost ville tre skydebrødre ud og se til fuglen efter frokost. Der var stadig plader på fuglen, der ikke var skudt ned. Man skulle gå fra kroen ned mod jernbanen for at komme til skydevolden, der var en tre meter høj jordvold. Det

lille selskab gik ud på broen over åen, men broens bjælker løsnedes, og "de gamle, ærværdige brødre plumpede i og fik dyppet halen i det alt andet end hyggelige blandingsvand fra mose og stald. Brødrene blev hjulpet op og fik vredet vandet af frakkeskøderne. Episoden blev dagens samtaleemne under stor morskab." (21)

Fugleskydningsdagen var en festdag, som også var en travl og derfor god dag for Roskilde Kro. Kroejer Karl Bang var medlem af fugleskydnings-selskabet og blev et år selv fuglekonge og skulle bære et skærf over skulderen med sølvplaketter, der havde indgravering af fuglekongernes navne. En rund skydeskive i træ blev dekoreret med et motiv, som passede til årets fuglekonges interesser eller erhverv samt med årstal og navn rundt i kanten. Disse skiver blev hængt op i en af kroens fine stuer. (21 og 28)

Fuglekongen får dekoreret en skydeskive til minde. Her har en fuglekonge valgt Roskilde Kro som motiv. (Foto: Inge Andersen)

Da fugleskydningen foregik på Roskilde Kro, hang fuglekongernes skydeskiver i kro-stuen. På væggen ses øverst helt til venstre krovært Bangs skydeskive.

Gårdmænd og karle i Herstederne havde stor lyst til at være en del af den traditionrige mandefest med skydning og godt selskab, men skydeselskabet på Roskilde Kro var en lidt lukket kreds for det bedre borgerskab, som man sagde. Derfor stiftedes i 1871 Vridsløselille og Omegns Fugleskydningsselskab, som afholdt deres fugleskydning på Røde Vejmølle Kro. Begge selskaber holder stadig den traditionelle, årlige fugleskydning, men politiet har indtil videre forbudt skydningen på Roskilde Kro, og Røde Vejmølle Kro er væk. Taastrup-selskabet skyder på Stadion på Parkvej i Taastrup, og Vridsløselille-selskabet tager til Orø Kro, men søger nu – i 2016 – om politiets tilladelse til igen at holde den årlige fugleskydning på Roskilde Kro. I 1860 måtte Taastrup og Omegns Fugleskydningsselskab også søge om politimesterens tilladelse. Dengang forlangte han, at betjent Jacobsen fra politistationen Klovtofte skulle være til stede under skydningen. Politibetjenten fik 4 rigsdaler for dette job. (16)

Fra fornem forening til folkefest

Taastrup og Omegns Fugleskydningsselskab var i starten en elitær forening. Kongefamilien var kendt for at deltage i fugleskydning i København, og ved frokosten på Roskilde Kro blev der sagt ærefulde ord om landets regent og udråbt et nifoldigt leve. Efterhånden blev fugleskydningen anledning til andre adspredelser på kroens område. Keglebanen kunne sagtens være en del af underholdningen for dem, der ikke skød papegøjen. Et par friske drenge rejste keglerne, når de tunge kugler ramte dem. Kuglen skulle helst ikke trille i Store Vejleå, som var lige ved siden af keglebanen. Nogle skydebrødre ville være med på keglebanen, da fugleskydningen var afsluttet, og de satte deres præmier (sølvtoj) på højkant, så man havde noget at spille om.

Roskilde Kro blev efterhånden stedet for festlige traditioner. Fastelavnsridningen var en af dem. Her kunne krohaven ikke rumme tøndeslagningen, når det foregik til hest, så man rykkede ud på kroens mark. Det var en festlighed, som krævede manges medvirken. På gårdene var der travlhed med at vaske og stryge. Man skulle i stadstøjet, for rytterne skulle først rundt på nogle af gårdene. Forrest red to ryttere med dannebrogssflag og derefter kørte en åben charabanc med et hornorkester. Den gårdmand, der havde den flotteste vogn, fik lov at køre orkestret rundt. Det var et optog, alle glædede sig til at se. Hestenes seletøj var blankpudset, og pigerne på gårdene havde flettet hvide bånd i hestenes manke og hale. Hartly Kristiansen (f. 1934) boede med familien lige ved siden af Roskilde Kro, i gartneriet "Skovly", lige ved det sted, hvor der nu er en højspændingsstation. Han fortæller, at han mindes fastelavnsrytterne på Roskilde Kro. Efter flere besøg på gårdene med servering af brændevin var det festligt, men - som Hartly Kristiansen siger - var flere ryttere mere pinlige, end de var ædru, da de endelig nåede frem til tøndeslagningen.

*Der holdes fastelavn. Rytterne på udsmykkede heste er klar til at ride rundt til gårde-
ne før tøndeslagningen ved Roskilde Kro i 1925. (Lokalhistorisk Samling Albertslund)*

På Roskilde Kro var en tønne med røde og hvide bånd hængt op, så rytterne måtte rejse sig i sadlerne for at ramme den med køllen. Der skulle fart på hesten og kraft bag køllen for at få tøndens til at revne, så appelsinerne faldt ud, og drengene kunne slå om frugterne. Kattekongen blev hyldet, og derefter skulle man finde en kattedronning blandt damerne, så de slog katten af en tønne i en mere beskeden højde. Kroens folk dækkede op til kaffe i den opvarmede krostue. Fastelavn var ofte en kold søndag i februar.

Fastelavn opfyldte ikke alle voksnes lyst til udklædning, så i 1920'erne holdt man karneval på Roskilde Kro. Det kaldtes også præmie-maskerade, så de voksne gjorde sig store anstrengelser for at komme i noget, ingen andre havde tænkt på. Karlene på Albertslundgården havde engang lavet en kamel af pilegrene, ståltråd og sækelærred, og brødrene Villy og Kristian Petersen havde lavet en elefant af samme materialer. Den kunne endda løfte snabelen med et snoretræk. Om de fik præmier for anstrengelserne, ved vi ikke, men at det må have været sjovt at være med til, kan der ikke være tvivl om. (23)

Folkestyre kræver et mødested

I 1848 fik vi en ny konge, Frederik 7., og det betød en ny tid med mulighed for folkestyre i stedet for enevælde, men først måtte man vælge en forsamling, der skulle lave en ny forfatning. Forsamlingen skulle ikke udpeges af kongen, men vælges ved en demokratisk handling, og her fik Roskilde Kro en ny rolle. Københavns Amt blev

inddelt i 6 valgdistrikter, og et af distrikterne hed "Roskilde Kro". Det viser, at kroen i alles bevidsthed blev forbundet med alt det nye, f.eks. opstillingsmøder og afstemninger.

På Roskilde Kro afholdtes valg til Den Grundlovgivende Rigsforsamling den 5. oktober 1848. Hele Vestegnen havde mulighed for at stemme på fem kandidater, som var fra Sengeløse, Ballerup, Ledøje, Ejby og Vigerslev. 415 af 683 stemmeberettigede afgav deres stemme. Ved det senere valg til Rigsdagen (Folketing og Landsting) var valgkredsen knap så stor, og Roskilde Kro blev en del af Københavns Amts 3. valgkreds. Brugte man ikke længere kroens navn på valgkredsen, var det dog stadig her det skete. Danmarks første vælgerforening blev stiftet på Roskilde Kro den 17. februar 1849. Gårdejer Lars Jensen, Ledøje, blev foreningens formand og vælgerforeningens folketingskandidat.

Vælgermøde i sjællandsk krostue. (Tegning af Knud Gamborg)

I Roskilde Dagblad læste man, at ca. 1000 havde besøgt kroen i anledning af et politisk opstillingsmøde en søndag i marts 1884. Hovedstadsbladene refererede som deres kilde Ritzaus Bureau, der oplyste, at der kun var ca. 700. Denne kilde var kendt for at støtte Højre, og da mødet var arrangeret af Demokratisk Vælgerforening (Venstre) skulle det ikke se ud til at være en succes med alt for stort deltagerantal. Når man ikke engang kunne blive enige om antallet af mødedeltagere, forstår man, at der var politiske modsætninger, som også kraftigt kom frem ved mødet på kroen. Proprietær Lauritzen talte kraftigt imod den forsinkelse af lovene, som Landstinget var skyld i. Landstingsmand Dr. Ploug forsvarede sig ved at sige, at Landstinget dog havde ret til at bruge god tid på læsningen af finanslovsforslaget fra

Folketinget. Lauritzen sagde derpå, at landet havde ministerier, der de seneste 14 år ikke havde taget hensyn til folkets ønsker.

Nogen tid efter opstillingsmødet blev skytteforeningen sprængt, fordi 46 medlemmer forlod foreningen, da de ikke ville være under ledelse af venstremænd. De blev dog forenet igen med en skyttefest senere, men splittelsen kom frem på mødet i 1884. Der var livligt bifald, tilråb som "Hørt", og en taler fik forsamlingen forenet i et "hurra for samdrægtigheden", og det var da også bedst at være på talefod. Forsamlingens modvilje fik gårdejer Hans Sørensen at føle, da han skulle til at tale og blev mødt med "Ned med ham". Han var valgt for Venstre i den lokale valgkreds og havde kæmpet for Grundloven og folkestyret, men nu syntes hans vælgere, at han nærmest var blevet en "højremand". Ingen kandidater skulle vide sig sikre, når vælgerne kunne bestemme.

Politiske modsætninger kunne udfolde sig på Roskilde Kro. Når en kandidat til rigsdagsvalget gjorde et godt indtryk på nogle af tilhørerne, prøvede man at få udbragt et "Leve kandidaten". På mødet i 1884 skulle man vælge kredsens kandidat, og der lød råb som: "Leve Niels Hansen! Hurra! – "Ned med Hans Sørensen!" En tredje kandidat, Lauritzen, kunne forene modsætningerne. Kandidater valgtes ved håndsoprækning! Roskilde Dagblads journalist lagde mærke til, hvor i krosalen de forskellige kandidater havde deres tilhængere. Det var synligt, at Hans Sørensens tilhængere især "var forsamlede i sydsiden", og Lauritzen fik oprakte hænder fra folk på "den nordre side, den største del af den vestre og en stor del af den søndre." Omtrent 2/3 af forsamlingen stemte for Lauritzen, og modkandidaten Sørensen udtrykte alligevel sin tilfredshed med mødet ved at få fremkaldt "stærke hurraråb" og "leve for dirigenten for dennes upartiske ledelse af mødet." Dirigenten afsluttede selv mødet med et "Leve for Grundloven".

Når der var sognerådvalg, var afstemningen skriftlig. Kandidatlister blev fremlagt på Roskilde Kro, hvor afstemningen fandt sted. Afstemningstallet fra valget i 1876 – et suppleringsvalg – giver et indtryk af det antal vælgerne, der afgav deres stemme. Der skulle vælges 4 medlemmer. De valgte var gårdejere og fik henholdsvis 103, 102, 70 og 66 stemmer. (22)

Lærer *Zakarias Nielsen* havde haft vælgermøde i skolestuen i Herstedvester, men sognerådet bremsede ham i 1871, som vi kan se i sognerådsprotokollen: "Lærer Nielsen i Herstedvester: Møder må ej holdes i skolen uden sognerådets samtykke." Nogle politikere var i disse år ikke begejstrede for, hvad aktive lærere kunne finde på at arrangere i skolestuerne efter skoletid. Lærere kunne skrive og formulere sig, så man fik lavet "mundkurvcirkulæret" med forbud mod møder i skolen. Vi fik folkestyre, men nogle ville hellere have styr på folket! I krosalen på Roskilde Kro bestemte sognerådet ikke programmet, så her kunne den politiske debat frit udfolde sig.

Zakarias Nielsen, lærer i Herstedvester 1868-84, var aktiv i skytteforeningen og arrangerede desuden foreningens foredragsaftener. (Det Kgl. Bibl.)

I 1926 holdt man valgaften på kroen. Vridsløselille Idrætsforening stod for arrangementet, som først bød på bordtenniskampe og underholdning, indtil man ca. kl. 22 åbnede for radioen med højttaler, så man kunne høre de første valgresultater. Ind imellem resultaterne drak man kaffe og dansede til musikken. Det kunne trække ud med at få de sidste valgresultater, så man fortsatte med valgaftenen til ca. kl. 2. Den aften faldt Th. Staunings mindretalsregering, og en ny regering under venstremanden Madsen Mygdal blev dannet. Nogle gik skuffede og andre glade hjem, men de havde på Roskilde Kro oplevet en god aften med folkestyret. (9)

Foreningsliv

I foreningslivet fik man oplevet mødekultur og beslutningsproces, og da man måtte have et sted at mødes og tage beslutninger, fik Roskilde Kro en ny betydning for det lokale samfund. Foreninger holdt møder, generalforsamlinger og arrangementer på kroen. Til glæde for skytteforeningen, Gl. Roskilde Amts Skytte-, Gymnastik og Idrætsforening, der blev stiftet i 1867, fik kroen i haven en 50 m skydebane med skydevold ned mod jernbanen. Et af foreningens medlemmer var lærer i Herstedvester, Zakarias Nielsen, der i den første tid som lærer i 1868 havde store problemer med at holde disciplin i en overfyldt skolestue. Han nød at komme til skydning søndag eftermiddag og glemme hverdagens problemer. I sine erindringer skriver han: "...jeg mærkede mere og mere min brist på evne til at styre min uhyre flok elever. Lidt opmuntring måtte jeg dog have. Da jeg fik at vide, at der fandtes en skyttekreds på egnen, meldte jeg mig straks som aktiv skytte og mødte hver søndag eftermiddag til skydning på engen ved Roskilde Kro." (18)

*Skytterne foran skydepavillonen syd for Roskildevej.
(Lokalhistorisk Samling Albertslund)*

Zakarias Nielsen medvirkede til, at skytteforeningen fik meget andet end skydning på programmet. Han fik foredragsholdere ud til kroen. Forfattere, folketingsmænd, præster og højskolefolk talte uden vederlag. Det nye folkestyre skulle have næring gennem debat. Zakarias Nielsen skrev senere:

”I disse års urolige folkeliv fik folk på Roskilde Kro mange gode ord, som talerne kastede ud som frø i urtebed. Aldrig skortede det på tilhørere til møderne. Når en og anden særlig elsket foredragsholder optrådte, kunne der myldre folk til i hundredvis, også fra andre sogne.” (18)

I en invitation til historikeren og politikerens Frederik Barfod, skriver Zakarias Nielsen i 1873, at han ville glæde sig til at høre hans oplæg på Roskilde Kro og han tilføjer lidt om publikum ved disse arrangementer:

”Møderne er besøgte af folk i alle aldre fra 10 til 80 år. Der vil sikkert komme en del kvinder med, skønt de er noget sparsomme med deres besøg...Der er ikke så få her på egnen, som er modtagelige for åndfuld og hjertelig tale.”

Frederik Barfod kunne nok få folk til at komme til Roskilde Kro. Han var kendt som medlem af Den Grundlovgivende Rigsforsamling i 1849. Han kæmpede især for ytringsfrihed og afskaffelse af censur. Senere blev han medlem af Folketinget. Han kunne ikke bidrage til den fællessang, som Zakarias Nielsen altid havde med på programmet, for sangstemme havde han ikke. Til gengæld talte han godt, deklamerede og debatterede bedre end de fleste. Han blev af venner kaldt ”Bamsen” og

Historiker og politiker Frederik Barfod, som lærer Zakarias Nielsen fik til at holde foredrag på Roskilde Kro i 1873. (Det Kgl. Bibl.)

”en nordisk og lidt uhøvlet kæmpekarl”. Han havde ”kraftudtryk og ivrige lader” og bragte liv i ”fædrelands luftning”, som man senere kunne læse i ”Fædrelandet” (Nr. 15, 1911). Han har måske på Roskilde Kro citeret sit eget digt om drengen, der hellere ville sove længe end være vågen for tidens strømninger:

Visselu, min egen dreng.
Stræk dig på din faders bænk.
Kornet gror og kvien malker.
Visselu! – NEJ! Op og frem!
Op af dynens kvalme gem!

Skytteforeningerne stiftedes på den nationale bølge, som kom efter nederlaget i krigen i 1864. Man talte om ”skyttesagen”. Bevægelsen var en kritik af de politikere, især fra Højre, som modarbejdede de rettigheder, som Grundloven skulle sikre borgerne. Disse politikere så en fare i, at folk samledes og måske foruden skydeop-læring også diskuterede politik. Da en del skolelærere var med i skytteforeningers foreningsliv, indførtes et forbud mod, at lærere havde fremtrædende poster i en skytteforening. Forbuddet blev kaldt ”riffelprovisoriet”.

Foreningen fik et problem, da Banestyrelsen forbød skydningen ved Roskilde Kro, så man prøvede at skyde på Vridsløse Mark, men så klagede en gårdejer til politiretten, da hans køer var i fare. I 1886 fik foreningen igen tilladelse til at skyde ved Roskilde Kro. Skyttekreds 19 havde altid vagt til at overvåge skydningen, og man holdt altid en pause, når toget kørte forbi.

Nogle mente ikke, at Højre- og Venstremænd kunne være i samme forening, men den modsætning var ryddet af vejen, da man i 1894 holdt en fest for 300 mennesker på Roskilde Kro. Der var skydning fra udkanten af kroens have, hvor skytterne stod i træernes skygge og sigtede mod skiverne. Hver skytte havde 10 skud. Præmier til de bedste var sølvplaketter. Der var også mulighed for at muntre sig med keglebane, karrusel og luftgyng. Efter skydningen holdt lærer *Carl Ludvig Møller*, Vridsløselille Skole, en tale, som viser, at der dengang var et politisk engagement i skytteforeninger. Han talte nemlig om kampen for fædrelandet. Efter nederlaget i 1864, skulle man følge E. Dalgas' ord, da han stiftede Hedeselskabet: "Hvad udad tabes, må indad vindes". Lærer Møller sluttede sin tale med at udbringe et "Danmark leve". Hans kollega, Zakarias Nielsen, skrev teaterstykket "Nye Tider", hvor fire personer diskuterer ligesom man gjorde dengang:

Jørgen Sivertsen: *Hvad fører denne plaffen og syngen til?*

En skytte: *Det fører til at vække lidt liv i kludene på folk.*

En anden skytte: *Og til at vække lidt eftertanke om fædrelandet.*

Mads: *I tror vel ikke, at tyskerne bliver bange..*

Festen i 1894 har nok sat modsætninger i baggrunden, da kroen serverede et festligt måltid, og senere begyndte dansen i krosalen. Efterhånden blev det almindeligt at kombinere skydning med en gymnastikopvisning. I 1930'erne var formanden for skyttekredsen, Hans Petersen, da også gymnastiklærer på Statsfængslet i Vridsløselille. Han var meget aktiv i alt, hvad der foregik på Roskilde Kro. Han var også med til fugleskydningen hvert år og havde både gymnastikundervisning og opvisning på kroen.

Skydningen ved Roskilde Kro er nu historie, for i 1950'erne dalede tilslutningen. Kroværten satte afgiften for en skydeaften til 5 kr., for der var for megen ulejlighed og for få aktive på 15 m banen. Man ville i skytteforeningen satse på skydning for drenge. Albertslund Skytteforening blev stiftet og fik i 1967 skydebaner i Kongsholmcentret og har nu skydning i Glostrup. I 2009 brændte dele af Kongsholmcentret, og i planen for renoveringen i 2016 er der en kælder med skydebane igen.

Foreningerne havde glæde af hinanden. Ved skytteforeningens fest stillede sangere fra Herstedvester Sangforening sig i krohaven og underholdt, indtil kroen serverede et måltid til deltagerne. Kl. 20 begyndte dansen i krosalen.

Kroens have var en dejlig ramme om arrangementer om sommeren. Haven lå på sydsiden af Roskildevej, så der måtte ind i mellem sendes en tjener over vejen med forfriskninger. Man havde dog også et lille træhus med en klap, så tjeneren herfra kunne få f.eks. drikkevarer til gæsterne. I haven var også en musiktribune, og i Roskilde Dagblad den 22. juli 1884 kunne man læse, at tribunen blev benyttet af Sangforeningen for Taastrup og Omegn:

Fest i Roskilde Kro

”Sangforeningen for Taastrup og Omegn afholdt i søndags med assistance af en dobbeltkvartet fra København og sangforeningen fra Valby en overordentlig vellykket koncert i Roskilde Kros have. Sangerne, der tilsammen udgjorde et kor på ca. 50 mand under hr. dirigent N.J. Hansens ledelse, viste sig at være godt sammensungne og i besiddelse af et usædvanligt antal særlig gode stemmer.

Efter koncerten afholdtes en animeret fællesspisning, hvor der naturligvis blev holdt en mængde taler og sunget flere sange. Festen afsluttedes med et bal.”

*På en sommerdag var kroen og haven over for kroen et yndet udflugtsmål. Her står tjeneren i forgrunden parat til at betjene gæsterne.
(Lokalhistorisk Samling Albertslund)*

5. Gammel kro i en ny tid

Idrætten giver nyt liv til kroen

Gymnastik for fangerne i statsfængslet i Vridsløselille blev indført i 1911, så fængselspersonalet måtte prøve øvelser på egen krop og lære at instruere andre. Hvad der skulle være godt for fangernes krop og sind, kunne også være gavnligt for fængselsbetjentene. Vridsløselille Fængsels Gymnastikforening blev stiftet og brugte Silkehuset på Roskildevej, når sæsonen for fodring af sommerfuglelarverne var ovre. Fængselsbetjente var i 1920 med til at stifte Vridsløselille Idrætsforening (VIF), som også brugte Silkehuset om vinteren, men senere – da huset var revet ned – blev Roskilde Kro centrum i det lokale idrætsliv. VIF fik både fodbold og gymnastik på programmet. Efter den første fodboldkamp mod en anden klub den 15. september 1920 inviterede man gæsterne til kaffebord på Roskilde Kro.

Idrætsliv satte nyt liv i kroens lokaler. Den første gymnastikopvisning på kroen var et hold af herrer den 10. april 1921. VIF holdt samme år den første fest for medlemmerne med bal til musik fra et orkester. Foreningen sørgede også for underholdende indslag til aftenfesterne. Lærer Anna Larsen læste op, og hr. Mortensen sang en morsom vise. Et sportsligt højdepunkt var gymnastikopvisningerne, hvor gymnasterne optrådte med stil i hvidt tøj. Gymnastiklærer fra fængslet, *Hans Petersen*, skrev i VIF's protokol om gymnastikopvisningen den 4. december 1921:

*VIF's gymnastikpiger med gymnastiklærer Hans Petersen, ca. 1930.
(Lokalhistorisk Samling Albertslund)*

Drengene har sat sig på trappen til krosalen, før de skal ind og træne med gymnastik i 1947.

(Lokalhistorisk Samling Albertslund)

”Der var fuldt hus. Salen var optaget til sidste plads, og øvelserne fulgtes med opmærksomhed af de interesserede tilskuere. Præcis kl. 4 marcherede et hold småpiger ind i salen. Der blev stilhed. Øvelserne blev udført smukt og præcist, og de høstede for præstationen et velfortjent bifald. Da småpigerne var færdige, stod drengene parate. De manglede lidt i form og holdning, men det kommer nok. Livlige var de i hvert fald, alt gik rask fra hånden, så vi var færdige længe før end ventet.”
(9)

Det var en stor succes for kroen, så kromand *Richard Bang* fulgte succesen op ved at indbyde idrætsforeningens børn til at slå katten af tønden den 5. marts 1922. Børnene fik gratis chokolade og boller efter tøndeslagningen. Lærer frk. *M. Fogh* var året før blevet pensioneret fra sin stilling på forskolen i Vridsløselille, men ville gerne være sammen med børn på kroen, så hun spillede på klaveret til flere sange den dag.

I juni 1923 tændte man sankthansbål på fodboldbanen og kombinerede også her foreningsliv med kroen. Bålet blev tændt kl. 22, og så var der bal på kroen i sommernatten.

Vridsløselille Idrætsforening holdt for første gang julefest på Roskilde Kro den 27. december 1927. Der deltog 92 børn, som startede med indmarch to og to. Juletræet blev tændt, og en af drengene optrådte som julemand. Festen for børnene sluttede ca. kl. 21, for fra kl. 22 til 01 var det de voksnes tur med julebal. Da Vridsløselille Skole fik en gymnastiksal i 1930, mødte gymnastikholdene der, men opvisninger holdtes på Roskilde Kro. (9)

*Juletræsfest for fængselsfunktionærernes børn i 1935.
(Lokalhistorisk Samling Albertslund)*

VIF's første fodboldbane var engen ved Roskilde Kro, og ejeren Karl Bang stillede gerne jorden til rådighed, men det var en lidt ujævn bane, så VIF fandt efter nogle år andre muligheder, men Roskilde Kro blev rammen om foreningens arrangementer. Der skulle indvies en fane, holdes to årlige generalforsamlinger og sikres nogle penge til foreningskassen ved gevinstkeglespil i krohaven. Der var et fællesskab mellem det lokale idrætsliv og Roskilde Kro. Kroejerenken Anna Bang var altid med til VIF's fester. Hendes søn, Richard Bang, var foreningens revisor og gav flere gange pokaler som præmier. Pokalerne og andre trofæer blev udstillet på kroen. Da enkefru Bang døde i 1943 og hendes søn Richard året efter, var VIF repræsenteret ved begravelserne med foreningens fane. En mere glædelig forbindelse mellem kroen og idrætten var et ægteskab mellem Anna Bangs datter, Gerda Bang, og fængslets gymnastiklærer og meget aktive medlem af VIF, Hans Petersen.

Richard Bang var krovært efter sin fars død i 1920. Hans bror, Karl Bang, stod for gårdens landsbrugsdrift. (Privatfoto)

Richard Bangs annonce i lokal avis.

”Balladen på Roskilde Kro” – en film fra 1926

Sporvejsfunktionærernes Musikforening var med på funktionærernes sommerudflugter i 1926-29. Et orkester med tyve musikere marcherede med en fane i spidsen foran de glade og forventningsfulde deltagere, når de skulle en tur i Hareskoven. Et andet udflugtsmål var Kullen. Orkestret underholdt ombord på Sverigesbåden, så funktionærerne tog en dans med konerne på skibsdækket. Vi har et fyldigt indtryk af sporvejsfunktionærernes udflugter, fordi de havde kamera med på deres ture. Således er disse stumfilm bevaret og oven i købet nu tilgængelige på Det Danske Filminstituts hjemmeside. I slutningen af filmen om udflugterne, som varer 27 min., er der lavet en mini-spillefilm, ”Balladen på Roskilde Kro”, der varer ca. 3 min. med musikerne som skuespillere.

Vi kan undvære lyden på denne stumfilm, for billederne taler rigeligt for sig selv. Vi ser kroen og Roskildevej i 1926 og bemærker en lille træbygning i krohaven. Her havde tjeneren nogle drikkevarer, så han ikke behøvede at krydse Roskildevej, hver gang en gæst skulle betjenes. En anden detalje er indgangsdøren til krostuen, der har en trekantet overbygning, såkaldt tympanon, hvor der står Roskilde Kro. Der var to af disse indgange, så kroen havde et markant udseende ud til Roskildevej. (5)

Billeder fra filmen "Balladen på Roskilde Kro"

Sporvejsfunktionærernes Musikforenings musikere kører i to åbne vogne på Roskildevej lige før Roskilde Kro. Forrest kører en af dem på motorcykel. Han får senere i filmen rollen som politibetjent. Den hvide krobygning ses yderst til højre.

Musikerne stiger ud af bilerne med deres instrumenter. Tjeneren i hvid jakke står ved indgangen til krostuen.

Nogle foretrækker at sidde i kroens have. En tjener sørger for rigeligt at drikke. Musikerne har spurvejsuniform på. Et par herrer med kasketter, som man brugte i sangforeningen, får lyst til at deltage i spurvejsfunktionærernes festlighed.

Tjentenerne har efterhånden svært ved at styre de berusede gæster. Han får tilkaldt en politibetjent, der spilles af en sporvejsfunktionær, der ankommer til kroen på motorcykel.

Betjentens opgave er at få de fulde gæster til at forlade kroen. Det gør han ved at gå fysisk til værks og smide dem ud på vejen.

To sporvejsfunktionærer spiller berusede og forlader kroen lystigt syngende med kasketten noget ureglementeret på hovedet.

Da de støjende gæster er smidt ud af krostuen, kommer tjeneren frem i døren og glæder sig til at få kroens fredelige hygge tilbage.

Dilettant

Alle kendte alle i det lille samfund. Man vidste, hvem der var hvem, og hvilke daglige rutiner folk havde. Derfor blev det bemærket, når der var afvigelser. Måske så man fra sit vindue flere aftener i træk nogle gå over mod Roskilde Kro. Der var ikke fest og heller ikke foredrag, men de gik med en "bog" under armen. Et rollehæfte! Der blev øvet på et teaterstykke. Der var altså noget at glæde sig til. Forestillingen skulle absolut ses, når man nu vidste, hvem der ville stå på scenen. Hvordan ville det gå med den og den? Med kostume, sminkning og maskering! Det måtte opleves. Der var ikke mange adspredelser i hverdagen, normalt kun få kulturelle oplevelser, så Vridsløselille Idrætsforening, VIF, kunne altid melde "Alt udsolgt" til foreningens dilettantforestillinger på Roskilde Kro. Et stykke opførtes normalt to gange. Forestillingerne var årlige begivenheder i februar/marts. For VIF betød det en indtægt til foreningen, ligesom bankospillene, der også holdtes på Roskilde Kro.

Dilettantforestilling i 1948 på Roskilde Kro. Stående fra venstre: Lis Harmond, ukendt, Harald, ukendt, Ruth, Hanne Delfs (gift Fritze), Truelsen, Kitty Hansen, Halvorsen. Siddende forrest til venstre med studenterkasket ses Kaj Hansen og med høj hat Knud Hansen. (Lokalhistorisk Samling Albertslund)

Hanne Fritze (f. 1931) er datter af værkbetjent Einar Delfs. Familien boede i en tjenestebolig ved fængslet. Som hun siger: "Østre bagbolig vestre opgang". Hun medvirkede i dilettantforestillinger sammen med andre unge. Her har hun bidraget med navne til bogens billeder fra forestillingerne på Roskilde kro. (J.N. 2017)

Scenen til komedierne var imponerende. Den var samlet af flere stykker og stod i vestenden af krosalen. Når sæsonen for dilettant var forbi, blev scenen skilt ad og sat i kroens kælder. Den lokale brandmand var til stede under forestillingerne, og det var også nødvendigt. I hjørnet stod en stor kakkellovn, som der blev fyret godt op i. Kulisserne var malet på papir, som var sat på nogle stativer af træ, og i salen stod ca. 250 løse stole. Scenen var opstillet lige foran nøddudgangen, og selve scenegulvet bestod af bordplader, som var lagt op på nogle bukke. Børge V. Jensen (f. 1921) huskede alt dette, som han så i krosalen. Da han senere i sit arbejde kom til at beskæftige sig med ildebrande, brandsyn og ildebrandsrapporter, skrev han:

"Når jeg tænker på forholdene på Roskilde Kro, kan jeg endnu få myrekryb ned ad ryggen. Det må nærmest betegnes som et mirakel, at vi undgik den store brandkatastrofe dernede." (10)

I 1964 gik det galt, selv om der ikke udbrød brand, da 50 mennesker blev forgiftet af kulilte fra en kakkellovn, men inden da havde kroen haft succes med de mange dilettantforestillinger (8). Det var som regel stykker, som var velegnede til amatører og helst havde et solidt indslag af humor, så skuespillerne kunne udfolde sig. Et typisk eksempel var "Brødrene Østermanns Huskors", der opførtes på Roskilde Kro i slut-

ningen af 1940'erne. Stykket handler om tre brødre, der bor sammen i et forfærdeligt rod og svineri. "Huskorset" er en kvinde, der i slutningen af 1. akt kommer til at bo hos brødrene. Hun sætter skik på de to, så deres hjem bliver rent og oprydligt, og brødrene har med respekt for "Huskorset" lært pæne manerer. Mødet mellem brødrene og denne kvinde sker ikke uden konflikter, men i 2. akt ser publikum, hvem der bliver vinder af denne kamp. (9)

Vi har flere fotos af skuespillerne og navne på nogle af de medvirkende, men rollehæfterne er kun i få tilfælde bevaret på Det Kongelige Bibliotek. Et hæfte kan være så skrøbeligt og slidt, at man kun kan få en elektronisk udgave. Vi kan dog få lov at læse rollehæftet til en af de forestillinger, som blev opført på Roskilde Kro. Det drejer sig om "Generaldirektøren" - en farce i to akter med indlagte sange. Her kan vi give et fyldigt referat af handlingen, som har givet de lokale skuespillere mulighed for at lave en sjov forestilling:

Forestillingen "Generaldirektøren" opførtes søndag den 5. marts 1944 kl. 16. Billedet er taget lige inden forestillingen, derfor ses Lizzie Delfs og Knud Hansen siddende foran. Hun er sminket mørk i ansigtet, fordi hun og Knud før opførelsen af "Generaldirektøren" lavede sketchen "Et negerfrieri". De øvrige medvirkende er fra venstre Ruth Jensen, Ib Jensen, Anna Johansen, Johannes, Oda, Peter Christiansen, Kaj Hansen, ukendt og Kaj Pedersen. (Lokalhistorisk Samling Albertslund)

1. akt i "Generaldirektøren" foregår i arresten i en landkommune. Arrestanten Osvald er kommet uden for sin celle for at gøre rent i arrestlokalet. Efter rengøringsarbejdet beder arrestforvareren ham gå ind i cellen igen og lukke døren efter sig! Osvalds seneste udbytte ved et indbrud, en diamantbroche fra generaldirektørens hjem, har politimester Bracker konfiskeret, og han glæder sig til at overrække brochen til generaldirektøren, som har meldt sit besøg i hans hjem. Dette besøg handler 2. akt om.

Der er inviteret gæster i anledning af generaldirektørens besøg, og fru Bracker, hendes datter og pigen Sofie har travlt med at forberede maden til hædersgæsten. Man mangler en tjener for at få det hele til at se herskabeligt ud, så Osvald bliver hentet fra cellen, og efter at han er kæmmet og vasket, får han sort kjole og hvid manchetskjorte på og øver sig på sin rolle som tjener. Den fine gæst, generaldirektøren, ankommer på et tidspunkt, da alle er optaget af forberedelser, så tjener Osvald tager imod ham, får hans tøj og hat og viser ham til det, Osvald kalder festlokalet, som viser sig at være arresten, hvor han får generaldirektøren puffet ind i cellen og smækker døren! Osvald tager nu generaldirektørens frakke og hat på og optræder som denne fine mand. Han finder tilfældigt diamantbrochen i en skuffe og tager den i lommen, hvor han også finder generaldirektørens visitkort, som han bruger til at legitimere sig, når nogen spørger om hans identitet. Han får serveret smørrebrød, østers og så meget champagne, at han bliver beruset og søvni og beder om at måtte hvile sig i et værelse. Da politimester Bracker kommer hjem, får han at vide, at generaldirektøren allerede er kommet, men hviler sig efter sit måltid. Han kigger i skuffen efter diamantbrochen, men da den er væk, forlanger han alle døre lukket og kropsvisitering af alle. Da alle er visiteret, og brochen ikke er fundet, kommer man til at tænke på Osvald i cellen. Herefter følger dette replikskifte:

Arrestforvareren kommer bestyrtet tilbage: *"Jeg åbner celledøren, og så farer dette menneske i hovedet på mig".*

Generaldirektøren koger af raseri og siger til politidirektør Bracker: *"De er suspenderet!"*

Bracker: *"Jeg troede generaldirektøren lå og sov."*

Generaldirektøren: *"Sov! I Deres nederdrægtige fangecelle!"*

Fru Bracker: *"Den herre er jo ikke generaldirektøren."*

Generaldirektøren: *"Er jeg ikke generaldirektøren?"*

Familien mener, at de fik den rigtige generaldirektørs visitkort, så det stoledes de på. Osvald er vågnet, kommer ind i stuen og opklarer sagen. Han viser generaldirektøren diamantbrochen, og denne giver ham som findeløn to kroner, og Osvald takker: *"Det er åbenbart en god forretning at være juveltyv."* Alle bryder ud i den afsluttende sang: *"At gøre halløj med en autoritet / er det frækkeste vi har set."*

Søndagsudflugten

Når vejret var godt, kunne krohaven over for Roskilde Kro være et godt mål for en lille udflugt. Tjeneren gik over Roskildevej med bakken, så der var kaffe til de voksne og sodavand til børnene. Om aftenen kunne der være underholdning fra den lille musiktribune i krohaven. *Hans Kristian Nielsen* (f. 1917) oplevede i sin drengetid "den landlige idyl ved Roskilde Kro, særlig sommeraftenerne, når mørket sænkede sig over haven og den lille lund". (16)

Familien i søndagstøjet har bestilt kaffe i krohaven. Den unge tjener har hentet det ønskede fra kroens køkken på den anden side af Roskildevej. Nu skænker han kaffe til familiens ældste, som har ønsket, at en riffel fra skydebanen skulle med ved bordet. (Lokalhistorisk Samling Albertslund)

Trafikken krævede dog efterhånden en bredere og bedre vej. Roskildevejens brosten blev fjernet i 1937-39, og der blev anlagt to kørebaner i hver retning med cementbelægning og en midterrabat. Blev vejen udvidet, blev kroen til gengæld formindsket. Krobygninger blev revet ned, så en ny kro blev bygget, og det er den Roskilde Kro, vi ser nu. Kun krosalen fra 1920'erne blev bevaret og fremstår nu som en tilbygning til hovedbygningen, der er betydelig mindre i forhold til den tidligere. Væk er side- og staldbygninger samt rejstalden på sydsiden af Roskildevej. Kaj B. Rasmussen, købmandens søn på Roskildevej, skriver i sine erindringer "Et tilbageblik", at han savnede det, der var engang:

"Det var den gamle kro med kostalden, hvorfra man kunne høre kobrøl, og hestestalden, hvor hestene stod og skrabede i stenbroen, den store lade og så længen mod øst, hvor slægt efter slægt havde trådt dansen."

Trafikken på Roskildevej var i disse år beskeden. *Erik Bang Dahl* (f. 1941) boede på kroen, da han var i alderen til rulleskøjter. I hans erindring var der ikke problemer med at bruge kørebanen på Roskildevej. Da han sammen med andre gjorde en sport ud af at notere bilnumre, mindes han lange døde perioder uden notater.

Cykelstierne langs Roskildevej blev asfalteret, og det var en god idé i cyklernes land. Fra København kørte man ud til Roskilde Kro med den medbragte mad i cykelkurven. Søndag var ugens fridag. På kroen kunne man købe øl og snaps. Efter frokosten kørte man måske en lille tur til Taastrup og vendte tilbage til Roskilde Kro og fik kaffe og kringle. Efter kaffen gik turen tilbage til København efter "en tur på landet". Ferie og weekend kendte de færreste i 1920, men da ferieloven blev vedtaget i 1938, kom der flere ud på cykelstierne.

Roskildevejens udvidelse i 1940 skulle give bilerne en bedre vej, så man kunne frygte, at Roskilde Kro nu kun ville blive set fra et bilvindue, mens man hastigt kørte forbi kroen. Det skulle vise sig, at bilismen blev en fordel for kroen. Bilister fra Sjælland, Fyn og Jylland havde ofte København som mål, men før hovedstaden skulle opleves, havde man behov for et ophold, og det blev en pause på Roskilde Kro. Også fra hovedstaden kørte folk på tur ud ad Roskildevej.

Egen bil var ikke hvermandseje, så mange familier brugte bus eller tog, når de skulle til og fra København. I 1930'erne standsede toget i Herstederne kun et par gange i døgnet ved trinbrættet ud for Albertslundgården.

Den første rutebil kørte i 1927 fra Valby til Taastrup. Folk gik tidligere ad Roskildevej, når de fra Herstederne skulle til slagteren i Glostrup eller en forretning i Taastrup. Nu kunne man tage bussen. De Røde Rutebiler havde stoppested ved Roskilde Kro og ved Bomhuset over for kroen. Busserne kørte fra Valby Langgade til Rugkærgårdsvej i Taastrup. Da der blev hyppigere togafgange, hændte det, at der ikke var flere passagerer med, når bussen nåede til Roskilde Kro. Det fortælles, at en buschauffør en dag i 1950'erne havde en tom bus, så han kørte ind på kroen og parkerede bussen ved laden, så ingen kunne se, at han i arbejdstiden

Buschauffører havde uniform, kasket og langskaftede støvler. De holder her pause ved kroen en sommerdag i slutningen af 1930'erne. (Privatfoto)

tog sig tid til en gang biksemad på kroen. Det var ham vel undt, for dem, der kendte ham, vidste, at han ikke havde en kone, som ventede med varm mad, når han kom hjem.

Busserne havde mange passagerer, indtil der kom S-tog med hyppige afgang, og Roskilde Kro fik også fik også gæster, som stod af ved busstoppestedet "Roskilde Kro". Kunderne fik dog den bedste situation, da busruterne fik endestation ved stationerne. Man kunne kombinere en udflugt med tog og bus. (26)

Kroen under besættelsen 1940-45

Hvordan styrker man den danske nationalfølelse i en tid med fremmede tropper i landet? Det drøftedes allerede i starten af besættelsestiden bl.a. blandt skolefolk og idrætsledere. Der blev dannet studiekredse med emner som "Den danske landsby", der dækkede over, at man drøftede, hvad der kunne gøres i en situation, hvor Danmark var besat af en anden magt. Fra Roskilde Kro startede ca. 70 borgere med at gå algang. Lige så lidt som alsang kun var sangøvelser, var algang kun motion. Det var manifestation.

I 1941 opførte man "Med Dannebrog i stævnen". Instruktør Hans Kr. Nielsen (til højre) var modstandsmand ligesom Vagn Nielsen (yderst til venstre). Forestillinger under besættelsen startede gerne kl. 16, så publikum kunne nå hjem til aftensmaden, som man sagde. Måske var det mørklægningen og utrygheden, der blev tænkt på. Alligevel var der bal efter forestillingen for dem, der havde lyst. (Lokalhistorisk Samling Albertslund)

På Roskilde Kro indøvede Vridsløselille Idrætsforening teaterstykker, som havde et nationalt budskab. I 1941 opførtes stykket "Med dannebrog i stævnen". Her på kroen traf man under prøverne også dem, der tænkte på at danne en lokal modstandsbevægelse. To af de medvirkende blev senere meget aktive. *Vagn Nielsen* kom med i Vridsløselillegruppen, som modtog våben og deponerede dem, bl.a. i hans forældres skur ved boligen på Albertslundvej 13. Vagn Niensens far, Hans Nielsen, var i sognerådet og blev senere borgmester. Instruktør af dilettantstykker var bl.a. *Hans Kristian Nielsen*. Han var i gang med en militæruddannelse på Frederiksberg Slot, hvor han kom i forbindelse med Studenternes Efterretningstjeneste. Han flyttede fra Vridsløselille til Holbæk, da han blev gift, men overnattede i sit barndomshjem i Vridsløselille, mens han var i gang med uddannelsen på Frederiksberg. I 1944 blev han i Holbæk arresteret af Gestapo og sendt til kz-lejren Neuengamme. Han var en af dem, der overlevede lejropholdet og kom hjem med Røde Kors' Hvide Busser.

Besættelsestiden var økonomisk vanskelig, så der var behov for hjælp, især til dem, der havde børn. Det var dyrt at sørge for konfirmationstøj i en tid, hvor nogle klarede børns daglige tøj ved at sy aflagt voksentøj om. Propforeningen H blev dannet i 1939 og havde egentlig til formål at sørge for hjælp til konfirmationstøjet, men foreningen lavede også fester på Roskilde Kro til glæde for børn. Propforeningens medlemmer skulle altid have en prop med foreningens mærke på sig, og den skulle vises på opfordring. Havde medlemmet ingen prop at vise, kostede det en bøde til foreningens kasse. Det var nu især foreningens indsamlingsbøsser i kommunen og bankospillene, der gav penge til kassen. Børn fra 1940'erne mindes Propforeningens udflugter og julefester på Roskilde Kro. (26)

Skydestævnet på kroen blev i sommeren 1940 uden skydning, for rifler og ammunition skulle afleveres til politiet. Medlemmer af skytteforeningen så med vemod deres omhyggeligt vedligeholdte våben blive anbragt hulter til bulter på en lastbil og kørt i depot i Statsfængslet i Vridsløselille. Nu måtte man nøjes med kastepile og keglespil. I 1942 syntes man, at der måtte findes en form for fugleskydning, selv om det ikke kunne blive med Remingtonrifler. En fugl i finér blev hængt op i et træ og blev beskydt med en luftbøsse. Det mindede dog lidt om de gamle traditioner. Skytterne holdt sommerens sædvanlige bestyrelsesmøde og besluttede at yde tilskud til et møde med national folkesang, alsang, i Taastrup d. 1. september 1940. Tyskerne hentede de indsamlede våben i statsfængslet i januar 1944. Afhentningen overværedes af fængslets gymnastiklærer og aktive fritidsskytte, og det var heldigt, for tyskerne lod foreningsriflerne ligge. De havde ingen interesse. Hans Petersen, der også var modstandsmand, sørgede for, at de kom tilbage til Roskilde Kro. En dag blev det jo muligt at skyde lovligt igen. (3)

VIF's pokaler blev opbevaret i et udstillingsskab på Roskilde Kro. Et lille tegn på besættelsestidens utryghed så man, da foreningens bestyrelse hentede skabet og fik det anbragt på Vridsløselille Skole, hvor man havde et sikkert sted til sølvtøjet.

Da tyske soldater skulle hjem efter befrielsen, den 5. maj 1945, marcherede de ad Roskildevej, hvor de smed meget af deres udstyr. Børn samlede dele af våben og hjelme op, så lærere på Vridsløselille Skole måtte indsamle effekterne. Da et hold tyskere kom til Roskilde Kro, gik de ind på gårdpladsen, hvor de søgte en vandhane. Da de stod og drak ved hestenes trug, kom kroejner *Karl Bang* ud, og da han så dem, skal han efter sigende have hentet noget brød og delt gavmildt ud. Hvis nogen derefter mente, at det skulle han ikke have gjort, var hans svar: "Aldrig går vejfarende sultne fra Roskilde Kro". Samme Karl Bang havde en god personbil, men den stod opklodset i kroens garage. Den kom først ud på vejen igen efter befrielsen.

Flere måneder efter befrielsen var der stadig engelske RAF-folk på Værløse Flyvestation. De blev inviteret til en fodboldkamp mod VIF. Blandt englænderne havde flere spillere en fodboldkarriere hjemme, så VIF led et nederlag på 13-1. Når man havde den slags kampe, ville man gerne præsentere sig ordentligt, så på VIF's bestyrelsesmøde på Roskilde Kro besluttedes det at søge om Varedirektoratets tilladelse til at indkøbe 20 fodboldtrøjer. Foreningens bankospil på kroen var en god indtægtskilde, men her så man også, at alt ikke var, som det plejede. Det gav ingen mening at tale om andespil, for præmierne blev gavekort, da ænder hørte til rationerede varer, som man ikke måtte spille om. (9)

Efter befrielsen var en del af sammenkomsterne og festligheden på kroen præget af økonomisk forsigtighed. I 1953 måtte Fugleskydningsselskabet nøjes med koldt bord til frokost, og i stedet for lammekød senere fik man en svinekotelet med kartofler. Selskabet afstod også fra den gamle skik med at give alle skydebrødre en brystbuket på skydedagen. (21)

I en festlig anledning

Den festlige ramme bliver skabt i kroens sal med dannebrogflag på væggen bag hædersgæsterne, og årstidens blomster på bordene og bøgegrene i vindueskarmene. Kaffestellet med kroens eget navn bliver fordelt, og der lægges servietter, så alt ser festligt ud. Et guldbryllup kunne – hvis brudeparret ønskede det – blive en lille byfest. Naboer spurgte parret til råds og påtog sig det praktiske. De gik til kroen og aftalte arrangementet, og så skulle tre musikere engageres. Når prisen var aftalt, gik man fra hus til hus i byen med tilmeldingslister. Gæsterne betalte for arrangementet og gav et bidrag efter evne til gaven til guldbrudeparret. En præst og en skolelærer blev også indbudt, for så havde man sikret sig, at der blev holdt en god tale og skrevet en sang til lejligheden. Dagen startede ved bopælen om morgenen, hvor naboerne havde sørget for flag og udsmykning af indgangsdørene. Alle byens flagstænger havde dannebrog hejst til tops. *Kaj B. Rasmussen* (f. 1909) kunne huske, hvordan festen om aftenen startede:

”Det blev aften, og folk fra byen fartede til kroen, helst tidligt for at sikre sig en god plads så nær hovedbordet som muligt. Alle havde fået bænket sig undtagen guldbrudeparret, som var kommet, men havde fået plads i en anden stue. De skulle jo føres standsmæssigt på plads. Så kom det store øjeblik. Dørene gik op, musikken satte i med en march, og alle rejste sig. Ind kom først bruden ført af en datter, derefter gommen ført af en søn. I spidsen for dem gik formanden for festarrangørerne. Han skulle føre dem op til hovedbordet.”

Når man var færdig ved bordet, kunne gæsterne gå ind i krostuen, mens en tjener og en krockarl satte stolene ud langs væggen i krosalen. Så spillede musikken op til dans, og festen kunne vare til over midnat. Guldbrudeparret blev dog ført hjem lidt tidligere. (23)

Et jubilæum kunne også være anledning til, at kroen blev ramme om fejring og fest. Da Vridsløselille Skoles leder, *Mikael Lassen*, havde været på skolen siden 1925, ville forældre kredsen i 1950 fejre jubilæet. Hvordan gjorde man det? Roskilde Kro var det bedste sted. Flere havde deltaget i festligheder på kroen og kunne anbefale, at Mikael Lassen blev fejret her. Da alle havde fundet deres plads ved de lange dækkede borde, var en fotograf engageret til at tage det store foto af hele selskabet, inden kaffe og kringler blev serveret. Så kom et festligt indslag, som Mikael Lassen ikke havde drømt om. Ind ad døren kom 16-årige Hartly Kristiansen og hans 20-åri-

Krosalen med den typiske bordopstilling til større fester. Festens hovedperson er skoleinspektør på Vridsløselille Skole, Mikael Lassen, der sidder foran de ophængte flag. Forældrene til børn på skolen er samlet i anledning af Mikael Lassens 25 års jubilæum i februar 1950. (Privatfoto)

ge bror, Henry, spillende på henholdsvis harmonika og violin. De gav nogle numre til ære for deres første spillelærer. Da de sluttede rejste Mikael Lassen sig og sagde med stolthed i stemmen: "Det er mine elever!" Mange var interesseret i, at Lassens jubilæum blev fejret godt. Roskilde Kro var også den bedste ramme om denne fest.

Henry og Hartly Kristiansen, som i 1950 overraskede deres lærer, Mikael Lassen, ved at komme og spille ved hans jubilæumsfest. (Privatfoto)

Hartly og Henry Kristiansen havde også været med, når Mikael Lassen arrangerede "De gamles udflugt". Folk med bil inviterede ældre med på en tur til Frederiksdal Kro. I kroens have kom de medbragte madkurve frem, og Henry og Hartly spillede det bedste, de havde lært.

Johans Autoværksted

En kro kunne betyde et måltid og en seng, men Roskilde Kro var meget mere end restaurant og hotel. Kroen havde landbrug med marker og husdyr og en krosal, der blev brugt som kulturelt samlingssted for lokalbefolkningen. Og i 1950 havde kroen også et autoværksted, kendt som "Johans Autoværksted". Her stod Henry Kristiansen i mekaniklære. Værkstedet lå i den østre bygning, hvor man havde garageport ud til Roskildevej. Bygningen kaldtes rejseladen, ligesom man havde haft en rejselade syd for Roskildevej, men den blev revet ned, da Roskildevej skulle udvides i 1940.

Roskilde Kro havde en benzinstander ved indkørslen til kroen. (Privatfoto)

Skilt fra Johans Autoværksted med rubrik til at notere smøring og olieskift. Skiltet er fundet i 2017 af amatørarkæolog Tanja Mikkelsen.

Det fortælles, at Johan en dag havde brand på værkstedet. Man så ham løbe ud på gårdspladsen med ild i tøjet. Det blev ikke nødvendigt med brandvæsen, og der kom ingen skade på rejseladen med værkstedet. Beretningen blev dog efterhånden udbygget med detaljer. F.eks. skulle man have set flammer i Johans hår. Historier bliver ofte mere dramatiske med årene.

Henry Kristiansen fik sin uddannelse som mekaniker færdiggjort i 1953, selv om Johans Autoværksted midt i hans læretid blev flyttet til Røde Vejmølle Kro. Han blev senere værkfører i bilfirmaet Scaniadam og kunne sige, at han havde fået sin uddannelse på to kroer ved Roskildevej.

Familien Bang og Roskilde Kro

Havde Roskilde Kro været en bondegård, kunne man kalde den en slægtsgård, for siden 1894 havde familien Bang i flere generationer ejet kroen. Familien arbejdede med udvikling af kroen fra de vejfarendes ophold til de lokales mødested. Det startede med *Hans Hansen Bang*, der var mejerist fra Fyn og kom til at tjene på en sjællandsk gård, hvor han mødte *Anna*. De blev gift i 1883, da han havde fået borgerskab som "høker samt tilvirker af husholdningsvarer til fortæring". Han fik

en detailhandel i København, hvor de boede indtil 1887, da han forpagtede gæstgiveri og brændevinsbrænderi på Roskilde Kro. De havde da fået to børn og flyttede til kroen ved Roskildevej. I 1894 døde kroejer Ivar Levy, og Hans Bang blev ejer af hele ejendommen. Da Hans Bang overtog kroen, var der stadig opkrævning af bompengge på Roskildevej. Det kunne blive dyrt, hvis Bang og hans folk måtte betale, hver eneste gang de skulle forbi med deres vogne, så han fik fri passage for en årlig afgift på 20 kr.

*Anna og Hans Bang, der blev kroens ejere i 1894.
(Lokalhistorisk Samling Albertslund)*

Der har været livligt på Roskilde Kro omkring 1910, for Hans Bang og hans kone, Anna, havde 8 hjemmeboende børn mellem 7 og 15 år. De fik i alt 10 børn. Kroens gæstgiverpar, Anna Mathilde og Rasmus Jørgensen, havde 6 børn i 6-10 års alderen. Foruden disse to familier var der fire tjenestefolk. Der har nok i perioder været brug for endnu flere folk, som ikke boede på selve kroen, men alt i alt må det have været et sted med aktivitet og liv både ude og inde. Hans Bang blev medlem af sognerådet i 1904 og sad i Udvalg for Fattig- og Alderdomsunderstøttelse samt Vejjudvalget.

11. Det vedtoges at opkræve Kommuneskat
 fem 4 Gange årlig i Aarene 1/4 19⁰⁴/07.
 Oetvedt. alle Sigtens H. Bang L. Hansen
 J. Andersen P. Godthjalpsen J. Mortensen
 N. Christensen J. Hansen

Herstedernes sognerådsprotokol fra 1904, da kroejer Hans Bang var sognerådsmedlem og underskrev sig som "H. Bang". O. Nielsen var formand for sognerådet, som på dette møde vedtog at opkræve kommuneskat 4 gange årlig. (Lokalhistorisk Samling Albertslund)

Vi har et minde fra Anna og Hans Bangs fejring af deres sølvbryllup i 1908. Annas svoger havde skrevet en festsang på 11 vers. Vi må forestille os krosalen tæt besat med gæster ved bordene, da sangen blevet omdelt. Lyden af fællessangen har vi ikke, og melodien "Tolleristens vise" er kun bevaret i Dansk Folkemindesamling, men en lille smagsprøve på teksten kan vi bringe her:

Lyt nu, venner, engang
 til min splinternye sang;
 om to elskende skal I nu høre.
 Men i tiden vi må
 svært tilbage da gå,
 og til Fyn og Sjælland lade os føre.

Så i ægteskabets havn
 faldt de i hinandens favn,
 og til hovedstaden skæbnen dem førte.
 Der han handlede med øl,
 og det gav i kassen søl',
 rundt i byen med øllet han kørte.

Så til Roskilde Kro
flytted' de deres bo,
Der var virkeplads for kraftige arme.
Hans drev brændevinsbrænderi
og i kroen skænkeri,
og de sled, så sig Gud må forbarme.

Nu er Hans proprietær,
han må være her og der,
han i sognerådet vældig må slide.
Og hans prægtige gård,
heste, køer og svin og får,
drives dygtigt med Anna ved sin side.

Fem og tyve år svandt,
hjemmets lykke de fandt,
ej forgæves var livet henrundet;
thi af børn en prægtig flok,
hele "ti" – det tror jeg nok –
resultatet de kære to har fundet.
(4)

Anna Bangs 70-års fødselsdag i 1930. På billedet ses fødselaren og hendes børn. Fra venstre Karl, Hans, Jens, Poul, Richard, Marie, Emilie, Anna Bang, Gerda, Anna og Laura. (Lokalhistorisk Samling Albertslund)

Da brændevinssalget lukkede i 1902, har man i familien Bang i de første årtier af 1900-tallet sikkert diskuteret fremtiden som kroejere. Familien Bangs børn har i opvæksten ikke kunnet undgå at høre drøftelser om problemer og muligheder for kroen. Allerede fra barneårene har de fornemmet kroen som familiens livsværk, som man sagde dengang. I dag hedder det nok deres "projekt". Sønnerne Karl og Ri-

chard blev kendt som kromænd. *Bent Skovsbøll* (f. 1938) beskriver Karl Bang som en tyk mand, der i 1955 solgte et stykke af kroens jord til Oscar Wittrup, som sammen med Sallie Zimmerhackel fik bygget et motel efter amerikansk forbillede. Motellet solgte så en lille bid af grunden til et benzinselskab for et betydeligt beløb, så Karl Bang ærgrede sig over, at han ikke havde sat prisen på hele grunden til motellet noget højere. Bent Skovsbøll siger, at Karl Bang nærmest fik åndenød, når han omtalte den dårlige handel.

Karl og Richard Bang overtog Roskilde Kro efter deres forældre. Som brødre vi dele, så Karl var ejer og stod for kroens landbrug, mens Richard var krovært og forpagter af den del af kroens virksomhed. Vi ved ikke, om det økonomisk også var en ligelig fordeling, men de havde i hvert fald fordelt opgaverne. Karl Bang har med sine karle og piger passet marker på 37,2 ha, 20 malkekøer, 15 stk. ungvæg af rød malke race, 5 arbejdsheste og en svinebesætning, der årligt leverede 80 grise til slagting og en del pattegrise til salg. Richard Bang ordnede licitationen, da kroen i 1940 skulle rive bygninger ned og bygge nyt. Han indhentede tilbud fra lokale murere, tømrere, snedkere, blikkenslagere, glarmestre og malere. Han havde sans for kombinationen af hotel, restaurant og lokalt mødested, hvor der foregik noget på Roskilde Kro i en ellers stillestående landkommune. Der var foruden livligt foreningsliv og underholdning også aftener for mere rolige aktiviteter omkring bordene. En lille notits i Roskilde Dagblad er et eksempel på det sidste: "Planteskoleejer Engell, Vridsløselille, var i aftes så heldig ved et Lhombre-parti på Roskilde Kro at få 9 matadorer i købspil i ruder. Daleren fra medspillerne faldt omgående."

Når mændene døde, overtog konerne arbejdet og forpligtelserne. Sådan var det i hvert fald, da brødrene Richard og Karl Bang gik bort. Richard døde i 1944, og hans enke, Ingeborg, fortsatte i næsten otte år med forpagtningen af kroen som hotel og restaurant, mens Karl Bang fortsat var ejer og stod for landbruget. Da Karl døde i 1958, overtog hans enke, Dagmar, ejerskabet, indtil salget til kommunen i 1963.

"Bangs Minde"

Ved siden af kroen blev der i 1943 bygget en villa som en aftægtsbolig for Anna Bang. Villaen "Bangs Minde" havde en sti ud til Roskildevej og en sti til kroens gårdsplads. Da Anna Bang døde kort efter, at villaen var bygget, blev villaen stillet til rådighed for Karl og Dagmar Bang. Her boede Dagmar efter sin mands død i 1958. Hun var den sidste af Bang-familien på kroen.

En af dem, der besøgte Dagmar i "Bangs Minde" er Jørgen Bang (f. 1948). Hans farfar var et af Anna og Hans Bangs 10 børn, nemlig Hans Christian Bang (1891-1952), der som ung kom til Fønsskov Ellegård på Fyn for at lære landbrugsdrift. Her på Fyn, Holevad, hvor "den første Bang", Hans Bang, blev født i 1855, fik denne gren af familien sit liv. Hans Christian Bangs søn, Aage Henry (f. 1919) besøgte "Bangs

Kroen i 1949. Til højre ses villaen "Bangs Minde". (Sylvest Jensen, Det Kgl. Bibl.)

Minde" et par gange om året. Aage Henrys søn, Jørgen, husker Dagmar Bang som en dame, der ikke var i tvivl om sit eget værd. "Dronning Dagmar" i familien Bang, ville de fleste sige. Hun blev i familien kendt som den, man kunne komme til, hvis man havde pengeproblemer. Hendes søster, Ellen, havde ejet en forretning og var regnskabskyndig. Hun boede ofte hos Dagmar. Det var nok godt, for Dagmar havde en stor formue, der skulle administreres.

Jørgen Bang med maleri af den lokale maler Peter Jensen. Motivet er den kro, hvor Jørgen Bangs far, Hans Christian Bang, blev født i 1891. (J.N. 2017)

Hvorfor enken Dagmar Bang var så velhavende? Det fortæller hendes søster Karens søn, Niels Peter Holmenlund (f. 1932). Karl og Dagmar Bang boede på Klovtoftegård. De havde fået et godt forhold til gårdens ejer, Hans Larsen, som var en ældre, ensom mand uden familie. Han nød den dejlige mad, som Dagmar var kendt for, og han fik den omsorg, som han også havde brug for. Der var et overskud af kræfter, når Dagmar og Karl ingen børn havde. Karl Bang kunne klare landbrugsdriften både på Klovtoftegård og på Roskilde Kro. I sine bedste år havde han da også ry for at være lidt af en kraftkarl. Han kunne bære en stor sæk korn med en mand ovenpå op ad en stige til høloftet. Det blev dog tilføjet, at manden oven på sækken nok kun var en landbrugselev!

Dagmar og Karl Bang til bryllup i Brøndbyøster i 1957. Dagmars søsters datter, Lis, blev gift med Niels Peter Holmenlund. (Privatfoto)

Lis og Niels Peter Holmenlund, som havde Dagmar og Karl Bang med til deres bryllup, arvede ligesom andre i den store familie fine ting efter Dagmar i 1980. (J.N. 2017)

Da Hans Larsen på Klovtoftegård døde, viste det sig, at han havde testamenteret gården til det ægtepar, som havde været til glæde for ham i hans sidste år. Gården på ca. 80 ha, blev solgt, så da Karl og Dagmar flyttede til "Bangs Minde" havde de en formue, som få andre på egnen. Enken Dagmar viste sine muligheder ved f.eks. at afholde fester med over 100 gæster. Hun flyttede til en moderne lejlighed i Taastrup, så hendes sidste store fødselsdage blev holdt i fritidscentret. Villaen "Bangs Minde" var fra 1963 børnehaven og kontor for Frie Børnehaver og Fritidshjem. Da børneinstitutionerne blev kommunale i 1972, nævnes "Bangs Minde" i prognosen for kommunens institutioner med et børnetal på 30. Fra 1976 havde Københavns Amts Plejehjemsforening kontor i huset. Nu er villaen revet ned, men vi ser stadig nogle af Dagmar Bangs frugttræer i området.

Et minde om familien Bang skal vi nu til Taastrup Nykirke for at se. Kirken blev indviet i 1907, og familien Bang købte stort gravsted på kirkegården. En del bedrestillede folk i Taastrup gjorde det samme, men familien Bang hørte egentlig til Herstedvester Sogn og Kirke. Hans Bang døde i 1920, og pastor Chr. Pedersen fra Herstedvester forestod begravelsen, men fra Taastrup Nykirke. Anna og Hans Bangs gravsten er nem at finde på Taastrup Nykirkes kirkegård. Det er en mandshøj stele i glat granit med fine, udhuggede detaljer. Gravstedet er indrammet af granitpæle med kæde imellem og sikkert tænkt som et familiegravsted, men her hviler kun de første kroejere i familien Bang. Familien var ellers stor, men flere blandt de næste generationer foretrak gravsteder med de nye familier, som de stiftede gennem de-

Anna og Hans Bangs grav på Taastrup Nykirkes kirkegård. (J.N. 2016)

res ægteskab. En datter, Marie (f. 1887), kom som Kort Hansens kone til at have sit liv på Toftekærgård, tæt ved kroen. Deres grav ses på Herstedvester Kirkegård. Hvis Maries forældres gravsted også havde været på Herstedvester Kirkegård, var det blevet det fornemste her, men på kirkegården i Taastrup er der flere gravsteder, der er lige så prominente som Anna og Hans Bangs. På deres gravsten står: "Kroejer H. Bang af Roskilde kro og hustru Anna Bang".

Barn på kroen 1950-52

Erik Bang Dahl er oldebarn af Anna og Hans Bang, og deres søn Richard Bang er hans morfar. Hans mor, Inga Bang, voksede op på kroen og blev gift med fængselsbetjent Elmer Dahl. Da Richard Bang døde i 1944, overtog hans enke sin mands engagement som forpagter. Det gik ikke uden hjælp fra datter og svigersøn, Inga og Elmer, så de boede på kroen et par år med deres to drenge, Erik (f. 1941) og Richard (f. 1944). Erik fortæller, at han og hans bror havde værelse i kroens hovedbygning på 1. sal med udsigt til gårdspladsen. På venstre side mod vest lå kostalden, overfor havde karlene deres kammer i bygningen med hestestalden. Kroens landbrug blev drevet med heste som trækdyr. Erik husker ikke en traktor på kroens marker o. 1950, men senere fik man to store traktorer. Aage Henri Bang fortalte sin søn, Jørgen, at hans farfar, Karl Bang, nær var kommet galt af sted med en stor Ferguson traktor. Han pløjede tæt på Store Vejleå, men kom for tæt på åen, så traktoren var ved at vælte. Karl var noget kraftig og ikke så adræt, så han faldt af, men traktoren blev hængende med ploven i åbrinken.

Erik Bang Dahl og hans bror, da de boede på Roskilde Kro, 1950-52. (Privatfoto)

Børn oplever med åbne sanser, og oplevelserne huskes hele livet. Erik nævner, at han og hans bror fra deres værelsesvindue var vidne til griseslagtninger. Grisene blev hentet i bygningen mod øst. Ude på gårdpladsen blev de under øredøvende hvinen stukket, så blodet flød. Erik husker det varme blod i karret og lyden "som en stukket gris". En anden erindring handler også om grise, men det var ikke set fra værelset på kroen, men fra Jessens gård i Taastrup, hvor der meget tidligt en morgen var grisesalg for grisehandlere og gårdmænd. Her kunne gårdmænd også købe tømmer og foder til grise. En rigtig "blandet landhandel". Erik husker de store dampende gryder med griseføder. Lugten af kogte kartoffelskræller kan han let fremkalde fra erindringen. Når han kom derud sammen med sin mormor, Ingeborg Bang, skyldtes det, at Roskilde Kro stod for marketenderiet.

Hjemme på kroen var festmiddagen kylling med agurkesalat, især om foråret, for så havde man nyslagtede kyllinger. Også fugleskydningsselskabets middage kan Erik Bang Dahl huske. I køkkenet så han et bjerg af små frikadeller til den forlorne skildpadde, som var frokostretten til skydebrødrene. Om aftenen serveredes lam-mekød eller kylling. I det hele taget fornemmede Erik, at der blev stillet store krav til køkkenpersonalet den junidag, hvor fugleskydningen afholdtes. Mange mænd med god appetit.

Når Erik som 8-årig har en del minder fra kroens køkken skyldtes det, at hans forældre og mormor fik pigerne i køkkenet til at se efter ham, mens de selv var optaget af gæsterne i krostue, salen og haven. Der var sat annoncer i lokalaviserne, så man kunne få ungdommen til krobøl eller "Dansant", som det blev kaldt i en annonce. Sådan en aften med dansende ungdom betød, at Erik var hos pigerne i køkkenet. Han husker, at han kom med en af dem op på pigekammeret, da hun skulle klædes om, så hun også kunne deltage i festlighederne. Et lille erindringsglimt, som Erik har fra den aften: Pigen gik og klædte sig om syngende "Jeg skal til mit første bal nu, og kjolen er ny". Fra vinduet så han solen gå ned i vest på en rød himmel. Så gik ungdommen til bal.

I Eriks barndom var der ikke længere servering i krohaven på sydsiden af Roskildevej. Tjenerne kunne ikke gå frem og tilbage over en vej med voksende trafik. Eriks krohave lå nord for vejen og vest for krosalen. Her var perlegrus mellem træerne og et halvtag, hvorfra der kunne serveres forfriskninger. Her slog rytterne katten af tøndens til fastelavn, og her var keglebanen, og i løbet af sommeren kom luftgynger, karruseller og tombola, men hele året var haven, stierne og åen den bedste legeplads for en dreng.

Koefoeds danseskole var et af de tilbud, som børn og unge havde i 1950'erne. Fælles for flere aktiviteter var, at de havde forbindelse til Roskilde Kro, hvor der var danseskole om sommeren. Det var her man lærte dansene, og det var her, man viste sine gymnastiske færdigheder efter en vinters træning på Vridsløselille Skole.

Under Ella Koefoeds myndige ledelse lærte man manerer og dansetrin. Drengene glædede sig måske mere til andre begivenheder i krosalen end dansetimer. Julefesten med et stort juletræ i krosalen var en af disse begivenheder. Erik kan fortælle om indmarchen, hvor man nærmede sig det tændte juletræ, og den efterfølgende leg arrangeret af en af de lokale mænd, som var formummet som julemand. Til sidst fik man kakao med kringle og en god godtepose. En brandmand var altid til stede, iført sin hjelm og med en økse og en brandspand. Han sad og overværede julefesten fra hjørnet ved kakkelovnen. Dengang var julelys altid levende lys.

*Emblem fra Koefoeds Danseskole.
Et sølvemblem fik man, når man havde
danset i 5 sæsoner. Emblemet i guld
betød dans i 10 sæsoner.*

Erik Bang Dahl og hans søn Martin besøgte Lokalhistorisk Samling Albertslund i 2016. Her studeres fotoalbums sammen med arkivmedarbejder Jens Kjær Nielsen. (J.N.)

Erik Bang Dahl og familien flyttede fra Roskilde Kro efter et par år, men familien boede i hele Eriks barndom i kommunen. På Linde Allé boede han fra 1941, mens hans far var ung fængselsbetjent, og senere i Gl. Vridsløse, da hans far ville realisere en gammel drøm om at få sin egen købmandsforretning ved siden af sit arbejde som vagtmester på Statsfængslet. Købmandsbygningen med de store vinduer ses på hjørnet af Sprøjtehusstræde og Vridsløsestræde.

Familien Larsen og Roskilde Kro

Tjener Charles Larsen havde forpagtet et værtshus i København, Café Tuborg, Sverrigsgade 2. Han ville gerne være restauratør og ejer, men prisen for dette værtshus var for høj for ham. I stedet for drømte han i 1952 om at få forpagtning på en restaurant "ude på landet", som han sagde. Det var Roskilde Kro, der netop det år kunne bruge en krovært, da Richard Bangs enke, Ingeborg, måtte opgive, efter at hun som nævnt et par år havde fået hjælp af sin datter og svigersøn. Charles Larsen ville gerne være forpagter på Roskilde Kro, men manglede penge til flytning og start som restauratør. Så var heldet med ham, da han vandt en præmie i et lotteri. Præmien var et nyt møblement. Han havde nu ikke brug for nye møbler, og i stedet for møbler fik han pengene udbetalt og blev krovært på Roskilde Kro fra 1952.

Restauratør Charles Larsen, der var kromand på Roskilde Kro 1952-62. (Privatfoto)

Roskilde Kro ca. 1950. (Lokalhistorisk Samling Albertslund)

Charles og Anna Katrine Larsen flyttede ind på Roskilde Kro med deres sønner, Børge (f. 1932) og Erling (f. 1933). Anne Katrine bestyrede køkkenet, og der var rigeligt at gøre i 1950'erne. Hun var god til tilrettelæggelse, så folk kunne komme ind på kroen en søndag og få smørrebrød, og familier og foreninger kunne afholde større arrangementer med alle de detaljer, som skulle være på plads. Da hun døde i 1962, viste det sig, at Charles Larsen var en god og jovial vært for gæsterne, men uden sin kone i kroens køkken gik det ikke. Derfor måtte han opgive, og dermed måtte ejeren af kroen, Karl Bangs enke Dagmar, sælge til kommunen.

Familien Larsen blev den sidste krofamilie, som havde et liv på kroen og en forbindelse til den lokale befolkning. Sønerne Børge og Erling gik til bal på kroen, hvor de mødte egnens andre unge. Børge traf mælkeforpagterens datter fra Vridsløselille (Gl. Vridsløse). De blev gift og fik sønnerne Søren, Birger og Torben. Førstnævnte, Søren, har bidraget med disse oplysninger om familien og kroen.

6. Roskilde Kro giver op

Kommunen bliver kroejer

I 1963 blev Roskilde Kro solgt til Herstedernes Kommune, som ville bruge kroens jorder til grønne arealer. Allerede dengang var skov- og parkarealer på borgmester Hans Nielsens ønskeliste for kommunens fremtidige tilbud til det voksende antal indbyggere. Sammen med jorder fra nedlagte gårde kunne man få anlagt Kongsholmparken og Egelundparken, hvor det første træ blev plantet i 1964. Det næste skridt var det første træ i Vestskoven i 1967. Imidlertid var der bud efter kommunens penge til mange formål, når indbyggertallet på få år blev firdoblet, så man ville sælge kroens bygninger, og det lykkedes at finde en køber til krobygningerne og de jorder, der var tilbage.

*Tuborg-reklamen på taget viser, at vi er i de år, da restauranten var i fuld gang.
(Inge Andersen og Lokalthistorisk Samling Albertslund)*

Kro-hotel og diskotek

Olaf Muurmann fra Hellerup købte Roskilde Kro i 1966 og forsøgte at få en forretning ud af kroen. Hans plan: Kroen skulle have en ansigtsløftning og være egnens samlingssted som før, men nu for 1960'ernes befolkning. En lokal restaurant med diskotek og et cafeteria i staldbygningen skulle bringe kroen på højde med tidens krav. På krobygningens facade blev opsat reklamer for diskoteket, og restauranten annoncerede med dagens ret til 10,50 kr. Kroen blev malet, så den lignede en bindingsværksgård med synlige sorte bjælker, som altså blot var malede striber, men for dem, der kom forbi ad Roskildevej, så det ud til at være en rigtig gammeldags, hyggelig kro. Bindingsværk og diskotek skulle være den blanding af nyt og gammelt, som kunne tiltrække gæster.

*Den nye krojer, Olaf Muurmann, ønskede at give kroen en charme som landsbykro. Det blev gjort ved at male murene, så det lignede bindingsværk.
(Lokalhistorisk Samling Albertslund)*

Diskoteket "Black Hat" var en fornyelse på kroen i 1960'erne.
(Lokalhistorisk Samling Albertslund)

Menukort fra Roskilde Kro.
(Lokalhistorisk Samling Albertslund)

En af landets ældste kroer indretter cafeteria i rejseladen

Trafikken suser forbi Roskilde Kro. Få tænker på dens spændende historie. Nu synes bedre dage at forestå for den.

*Omtalen af diskoteket i pressen. Det var interessant med et moderne og ungdommeligt tiltag på en gammel kro.
(Lokalhistorisk Samling Albertslund)*

Den nye ejer ønskede at "forbedre" kroens navn. Nu var kroen blevet til "kro-hotel", og på menukortet var kroens navn også moderniseret med bindestreg og bestemt-heds tilføjelse, så man udtalte det som en helhed: "Roskilde-Kroen". Som vi skal se, fik det ikke den afgørende betydning for kroen, for en god forretning blev det ikke. Lige over for kroen havde man Wittrup Motel, som er det nærmeste, vi kommer den funktion, som Roskilde Kro havde engang som hotel for vejens rejsende. Roskilde Kro bød på traditionelle festmiddage. Sallie's Snack Bar på Wittrup Motel vandt på en modernisering eller snarere en amerikanisering af sine tilbud. Da de mange byggerier gik i gang i Herstederne i 1960'erne, var der behov for bespisning og måske overnatning til de mange aktører i den fantastiske byudvikling. Det var Wittrup Motel, der fik glæde af disse gæster. Amerikansk stil og jukeboks var mere interessant end diskotek og cafeteria på Roskilde Kro. På motellet klarede Sallie Zimmerhackel sig i starten uden alkoholbevilling, men det gjorde ingen forskel, at Roskilde Kro kunne servere promiller. Med hensyn til menukortene vandt "cheeseburger og milkshake" over "suppe, steg og is."

Wittrup Motel åbnede over for Roskilde Kro og havde dette menukort med motelejer Sallie Zimmerhackel i arbejdstøjet. (Inge Andersen og Kroppedal Museum)

Wittrup Motel med Sallie's Snack Bar har bevaret den amerikanske stil fra 1955. Menu, interiør og servering minder om dengang. (J.N.2017)

Roskilde Kros "indmad" på auktion

I 1972 måtte Muurmann sælge kroen, og køberen blev igen kommunen. I november 1972 blev der holdt auktion over kroens service, lysestager m.m. Auktionen omtaltes således i Roskilde Dagblad:

"Roskilde Kro har nu for alvor sluttet sine dage som landevejskro. Herstedernes Kommune har købt kroen, og i går blev "indmaden" solgt på en auktion, der havde samlet virkelig mange mennesker. Der var udbudt omkring 400 forskellige numre til salg, og buddene gik livligt, da auktionen startede."

Alt skal væk. Auktion over kroens ting. Her er det to lysestager, som har stået med lys i, når der var dækket op til fest i krosalen. (Lokalhistorisk Samling Albertslund)

Familier på egnen havde måske set frem til endnu engang at kunne fejre en mærkedag på Roskilde Kro. Gymnastiklærer og fængselsbetjent Hans Petersen og hans kone Gerda (født Bang) havde holdt bryllupsfest på Roskilde Kro efter vielsen i Herstedvester Kirke i 1922. Sølvbrylluppet blev også holdt her, hvor Hans Petersen havde været aktiv som gymnastikleder og medlem af Fugleskydningsselskabets bestyrelse, og hvor hans kone, Gerda, havde haft sit barndomshjem som den yngste af kroparret Bangs 10 børn. I 1972 havde de håbet, at guldbrylluppet kunne holdes

i kroens lokaler, men nu var det forbi med den slags arrangementer på Roskilde Kro, og guldrudeparret måtte feste i et moderne fritidscenter i Taastrup.

Kommunen havde en plan for kroen. I stueetagen skulle der være lokaler til ungdomsorganisationer. Der ville blive et værksted til en motorklub, og en stald til en rideskole. Desværre var kommunens planer for kroen lidt længe om at blive ført ud i livet. Bygningerne stod i nogle måneder tomme, og det gav anledning til tyveri og hærværk. Tyvene fik fjernet installationer, gulvbrædder, vægbeklædning, radiatorer og et helt tag af eternit på en af bygningerne. Hærværksmænd smadrede spejle, toiletter og vinduer. I efteråret 1972 var det slut med at se kroen ligge øde hen. De gamle stald- og ladebygninger blev revet ned. Der blev afsat 46.000 kr. til nedrivning. Hovedbygningen skulle restaureres for 180.000 kr. Projektering af kroens have ville koste 10.000 kr.

Sidebygningerne rives ned i 1972. (Foto: Jens-Aage Jungersen)

Spejdergården

Efter kommunens reovering i 1972 fik spejderne - både de blå og de grønne - et ideelt sted at boltre sig på - indendørs og udendørs. I mange år blev kroen i daglig tale omtalt som "Spejdergården", og søger man på internettet "Spejdergården Albertslund", giver det stadig resultat. På muren over indgangen står: "DDS & KFUM Spejderne". DDS spejderne er de blå spejdere under Det Danske Spejderkorps. KFUM spejderne er de grønne spejdere, der har en baggrund i Kristelig Forening for Unge Mænd. Det sidste er tiden løbet fra, da både drenge og piger er spejdere, og det kristelige er med, men uden at have en speciel plads i det program, som spejderne i Albertslund tilbyder drenge og piger.

*Indgangen til kroen har spejdernes logo over døren. Roskilde Kro er blevet Spejdergården for blå og grønne spejdere, Det Danske Spejderkorps og KFUM spejderne Albertslund.
(Lokalhistorisk Samling Albertslund)*

Spejderne kunne næppe ønske sig et bedre sted end Roskilde Kro. De fik lokaler, de kunne bruge, så tit de ville. De havde en stor grund med græsplænen og træerne, åen og Egelundparken. Det blev mulighedernes sted, som de siden 1972 har følt som deres. Albertslunds Fritidsforvaltning efterlyste et andet navn end Spejdgården til Roskilde Kro, men det var nok fint med et navn, der beskrev den aktuelle funktion. Spejdgården var et holdbart navn i mange år.

Når man går forbi på Toftekærstien, kan man ofte få duft af træ fra tændte bål. Kigger man over mod kroen, undrer man sig over, hvad spejderne kan konstruere med rafter og reb. I kroens have er der ofte rejst en port, et tårn eller en lille bro over åen. Egentlig arbejder de to spejderkorps efter samme ideer. Børn og unge udvikler sig gennem praktisk arbejde inde og ude. Man lærer at passe på naturen, gå på opdagelse, klare sig, lave mad over bål og overnatte. Man har inddelt spejderne efter alder med forskellige betegnelser i de to korps. Hos de grønne spejdere er bævere og ulveunger lige sprunget ud af Junglebogen. Hos de blå inddeles man fra 6 til 77 år i Mikro, Mini, Junior, Spejder og Senior. Spejderne har altid haft deres fantasifulde tilbud til børn og unge. De grønne spejdere har givet hver aldersgruppe en fantasiramme, som de arbejder i. De fandt på at kalde sig "Grønspætterne", så hytteturen til Ballerup hed "Tur til Andeby". På denne tur optrådte også Bjørnebanden i kedeldragter, og Andebys politi var i passende udklædning. Onkel Joakim kom til lejren og fik stjålet sine penge af Bjørnebanden. I 2015 havde KFUM spejderne en lejr med 300 spejdere, hvor temaet var Amerika, så ulvene blev indianere, og bæverne var guldgravere.

Børn og unge lever sig let ind i en verden med fantasi og eventyr, og det giver anledning til et spejderliv, der adskiller sig fra andre fritidstilbud. Der er ikke en målrettet træning i en sportsgren eller lignende, men et bredt program: "Gastronomi over bål", "Find vej", "Kend din by", "Reb og rafter", "Gør det selv", "Pas på naturen", "Lev i naturen", "Luftraketter" og "Indianerdag". Opgaver løses i et fællesskab, så den enkelte udnytter det, man har evner for og får styrket selvtilliden. Mange "går til" fodbold m.m. – men spejder er ikke noget, man "går til", men man er spejder!

*Spejderne holder gryderne i kog.
(Foto: Mogens Mikkelsen)*

Forældre til spejderne besøger lejrlpladsen foran kroen. (Privatfoto, 1985)

Sådan bygger man en A-buk, og så gælder det om at kunne gå i den. Fire spejdere har dog snor i denne balancegang. (Foto: Mogens Mikkelsen)

Mens solen går ned en aften i maj, sidder spejderne og nyder at være sammen ved Roskilde Kro. (Foto: Hanne Carlsen)

En lejr er meget mere end telt og bål, når man tænker på de sociale værdier. Ord som "spejderlejr" og "spejderhytte" er begreber, vi alle bruger. Spejderne har også haft lejr med overnatning på Spejdergården. De grønne spejdere valgte maj til en weekend på spejdergården, og de blå spejdere holdt deres i september. De har endda haft besøg af spejdere fra Albertslunds svenske venskabsby, Mölndal, og det var nemt med teltene og bålplads i den gamle kros have.

I 1992 bragte Albertslund Posten på forsiden en nyhed, som spejderne ikke blev glade for at læse. Kommunen ville lave Spejdergården om til et kulturhistorisk museum. Selvfølgelig kunne man anvise spejderne andre steder i kommunen, men det kunne aldrig blive det samme som Roskilde Kro. Det viste sig, at et kulturmuseum kun var en idé til forhandling, og den tanke forhandlede politikerne sig ud af i de følgende måneder. Roskilde Kro skulle fortsat være Spejdergården.

Musik og dans

Der blev også plads til andre interessegrupper end spejderne på Spejdergården. I foråret 1974 brugte The White Hackle Pipe Band stedet, når de skulle øve sig med sækkepiber og trommer. Orkestret med 26 kiltklædte medlemmer havde eksisteret

i 3 år og optrådte som tambourkorps ca. 50 gange om året. Enten åbnede de kroens vinduer, når de spillede indendørs, eller også stod de på græsplænen foran kroen, for beboerne på de omliggende villaveje hørte dem. Man nikkede til hinanden: "Nå, nu øver de igen!" Ikke alle syntes lige godt om den kontinuerligt bølgende strøm af høje toner. En femårig pige sang selv "Se, den lille kattekilling", og da hun fra en have i Albertslund Vest hørte sækkepipernes gennemtrængende musik fra Roskilde Kro, kom denne replik: "Det er da en underlig kattekilling, de spiller!" (7)

White Hackle Pipe Band hørtes sidst på eftermiddagen, når de øvede sig ved Roskilde Kro i 1974. (Foto fra hjemmesiden efter aftale)

I 1981 skiftede bandet navn til The Copenhagen Caledonia Pipe Band og deltog med succes i internationale konkurrencer. En af bandets pipere, Gert Jensen, kom i Guinness Rekordbog, da han sprang ud i faldskærm fra 2,5 km's højde og spillede en melodi på sin sækkepibe, mens han dalede ned. På jorden stod bandet og begyndte at spille med på melodien, så snart de kunne høre ham.

Der blev i 1970'erne af og til arrangeret aftener for de unge af foreningen "Sammen". Med medlemskortet i hånden kunne man i 1974 komme på kroen og høre tidens musik med rockbands, som man kendte fra indspillede lp'er: "Sweet Inspiration", "Electro Swingers" og "Made in Denmark". Et band - "Molino" – udsendte

denne pressemeddelelse: "Der er fuldt drøn på, når "Molino" spiller. Det er musik for rågummisko og pomadehår. Flippere og diskere får ikke et ben til jorden". Albertslund Posten omtalte de kommende bands, så de unge vidste, hvad de kunne glæde sig til.

Ungdommen danser til tidens musik i 1978. (Foto: Jens-Aage Jungersen)

7. Foreningshuset Roskilde Kro

Roskilde Kro til salg

Mellem annoncerne for parcelhuse fik læsere af Albertslund Posten et ganske særligt tilbud: Køb Roskilde Kro! Der blev indbudt til åbent hus d. 5. november 2010. Annonceteksten prøvede at sælge kroen:

Størst mulig synlighed til Roskildevej mellem Albertslund og Taastrup

Grundarealet er på 2.441 m², og det bebyggede areal udgør 466 m². Udnyttet 1. sal på 213 m² og kælder 465 m². Samlet erhvervsareal på 679 m². Ejendommen ... fremtræder solidt, men trænger til nogen udvendig vedligeholdelse. Ejendommens indvendige vedligeholdelsesstand bærer præg af at være anvendt som spejderhytte igennem mange år med deraf følgende slitage. Køber må påregne at give alle rum en "kærlig hånd". Ejendommen må kun benyttes til formål, der er relateret friluftsliv, foreningsliv eller lignende.

EDC Erhverv Strandfelt
VESTEGNENS ERHVERVSMÆGLER

Egelundvej 7C, 2620 Albertslund - "Roskilde Kro"
Størst mulig synlighed til Roskildevej mellem Albertslund og Taastrup

Grundarealet er på 2.441 m² og det bebyggede areal udgør 466 m². Udnyttet 1. sal på 213 m² og kælder på 465 m². Samlet erhvervsareal på 679 m². Ejendommen er opført i 1980 med væsentlig ombygning i 1973. Den fremtræder solidt, men trænger til nogen udvendig vedligeholdelse. Ejendommens indvendige vedligeholdelsesstand bærer præg af, at være anvendt som spejderhytte igennem mange år med deraf følgende slitage. Køber må påregne at give alle rum en "kærlig hånd". Ejendommen må kun benyttes til formål, der er relateret til friluftsliv, foreningsliv eller lignende.

Åbent Hus afholdes:

Fretdag 5. november 2010
kl. 10.00 - 11.00
Fretdag 12. november 2010
kl. 10.00 - 11.00
Fretdag 19. november 2010
kl. 10.00 - 11.00

Se mere tilbudstid: den 18. december 2010, kl. 12.00

EDC Erhverv Strandfelt
...vi sætter pris på Vestegnen

Taastrup Hovedgade 17C, 2620 Taastrup • Tlf. 43 72 36 62 • e-mail: edc@edc.dk

*Annonce i Albertslund Posten:
Kroen sættes til salg i 2010.*

Albertslund-ånden

I de seneste 50 år er der af og til kommet et engagement blandt borgere i Albertslund, når de har fundet en sag, der var en kamp værd. Det kaldes Albertslund-ånden. Man finder sig ikke i urimelige regler og manglende ambitioner for udviklingen. Denne bevægelse har vist sig flere gange, siden det nye Albertslund blev bygget fra ca. 1965. Der var pionér-tanker, sammenhold og fællesvilje, da borgere fik standset biltrafikken på Vridsløsevej. Her var støjplage og farlig, tung trafik. Det samme mønster viste sig, da renovering af tagene på gårdhusene i Albertslund Syd så ud til at medføre store huslejestigninger, og da et boligkvarter fik gennemført, at børn ikke skulle ud på Roskildevej for at cykle til skole, men kunne cykle på fortovene, og da vi lærte at spare på vand og el samt genbruge vores affald efter sortering, for det skyldtes ikke mindst, at nogle boligkvarterer gjorde den besværlige begyndelse og viste vejen til en grøn by. Da Roskilde Kro blev sat til salg, blev Albertslund-ånden synlig igen: Roskilde Kro skulle hverken sælges eller rives ned! Det måtte ikke komme dertil, at man fik et skilt ved Roskildevej: HER LÅ ROSKILDE KRO.

Der kom ingen købere til Roskilde Kro, som kommunen ville sælge til. Borgmester Finn Aaberg sagde: "Der er ikke kommet noget til den pris, vi forventede, så kroen bliver ikke solgt". Hvad skulle der så ske? "Roskilde Kro er en del af vores historie", udtalte formanden for kommunens kulturudvalg, Lars Toft Simonsen, da man bremsede en forvaltningstanke om nedrivning af kroen i 2009. Man ville drøfte situationen med de foreninger, der brugte kroen, og teknisk forvaltning skulle lave oplæg til en renovering.

En bevægelse mod et mål kræver ildsjæle, og de fandt hinanden i en fælles aktion for Roskilde Kro. *Aase Møller* er sanger i Albertslundkoret. Det har hun været gennem de sidste 30 år, og hun var formand for koret i 2000-02 og 2005-15. Da Aase var formand for Albertslund Venskabsby Forening i 2006-12 medvirkede det til, at koret kom rundt på landkortet (Spanien, Grønland, Norge, Skotland, Tyskland, Sverige m.fl.). Albertslund Venskabsby Forening er en forening for samarbejde med Albertslunds venskabsbyer. Aase var desuden i 2009 i den initiativgruppe, som fik gjort Birkelundgård til et kulturhus, hvor Albertslundkoret (også kaldet Byens Kor) deltager ved operakoncerter. Aase Møller ville også være med til at kæmpe for en anden fremtid for Roskilde Kro end den, der tegnede sig i 2010.

"En rigtig spejdermor" siger *Susanne Storm Lind* om sig selv. Hun har i 30 år fulgt spejdernes virke på Roskilde Kro, hvor hendes søn var spejder, og hun har været sekretær på Spejdernes Landskontor i mere end 20 år. Roskilde Kro betyder personligt meget for hende. Hun må også betegnes som en af Albertslunds ildsjæle. Meget få kender foreningslivet så godt, som hun gør med sine 13 år som formand for Folkeoplysningsudvalget og medlem af Kulturudvalget. Et udvalgsmøde under hendes ledelse er ofte blevet holdt på de steder, hvor foreningslivet i Albertslund

holder til. Hun har siden 1998 været medlem af Kommunalbestyrelsen og mener, at det er vigtigt, at kommunens politikere kommer ud af mødelokalerne, så de ser de steder, de træffer beslutning om. Derfor har hun også holdt møder på Roskilde Kro, så man fik set bygningernes tilstand, men også fik blik for nye muligheder, hvis bare man ville. Og hun har med sin smittende energi fået flere og flere til at være med i arbejdet med at genrejse kroen. Også kroens omgivelser har hun et perspektiv for: "Vi vil åbne kroen ud mod Egelundparken. Kroen vil være alle tiders "Grønne Port til Albertslund", når man kommer på Roskildevej fra Taastrup. Kongholmparken til den ene side og Egelundparken til den anden." Susanne var også i spidsen i 2009, da "Birkelundgårds Venner" blev dannet, og nu har hun igen forenet kræfterne med andre til at få etableret "Foreningshuset Roskilde Kro".

Gorm Boje Christiansen startede som spejder på Roskilde Kro i 1970'erne. Han var da 11 år, og er stadig meget aktiv i spejdernes liv på kroen. Et af hans principper som spejderleder er "learning by doing", og det princip var der brug for, da den gamle kro skulle have en ansigtsløftning. Han ses ofte iført sin grønne spejderskjorte og sit røde halstørklæde, måske med et redskab i hænderne, for han er altid klar til alt det arbejde, der kræves, når den gamle kro skal have en ansigtsløftning. Egentligt håndværkerarbejde med installationer og træfældning overlades til fagfolk, men Gorm mener, at der er rigeligt alle andre kan gøre. I august 2013 fik en arbejds-

*De tre, der tog initiativet til Foreningshuset Roskilde Kro: Gorm Boje Christiansen, Susanne Storm Lind og Aase Møller.
(Foto: Jørgen Brieghel, Albertslund Posten 2013)*

gruppe fra foreningerne kommunens tilladelse til at gå i gang med at sætte kroen i stand. De syv faste brugere af kroen og Susanne Storm Lind holdt møder og lavede en plan:

Albertslundkoret, Albertslund Linedance, Gamle Danses Værn, Foreningen Motion, Dans og Sundhed, Det Danske Spejderkorps Albertslundspejderne, Bjørnens Sportsfiskerforening, KFUM spejderne i Albertslund

En forening for foreninger på Roskilde Kro

Livlig aktivitet er godt, men det slider på gamle krobygninger. Der skal repareres og vedligeholdes ude og inde, og hvis det ikke sker, kan der efter nogle år på Kommunalbestyrelsens bord lande en oversigt over, hvad det vil koste at sætte Roskilde Kro i stand – i en tidssvarende stand. Var det ikke bedre at sælge eller at rive ned, når det nu ville være alt for dyrt at renovere? Det forløb med overvejelser har Roskilde Kro haft tre gange på ca. 20 år!

Roskilde Kro var kommet på kommunens ”udfasningsliste”. Kroen skulle rives ned eller sælges. Det opdagede Susanne Storm Lind og inviterede kommunalbestyrelsesmedlemmer til et møde på kroen. Inden sagen kom på kommunalbestyrelsens dagsorden ville hun sikre sig, at medlemmerne fik set, hvad det drejede sig om. ”Synlighed, synlighed” var hendes gode princip. Da kroens skæbne kom på kulturudvalgets dagsorden, forsøgte hun med kontakt til borgmester og udvalgsformand at standse processen, men det kunne man ikke. Den lokale presse, Albertslund Posten, var den næste mulighed. Susanne Storm Lind havde sendt hørings svar på vegne af de foreninger, som ville bruge kroen. Der blev skabt en ny forening. ”Foreningshuset Roskilde Kro” blev en paraplyorganisation for de andre foreninger på Roskilde Kro. En forening for foreningerne.

Foreningshuset Roskilde Kro afholdt stiftende generalforsamling den 21. marts 2013. Aase Møller blev foreningens formand og fortalte på initiativtagernes vegne om det forarbejde, der havde været med at samle og målrette de mange forskellige ønsker og visioner, der var for kroen som foreningshus. Man forudså den kommende tids store opgaver med kroen både ude og inde og understregede den vilje, som havde været vigtig og skulle bære arbejdet videre: ”Sammen er vi stærke, og vi vil løfte i flok”.

Og så gik foreningen i gang. Søndag den 6. oktober 2013 kl. 10 lagde ca. 60 frivillige kræfterne i. Materialegården udlånte grensakse, river, skovle og lugejern til en Grøn Dag. I en pause serverede Albertslundkoret sandwiches, og Super Brugsen i Vest gav drikkevarer, så man kunne fortsætte et par timer endnu. Foruden Materialegården havde foreningen samarbejdspartnere fra kommunens forvaltning og udvalgene Fritid, Kultur & Idræt og By, Miljø & Beskæftigelse.

Foreningshuset Roskilde Kro præsenterer sig med de foreninger, der bruger kroens lokaler. Brochuren er en invitation til at melde sig ind. Der er virkelig noget for flere aldersklasser og forskellige interesser. Man bruger Roskilde Kro, men kun som basis. Foreningerne kommer i høj grad også "ud af huset". (Foreningen 2017)

**KFUM i Albertslund
"De Grønne spejdere"**

**Bjørnens
Sportsfiskeforening**

Albertslundkoret

Gamle Danses Værn

Grøn Dag blev en succes som alt havearbejde, hvor man dejligt kan se et synligt resultat, men det var kun en begyndelse. Nu kom alle de vigtige ændringer inde i huset. Huset skulle leve op til kommunens energipolitik, så installationer, termostater, isolering og vandsparetoiletter blev nødvendige fornyelser. Et nyt køkken tegnede sig, for man fik brugte køkkenelementer, da Hyldagerskolen blev nedlagt. Når firmaer og håndværkere fik kontakt med Foreningshuset Roskilde Kro for at løse en opgave, blev der flere gange ydet mere end aftalt i første omgang. Foreningens folk brændte for kroens ve og vel, og deres engagement smittede, så der også kom penge fra en fond og desuden private donationer.

Listen over nødvendige forbedringer var lang, men der skulle også laves en organisation, så foreningen Foreningshuset Roskilde Kro kunne leve op til den låneaftale med kommunen, som man fik i 2015. Foruden alle de praktiske opgaver har det været vigtigt for denne forening for foreningerne at skabe en fællesfølelse af ejerskab til kroen. Det giver ansvarlighed, så man kan vise synlige og glædelige tegn på, at Albertslund har fået et foreningshus. Nu fyldes besøgende med forbauselse og beundring. Det så engang sort ud, men det hjalp at sætte ildsjælene ind.

Albertslundkoret

Det begyndte med et hold på kommunens aftenskole i 1976, og nu er Albertslundkoret fast på programmet flere steder. Man hører dem i Albertslunds kirker og ved sommerens operakoncert på Birkelundgård, og koret har sunget i Albertslunds venskabsbyer - i kirker, musikteatre og kulturhuse. Aftenskoledet udviklede sig til et sangkor med firstemmig sang, og den 24. maj 1983 stiftedes foreningen Albertslundkoret.

Albertslundkoret er ligesom de andre, der bruger Roskilde Kro, en forening med kontingent, generalforsamling og valg til bestyrelsen. Nye sangere får gratis prøvetid. Koret har formålet at optræde med professionelle musikere og koncertmestre og har kunnet levere glæde, hvad enten man har sunget i Nikolai Kirke eller på et plejehjem. Nytårskoncerterne i MusikTeatret har samlet et stort publikum. Korsangerne er så heldige at have en fast dirigent. Det er operasanger Randi Gislason, som bl.a. kendes fra operakoncerterne på Birkelundgård. Som fast pianist har koret siden 1992 haft Peter Lindgren Hansen, der underviser på Albertslund Musikskole.

I 2013 blev Albertslundkoret årets forening i Albertslund. Prisen, diplom og check blev overrakt til Aase Møller af formand for Folkeoplysningsudvalget, Susanne Storm Lind, som sagde: "Albertslundkoret er en forening, som på fornemmeste vis har repræsenteret byen i andre lande, sågar helt på Grønland."

Albertslunds musikalske borgmester, Finn Aaberg, svarede i 1990 på spørgsmålet: "Hvad skal vi med venskabsbyer?" Han sagde: "Venskabsbyen er en idé om at lære

Hvis vægge kunne tale...eller synge, ville vi høre festlige taler og utallige sange, som er sunget her gennem tiden. Der er sunget ved jubilæer, afslutning på konkurrencer, familiefødselsdage m.m. På væggene er malet noder og g-nøgler, og sangen lyder her igen, når Albertslundkoret er i krosalen for at forberede deres næste koncert. (Foto: Inge Andersen)

Julekoncert i Opstandelseskirken. (Foto: Bjarne Foldager, 2015)

at kende. At spille fodbold og synge Mozart med nogen, der taler et andet sprog. At få sat sin omhyggeligt hjemmebryggede selvforståelse under lup. Verden er smuk, grøn og inspirerende. Og den skal opleves. Det er også det, venskabsbyer drejer sig om.” (13)

Medlemmerne af Albertslundkoret har i ganske særlig grad gjort Finn Aabergs ord til virkelighed. Man har besøgt venskabsbyerne og inviteret til genbesøg i Albertslund. I 2017 kom et tjekkisk kvindekor fra venskabsbyen Ricany til Albertslund. Det blev til flere koncerter, bl.a. i Strandmarkskirken i Hvidovre og i kulturhuset Birkelundgård. Tjekkerne kalder deres kor for ”Sireny”, det vil sige sirenerne, som i den græske mytologi var kvinder, der med underskøn sang lokkede søfolk så tæt på klippeperne, at de led skibbrud. Jo, der er heldigvis andre end danskerne, der har humor. Den fælles interesse er korsang, så man synger for hinanden, sammen og optræder for venskabsbyens publikum. Har det musikalske møde stor værdi, så er samværet under opholdet en lige så stor sidegevinst.

På Roskilde Kro byder borgmester Steen Christiansen de tjekkiske korsangere, ”Sirenerne”, velkommen i maj 2017. (Foto: Bjarne Foldager)

Bjørnens Sportsfiskerforening

Lystfiskeri opleves selvfølgelig ved vandet, men i en forening som Bjørnens Sportsfiskerforening er velfungerende klublokaler også en vigtig del af foreningslivet. Lokalerne danner rammen om et socialt samvær, hvor der planlægges ture, fremstilles fiskegrej, holdes kurser i fiskeri, vandløbs- og fiskepleje, hvor viden om naturen, fiskene, deres byttedyr og vejrforholdene giver nøglen til gode fangster. Derfor møder foreningens medlemmer flittigt op i foreningens lokaler på Roskilde Kro. "Vi deler vores viden, og vi deler vores oplevelser". Så enkelt og præcist er foreningens motto.

Bjørnens Sportsfiskerforening blev i 1982 stiftet af beboere i Bjørnens Kvarter i Albertslund. Det startede med en annonce i beboerbladet. 14 dage gik uden reaktioner, men så kom en opringning fra en beboer i kvarteret. "Hvor mange har ringet til dig og vist interesse for at komme ud og fiske?" var spørgsmålet. "Ingen, men nu er vi altså to, der vil!" var svaret. De to fik indkaldt til en stiftende generalforsamling for at lave en forening. Der kom 9, så det var lige nok til bestyrelsesposter til 7 og 2 medlemmer! Denne kernegruppe af kommende sportsfiskere gik i gang med at lave vedtægter og ansøgning om fiskeret til Vallensbæk Sø og Tueholm Sø i Vallensbæk Mose. Svaret var, at de kunne få tilladelse, hvis der blev lavet en sammenslutning med foreninger i nabokommunerne. Det lykkedes da man stiftede Vestegnens Sportsfisker Sammenslutning.

Formanden for Bjørnens Sportsfiskerforening, Kjeld Willerslev, ser på væggen med foreningens præmiefiskere – deres "Hall of Fame". Den fornemste pris er "Årets Bjørn". (J.N. 2016)

Bjørnens Sportsfiskerforening er selvfølgelig meget på vandet, men der er mange aktiviteter, som man er glade for at have et lokale til, f.eks. fluebinding. Den situation er også en hyggelig anledning til snak om tidligere og kommende fisketure. (J.N. 2016)

I 2011 indledte foreningen et samarbejde med Albertslund Kommune om at udvikle Store Vejleå som opvækst- og gydevandløb for vilde bæk- og havørreder. "Vi gør Store Vejleå levende" – var også et godt motto. Der skal være gydepladser og skjul for fiskene, et arbejde som gennemføres sammen med skoleklasser fra Albertslunds skoler. Det er fysisk hårdt arbejde, som kræver, at der flyttes mange ton sten og grus ned i åen, men det klarer eleverne flot. Resultatet viser sig allerede året efter, hvor det vrirler med fiskeyngel på de nye gydebanker. Forinden lærer eleverne om åens fisk, og hvor vigtigt deres egen indsats faktisk er for naturen.

For sportsfiskerne handler det ikke om at fange flest fisk, men derimod den største, den smukkeste eller måske den mest sjældne fisk. Fiskene sættes ofte forsigtigt tilbage i vandet, så de overlever og dermed kan fortsætte med at videreføre arten. Sportsfiskerne passer godt på naturen.

En havørred er fanget ved speciel elektroteknik, der tiltrækker og bedøver fisken, som tages forsigtigt op, måles og vejes - og sættes ud igen i Store Vejleå. Her kan man dokumentere, at havørreder vandrer op i Store Vejleå, hvor de mødes med de meget mindre artsfæller, bækkørrederne. (Foto: Kjeld Willerslev, 2011)

Danseforeningen Gamle Danses Værn

Trænger man til at røre sig og samtidig komme i en glad stemning, er foreningen Gamle Danses Værns aftener på Roskilde Kro et godt forslag. Man har en dygtig instruktør, Judy Ryslander, som spiller på harmonika til dansene. I det hele taget danser man til levende musik, og der har endda været besøg af spillemandsorkester.

Gamle Danses Værn startede i 1982 på initiativ fra beboere i gårdhusene, 4 Syd og 4 Nord. Det blev til Danseforeningen Svanen, som lånte lokaler og dansede i børneinstitutionerne Ørnen og Svanen, og derefter i en kort periode på Sydskolen, indtil skolen lukkede. Fra 2003 blev danserne med stor glæde en del af foreningslivet på Roskilde Kro.

*Medlemmer af Gamle Danses Værn står klar på Roskilde Kro.
Instruktør Judy Ryslander spiller op. (Foto: Per Petersen, 2014)*

*Det lykkes for Gamle Danses Værn at få andre museumsgæster med til dansen på
Frilandsmuseet. (Foto: Per Petersen, 2013)*

Deltagere behøver ingen forkundskaber. Trænger man blot til at røre sig, eller kommer man hjem fra en stresset arbejdsdag, kan man få rystet travlheden ud af kroppen på Roskilde Kro tirsdag aften (i ulige uger) mellem kl. 19.30 og 22.00. Foreningen danser de gamle danse, som dermed værnes og holdes levende. En enkelt gang har foreningen været på en udvekslingsrejse. Rejsen gik til Færøerne, og de færøske dansere var senere i Albertslund. Den årlige "skovtur" er i nogle år gået til Frilandsmuseet. Danserne har danset både på den udendørs scene og på græsplænerne foran de gamle bondehuse. Det sidste gjorde, at flere museumsgæster, børn som voksne, tog plads i kredsen og dansede med. Det samme sker, når foreningen sætter dans i gang på Roskilde Kro. Unge og gamle, børn og voksne kan være med i de gamle danse. For nye dansere er den første lektion gratis.

Albertslund Linedance

Det klæder krosalen, når danserne fylder hele salens gulv, som giver en god lyd, når der af og til sættes en støvlehæl eller – tå i brædderne. Når trin og vendinger sidder i benene, "kører" det bare, og man er i tankerne i en saloon. Det skal læres, før man får den oplevelse, men foreningen Albertslund Linedance tilbyder en gratis prøvetime.

Krosalen på Roskilde Kro er fuld af glade mennesker, når Albertslund Linedance er ved at være klar til deres ugentlige dansedag, og kroen har været deres "hjem" siden 2008. Smil og latter lyder da alle lige skal hilse på hinanden og snakken stopper først, når musikken starter. Noder og G-nøgler pryder salens vægge, og på gulvet bevæger danserne sig rundt. Der danses til countrymusik, men dansk pop og populærmusik er også en del af programmet.

Albertslund Linedance i hopla på scenen på Stationstorvet, hvor der holdes Foreningernes Dag. (Foto: Annette Agerskov, 2011)

Klubbens motto er ”Det er kun en dans”, og her er plads til latter - også, når der opstår nye variationer, som man tager som velkomne indslag i dansen. Der holdes en 15 minutters pause, hvor benene hviler, og en kop kaffe eller te nydes, og på en god dag er der også kage til. Her går snakken lystigt omkring bordet: Har man haft en god uge, og er der nyt og spændende, som kan deles med andre? Nogle fortæller også historier fra deres unge dage, og et par af dem handler om kroen. Her mødtes man for nogle år siden med venner til snak over en kold øl, og nu er tiden gået, men man nyder at komme på kroen igen.

Og spejderne er her

I december 2016 genoptog spejderne den gamle tradition med salg af juletræer ved kroen. (J.N.)

Vi tager det som en selvfølge og kommer først til at tænke på dem, når de mangler. I mange år købte vi vores juletræ ved Roskilde Kro. Det var spejderne, vi mødte her og fik valgt et træ sammen med vores børn og senere børnebørn. En december manglede denne juletradition. Spejderne stoppede med at sælge træer og byde på æbleskiver. Så måtte man finde andre salgssteder, og vi forstod forskellen på at komme over på kroen, hvor spejderne gik med øksen mellem juletræerne, der var lagt ud på græsplænen – og så supermarkedernes udsalgsbure med træer i stakkevis. Spejderne havde et tab, da nogle opfattede træerne, der lå i net på græsplæ-

nen, som opfordring til "ta' selv", så det var en af grundene til ophøret. Heldigvis kommer der igen salg af juletræer ved Roskilde Kro, for det genindfører Foreningshuset Roskilde Kro.

Selv en mørk aften ser man liv og lys ved Roskilde Kro. (Foto: Inge Andersen)

Til et aftenmøde har de blå spejdere fået en spændende opgave, som drøftes i gruppen, mens stifteren af spejderbevægelsen, Baden Powell, fra sin plads på væggen kan glæde sig over, at bevægelsen har det godt. (J.N. 2016)

Ingen kan være i tvivl om, at også de yngste spejdere har hyggelige timer på Roskilde Kro. (J.N. 2016)

"Spejdgården" sagde vi tidligere, men nu skal vi igen sige Roskilde Kro. Her er et nyt fællesskab med brugerråd for de foreninger, som er på kroen. Fortjenesten ved juletræssalg går til fælles renovering og vedligeholdelse. Fællesskab har også betydet begrænsninger for spejderne. De kan bygge porte og tårne med rafter og tov, men værkerne må højst stå på grunden i 3 måneder. Deres imponerende ridderborg måtte i 2015 pilles ned, da området må følge samme regler, som man har for offentlige legepladser. Det drejer sig om materialevalg, faldunderlag, klemfælder m.m. I 2016 fik man til gengæld støtte fra Friluftsrådet til at få et firma til at bygge en bålhytte. Spejderne lagde selv penge til projektet, og man har fået en hytte, alle kan bruge, ligesom madpakkehytterne i Vestskoven.

Seniorspejdere har man også i Albertslund, og spejderkorpserne prøver at have tilbud til flere aldersgrupper. Nu har de prøvet at lade familier være spejdere. "Familie-spejd" er for børn mellem 0-6 år sammen med forældre. De ældre søskende kan også være med. Selv en grå søndag med regn og rusk kan blive en god dag for familien med et par timer på kroen og i bålhytten.

Spejderne har indbudt alle familier til en søndag ved kroen. Skulle vejret svigte, giver den nye bålhytte læ og varme. (J.N. 2016)

Høstmarked

Traditioner forener os. Vi skal fejre eller samles om noget, vi er fælles om. Det kan gøres på Roskilde Kro, der har været rammen om traditioner i rigtig mange år, og så kan de foreninger, som hver for sig på forskellige tidspunkter bruger kroens lokaler og have, forenes en gang om året til et fælles arrangement, et høstmarked i september.

I kroens have har spejderne lavet to bålpladser og arrangeret forhindringsløb med hoppepude. I et telt er opstillet en æblepresse, så man kan få friskpresset frugtsaft med hjem. Foran kroens bygninger bugner borde med det fineste kunsthåndværk. En trædrejer arbejder, så man ser processen bag de figurer, han sælger. Lokale folk sælger produkter af deres fritidsinteresse, f.eks. honning, grøntsager, huer og tasker. To heste fra Dyregården er kommet over Roskildevej, og mindre børn får en ridetur med en spejder som eskorte. I krosalen øver et hold fra Albertslund Linedance, og senere kan man være med i en svingom under ledelse af foreningen Gamle Danses Værn. Det vigtigste den dag er, at foreningerne i Foreningshuset viser, at de kan lave noget til glæde for byens familier. Skulle nogen få lyst til at slutte sig til en forening, er det en ekstra gevinst ved høstmarkedet.

Høsttid er markedstid for Foreningshuset Roskilde Kro. (J.N. 2016)

En ridetur på en hest fra Dyregården er et godt tilbud for børnene på høstmarkedet. En spejder sørger for, at det bliver en behagelig og sikker tur. (J.N. 2016)

Årets forening 2016

Hvert år i september indbydes kommunens foreninger til et arrangement i Albertslund Centrum, hvor man kan vise, hvad foreningen tilbyder medlemmerne. Foreninger viser, hvad de kan og får på den måde nye medlemmer. Den 3. september 2016 holdt man igen Foreningernes Dag, som dette år hed "Gang i Byen". Ved den lejlighed skulle Albertslunds foreningspris "Årets Forening" uddeles. Årets prismodtager var en lidt speciel forening, hvis man sammenligner med de foreninger, der tidligere har fået prisen. Det var nemlig en forening for foreningerne, der arbejdede for, at foreninger skulle have gode muligheder for at bruge et sted, som for få år siden var forfaldent og nedslidt. Prismodtager var Foreningshuset Roskilde Kro.

Formanden for Folkeoplysningsudvalget, Susanne Storm Lind, har på udvalgets vegne overrakt diplom og en check til Foreningshuset Roskilde Kro, som blev Årets Forening 2016.

Vita Agerskov fra Albertslund Linedance modtager prisen på foreningernes vegne.

(Foto: Inge Andersen)

En ny historie kan begynde

En historie gennem mindst fem århundreder! Vi tænker på de mange, der gennem tiderne har været her på en rejse, eller ser for os de lokale folk, børn og voksne, der fik minder fra denne kro. Tidligere var det en kro med betjening af vejfarende med diligencer, cykler, biler, rutebiler m.m. Nu er tiden som kro og restaurant forbi. Roskilde Kro har til gengæld fået sin anden ungdom med et foreningsliv og en buket af arrangementer. Alt er godt, men det skal altid være i brugernes bevidsthed, at de er på et historisk sted. Derfor har Foreningshuset Roskilde Kro med støtte fra Kultur, Bevægelses & Sundhedsudvalget fået fremstillet en planche, der med tekst og billeder viser Roskilde Kros historie. Den hænger i kroens foyer. Roskilde Kro bliver bevaret og brugt, og kroens historie er med i dens fremtid som Albertslunds foreningshus.

I Roskilde Kros tidlige historie på Gl. Landevej havde man vielser på kroen. Oluf og Maren blev gift her i 1679 og Jens og Johanne i 1750. Det kan ses i Sengeløse kirkebog. Den 20. august 2016 var der igen bryllupsfest på kroen. To unge valgte kroen, fordi de syntes, at det var et sted med sjæl og atmosfære – frem for et mere anonymt, lejet selskabslokale. Vielsen foregik i kroens have under æbletræet, og 50 gæster gav brudeparret ros for valget af Roskilde Kro. Det gjorde denne fest til noget særligt. "Vi blev gift på Roskilde Kro", kan Mie Rask og Thomas A. Nielsen nu sige.

Vielse i kroens have den 20. august 2016. Brudeparret står under et æbletræ, der før var en del af haven til "Bangs Minde". Vielsen foretages af kommunalbestyrelsesmedlem Nils Jensen. (Privatfoto)

Kroer i Danmark annoncerer nu efter gæster med ord som ”kroferie” og ”kroplatte”, altså med en særlig form for hygge i de gamle rum. Roskilde Kro går en anden vej som foreningernes hus. I kroens smukke sal er der nu sang, musik, møder, foredrag, fest, motion og dans. Mie Rask synger i Albertslundkoret, som også bruger Roskilde Kro, så derfor valgte hun at blive gift netop her.

Som ægtefolk siger JA til en fremtid, har Roskilde Kro åbnet sig for fremtidens fritidsliv i Albertslund. Hvad har man gang i? spørger vi. Et svar kunne være: Spørg på Roskilde Kro! I 2017 er en ny forening kommet til kroen. Albertslund GamerZ eller A’GamerZ er en forening for dem, der dyrker spil på computeren. Her kan børn, unge og ældre mødes søndag eftermiddag i krosalen og dyrke deres fælles interesse på medbragte computere. De spiller med og mod hinanden, og forbereder konkurrencer med andre hold og har også fokus på kost og fysisk træning. Man vil gerne arbejde med at programmere, producere grafik og videoer samt streaming. Er Roskilde Kro efterhånden blevet en ældre dame, må man dog sige, at hun følger med tiden.

I marts 2017 begyndte Albertslund GamerZ at mødes på Roskilde Kro. (Foreningsbrochure ved Claus Agerskov)

Roskilde Kro i 2018. (J.N.)

8. Dokumentation

Fæstere, ejere og forpagtere

I Christian 2.s gejstlige lov eller loven for landet af 1521 blev det bestemt, at der for hver 2 mil på alfarveje på Sjælland skulle ligge et herberg. På vejen fra København til Roskilde skulle der ligge et herberg i nærheden af Snubbekorset. Det blev Roskilde Kro.

Listen over dem, der stod for driften af kroen, omfatter fæstere, ejere og forpagtere, og de sidstnævnte stod ofte kun for en del af kroens virksomhed, da man opdeltte aktiviteterne i gæstgiveriet og brændevinsbrænderiet. Kroens daglige bestyrer, kroværten eller kromanden, og kroens ejer var indtil ca. 1704 ikke samme person. Kroen ved Gamle Landevej (Snubbekorsvej) bestod af to jordlodder. Den ene tilhørte kronen, og den anden hørte til herregården Cathrineberg, som Chr. 3. gav sin rigskansler Axel Urne i 1542. Der var en forbindelse mellem kroen og Cathrinebjerg, men i 1702 solgte en enke efter Cathrinebjergs ejer krolodden til kaptajn Christian Frederik von Holstein. I 1704 fik Hans Jørgen Selmer auktionsskøde på kroen. Indtil da har vi navne på nogle af kroværterne, der ikke som Selmer var ejere.

Rasmus Bentsen 1625-34

Nævnes i Smørum Herreds tingbøger i 1625-34, bl.a. fordi han blev stukket ned i 1634. Hans enke, Johanne, har måske sammen med hans bror, Hans Bentsen, arbejdet som krofolk, indtil Kjeld Nielsen blev kromand i 1656.

Kjeld Nielsen 1656

Stukket ned ved Langvaddam (Damhussøen) 17. marts 1656.

Henrik Nielsen 1656-60

Henrik Nielsen havde giftet sig med forgængeren Kjeld Nielsens enke, men han døde under svenskekrigene, som medførte, at kroen blev ødelagt. I Smørum Herreds tingbog anno 1663 hedder det: "Kroen blev af fjenden helt nedbrudt og ruineret, så ikke en stage deraf blev stående, så hans (Henrik Nielsens) enke efter fredens slutning ej havde videre end en liden jordhytte at være i på kropladsen, hvor hun sad og tappede en tønne øl for at ernære sig, indtil Gud gav hende denne mand (Søren Jørgensen), som efter deres trolovelse nu er på pladsen."

Søren Jørgensen 1660

Han genopførte kroen efter ødelæggelsen under svenskekrigen 1659

Hans von Ahlefeldt 1661-94

Ved ægteskabet med Catharina Sehested (enke efter ejer på Cathrinebjerg, Sigvard Urne) blev han ejer af den ene del af Roskilde Kro. Frederik 3. skænkede ham i 1666 skøde på den anden del af Roskilde Kro. Et par kromænd i familiens ejertid på Roskilde Kro kender vi navn på: Niels Jørgensen 1689 og Rasmus Nielsen Lumborg 1689-94.

Hans Jørgen Selmer 1694-1715

Selmer blev gift med forgængerens datter, Karen Rasmusdatter og fik auktionsskøde på kroen d. 31/5 1704. Han var ved sin død i 1714 ejer af kroen med rejsestald syd for landevejen. Selmer efterlod sig et rigt indbo: Himmelsenge med forgyldte stolper og billedskærerarbejde samt sølvting. Selmer havde klæde med en mængde sølvknapper og en sølvkærde. Kroen blev i 1715 solgt til efterfølgeren. (29)

Henrik Andersen Reisener 1714-23

Han var oldermand for slagterlavet i København, hvor han boede i Bredgade. Andre har sandsynligvis fungeret som kroværter i de første år af hans ejertid, for han får først i 1719 kongeligt privilegium til at brygge øl og brænde brændevin. Reisener lånte penge og pantsatte kroen med stald, huse og bygninger med jord samt tre jernbilæggerovne og en indmuret kobberkedel. (Kbh. Birks skødeprotokol, fol. 381-84)

Søren Knudsen Bernsteen 1723-30

Bernsteen købte kroen af Reisener for 3500 rigsdaler 96 skilling. Reisener havde selv købt kroen for 2002 rigsdaler, men kroen var ikke en god forretning for Bernsteen, og han havde givet for høj en pris for den, så den kom på tvangsauktion i 1730.

Hans Jacob Arnoldt 1730-32

Han fik kongeligt privilegium til at "brygge og brænde" mod at betale en årlig afgift til kongen på 24 rigsdaler. Arnoldt havde penge i kroen som panthaver, inden han i 1730 købte virksomheden. Han var norsk, generalmajor og kommandant i Rendsburg og havde deltaget i krig flere gange. Han ejede desuden det københavnske teater i Grønnegade, hvor Holbergs komedier blev opført. Han solgte Roskilde Kro i 1732, men havde stadig 1000 rigsdaler som prioritet i ejendommen, da han flyttede til Kristiania, hvor han døde i 1758, næsten 90 år gammel. (29)

Anthוניus Bartholomæus 1732- 34

Han havde allerede forpagtet Ousted Kro, hvor han blev boende, og havde kun kort tid som ejer af Roskilde Kro.

Frederik Petersen 1734-62

Frederik Petersen boede i Valby Kro og købte Roskilde Kro for 2550 rigsdaler. Han lod kroen brandforsikre, og det betød, at kroen skulle vurderes og beskrives. Vi kan se, at kroens hovedbygning havde fire gæstestuer med bræddegulv. I en tid med lerstampede gulve var det et tegn på velstand. Der var tre kamre, køkken, spisekammer og bryggers. På kvisten ved frontispicen var der en større stue. I kroens andre bygninger var stald, tørvehus og vognport. Kroens bygninger blev takseret til 3400 rigsdaler. Han og senere hans søn fik en årrække som kroejere. Frederik Petersen døde i 1761, men da kroen gik til auktion købte hans søn den. Sønnen hed Peter Frederiksen med efternavnet efter sin fars, Frederiks, fornavn. Et ekstra efternavn var Witt, som han brugte i sin underskrift. (29)

Peter Frederiksen Witt 1762-85

Kroen skulle flyttes til den nye Roskildevej, og Witt købte derfor i 1771 en gård i Vridsløselille. Gård nr. 5 på 8 tdr. 1 alb. hartkorn. I 1772 købte han yderligere en gård Gård nr. 11 på 11 tdr. 6 skp. Hartkorn. Han fik støtte til at få nedrevet den gamle kro ved Gamle Landevej og til at opføre en ny kro ved Roskildevej. Han solgte gård nr. 5 igen i 1782 og måtte optage flere lån for at etablere den nye kro. I 1775 lånte han 1000 rigsdaler af amtsforvalter Malthé Bruuns enke. I 1784 lånte han 488 rigsdaler af agent Lorentz Berthelsen, og i 1785 lånte han 600 rigsdaler af vinhandler Nellebusch og 200 rigsdaler af ridefoged Anders Grammus. (10)

Niels Nielsen Hald 1785-97

Brændevinsbrænder Niels Hald blev kroens ejer efter Peter Witt. Hele husstanden bestod ved folketællingen i 1787 af følgende:

Niels Hald (35 år) – Mariane (hans kone, 28 år) – Niels, Anne Marie og Ole (deres børn på 6, 3 og 1 år) - Anne Jensdatter (logerende, 69 år) – Anne Gundersdatter (stuepige, 24 år) – Kierstine Herrild (kælderpige, 27 år) – Anne Marie Jensdatter (kokkepige, 26 år) – Lars Nielsen (staldkarl, 31 år) – Anders Christensen (dreng, 19 år)

Niels Hald solgte jorderne fra sin gård nr. 11 til kronen, som derved kunne udstykke små husmandsgrunde langs Roskildevej. I 1797 afstod han kroen til efterfølgeren. I skødet hedder det ”den nybyggede kro med alle bygninger og hestemølle”. I 1798 solgte han bygningerne fra gård nr. 11 til Ole Pedersen.

Mads Hermansen 1797-1807

En staldkarl på kroen havde åbenbart sparet sammen, så han selv kunne blive ejer. Han investerede 1600 rigsdaler i kroen. De andre, der havde pant i kroen, lod deres penge stå. Det gjaldt den tidligere ejer (3.000 rigsdaler), Roskilde Domkirke (8.000 rigsdaler) og så fik han et lån på 2400 rigsdaler af Peder Rugaard i Slangstrup.

Ved Mads Hermansens død kom kroen med tilhørende jorder, 8 tdr. 7 skp., 3 fj. og 2 alb., på auktion, hvor prisen blev sat til 14.500 rigsdaler, men flere bud satte prisen op, så Christian Koefod fik kroen for 31.000 rigsdaler og betalte selv 5.000 rigsdaler. Roskilde Domkirke havde 1. prioritet med 8.000 rigsdaler. Mads Hermansens enke havde 2. prioritet med 11.000 rigsdaler og 3. prioritet havde brandmajor og hofarkitekt Andreas Kirkerup. Skødet blev først tinglæst 23. dec. 1812 med en meget detaljeret beskrivelse af kroens inventar.

Christian Koefod 1807-11

Kroen blev i Koefoeds tid forpagtet af Peter Christian Clausen, tidligere overtoldbetjent i Vordingborg. Hans datter Pauline (f. 1803) skrev senere sine erindringer med en beskrivelse af familiens indflytning i Roskilde Kro, da hun var 7 år. (Se afsnittet "Et kig indenfor")

Brand på kroen i 1808. Brandtaksation:

Den 25. maj 1808 holdt Københavns Amts birketing møde, da kroen havde været udsat for brand.

Karl Ferdinand Munthe 1812

Kroens ejer, Karl Munthe, var købmand i Nykøbing Sj. og havde Peter Christian Clausen som forpagter på kroen.

Hans Christian Prætorius 1812-15

Peter Christian Clausen fortsætter som forpagter efter Prætorius' køb af kroen for 130.000 rigsdaler. Han fik sammen med sin bror skøde på den nærliggende gård, Lykkens Gave, Høje-Taastrup. I 1813 gik Danmark bankerot, så pengenes værdi faldt, og en pengeombytning betød, at 6 gamle sedler veksledes til en nye, som var mindre værd. Prætorius måtte optage et lån, som han fik som 5.000 rigsbankdaler af justitsråd Peter Johansen Neergaard på Gunderslevholm. Han kunne i 1813 betale Clausen for at overgive forpagtningen til Hans Rasmussen Leerbeck. Rentekammeret havde ellers præciseret, at den privilegerede ejer ikke kunne forpagte kroholdet. Man frygtede, at den samme kunne skaffe sig det kongelige privilegium på den ene kro efter den anden og opnå et monopol på krodrift i store dele af Danmark. I 1813 fik Roskilde Kro alligevel to kongelige privilegier: et på kroholdet og et på brændevinsbrænderiet. Begge privilegier blev udstedt til Hans Rasmussen Leerbeck for 200 rigsbankdaler. Kroejer Prætorius fik intet privilegium. Først den næste ejer, Jørgen Hansen, fik i 1816 kongelige bevilling til krohold og brændevinsbrænding og skulle betale 200 rigsbankdaler årligt. (29)

Jørgen Hansen 1815-26

Løjtnant Jørgen Hansen havde gård nr. 66 i Strandkvarteret i København. Han overtog Roskilde Kro ved et mageskifte for ca. 50.000 (nye) rigsbankdaler. Han forudså vanskeligheder med at drive kroen, hvilket han meddelte Rentekammeret i 1817, så man var forberedt på, at han måske ikke kunne betale sine afgifter. Han klarede det dog med nye lån og ved at skille krodrift og brændevinsbrænderi ad, så han i 1820 kunne udleje brænderiet til Georg Andreas Keil. Det hjalp ikke nok, så Jørgen Hansen lejede kroen ud til sin bror, Peder Hansen, som fik sin krobevilling i 1822. I 1826 solgte Jørgen Hansen Roskilde Kro til Philip Julius Knudsen, men hans bror fortsatte som krovært.

Philip Julius Knudsen 1826-34

Efter juridisk embedseksamen blev Philip Julius Knudsen sagfører med ret til at føre sager ved alle landets retsinstanter. Han var i 1821-28 redaktør af "Den Danske Statstidende". Han blev som landvæsenskommissær i 1829 tillagt en rang med nr. 2 i klasse 7, svarende til kammerråd. Året efter købte han et kalkværk i Taastrup, som hans efterfølger overtog sammen med kroen. På et tidspunkt ejede han Risby gård nr. 3a, Gl. Risbygård. (10)

Københavns Brændevinsbrænderlav anlagde i 1829 en sag mod Knudsen, fordi man mente, han havde overtrådt sin bevilling for brænding på Roskilde Kro. Han blev idømt en bøde på 48 rigsdaler sølv, så det viser en voksende konkurrence mellem brændevinsbrændere i København og Roskilde Kro. (29)

Anders Anton Brøndum 1834-45

Brøndum boede i København, og Roskilde Kro var ikke hans eneste engagement. Han ejede også Store Kro i Lyngby og havde forpagtet Bagsværd Kro. Han opførte nye bygninger på Roskilde Kro, så der i hans tid var en stald til 64 kreaturer, der åd den mask, spiret byg, som var tilbage efter brændevinsbrændingen med korn. Brøndum havde 5-6 mand ansat til kun at passe brændevinsbrændingen, der blev et af landets største.

Flere krobygninger brændte 6. juni 1845, men Brøndum fik genopbygget hurtigt, så brændevinsproduktionen kunne fortsætte. Han havde staldbygninger i to etager med korn og malt på loftet.

Brøndum ansatte andre til at passe krodriften. I 1837 blev Mads Jensen Kringelbach krovært.

Conrad Krogh Friis 1845-76

Friis blev forpagter af kroens landbrug fra 1840, mens Brøndum koncentrerede sig om brændevinsbrænderiet. I 1845 blev Friis kroens ejer og ejede også Taastrup Nykro. Da han døde i 1873, fik enken skøde på kroen, og efter hendes død fik svigersønnen skøde på kroen i 1876.

Indbyggertallet på kroen kan vi se i folketællingerne. I 1848 boede 46 personer på kroen. Gæstgiver, krovært Kringelbach havde kone, 4 børn og 11 tjenestefolk mellem 20 og 37 år. Forpagteren af landbruget, Conrad Friis, havde kone, 2 børn og 11 unge, ugifte tjenestefolk. Brændevinsbrænder Jørgen Larsen havde kone, 2 børn, 4 tjenestefolk og 6 brændevinskarle. Bevillingen til at holde kro blev givet i 1845 til Conrad Krogh Friis med et højtideligt dokument. Bevillingen blev fornyet med dokument i 1849 og 1864. Hver gang gøres der opmærksom på kroværtens vilkår dengang: Der må ikke serveres for den lokale befolkning. Kroen er for de rejsende. Betaling fra krogæsterne skal være "billig", hedder det i dokumentet, og det betød dengang "rimelig".

Rasmus Severin Friderichsen 1876-84

Rasmus Friderichsen var gift med kroejer Friis' datter, Charlotte Friis, og han blev dermed ejer af kroen, da hendes forældre døde. Han var da 54 år havde siden 1859 været byfoged i Vordingborg, hvor han tillige blev kongeligt udnævnt borgmester i 1869, så man så ikke meget til ham på Roskilde Kro. Han var engageret i flere områder, f.eks. medlemskab af direktionen for Sindssygeanstalten Oringe siden 1867. Den 29/12 1874 blev han Ridder af Dannebrog. Han havde andre til at bestyre brændevinsbrænderiet og kroens virksomhed som gæstgiveri. Efter hans tid som ejer af Roskilde Kro og Taastrup Nykro fortsatte han som borgmester i Vordingborg, indtil han tog sin afsked d. 23/7 1894, og han blev ved den lejlighed kommandør af Dannebrog. (10)

Conrad Mathias Lunding 1884-85

I 1884 solgte Friderichsen både Roskilde Kro og Taastrup Nykro (200.000 kr.) til proprietær, løjtnant Conrad Mathias Lunding, som samme år solgte begge kroer til Ivar Levy, der til gengæld købte Lundings ejendom Ulfstorp ved Jönköping.

Ivar Levy 1885-94

Proprietær og løjtnant Levy ejede begge kroer, men ved salget af Taastrup Nykro til hr. Brandt i 1894, fik Roskilde Kro og Taastrup Nykro hver sin ejer. Brandt forpligter sig til fortsat at holde kro i Taastrup og ikke anvende ejendommen (matr. nr.1 og 15b Taastrup Valby) til andre formål.

Hans Hansen Bang 1894-1920

Hans Bang var ølhandler, da han forpagtede kroen ved en lejekontrakt for krohold og gæstgiveri i 1888 og blev ejer ved Ivar Levys død i 1894, mens C.J. Berthelsen forpagtede brændevindsbrænderiet. Kroen blev i 1894 vurderet til 95.000 kr. Ved salget til Bang blev der knyttet to privilegier til Roskilde Kro, matr.nr. 1 og 15 b af Taastrup Valby, men Taastrup Nykro blev solgt. Køberen hed Brandt, og hermed havde Roskilde Kro og Taastrup Nykro hver sin ejer efter fælleseje siden 1845.

Hans Bang overtog i 1895 selv brænderiet og fik næringsbevis som brændevinsbrænder. I 1902 fik han tilbud om at indgå et samarbejde med De Danske Spritfabrikker, men koncernen ville hellere nedlægge brændevinsbrænderiet på Roskilde Kro, så kroen ophørte med at producere og blev depot for brændevin, der var produceret på spritfabrikken i Roskilde. Under 1. verdenskrig havde en rigmand i Taastrup plan om at købe kroen og oprette en emaljefabrik her. Projektet blev ikke realiseret, så Roskilde Kro fortsatte som kro. Krosalen er fra ca. 1920.

Anna og Hans Bang kom begge fra Fyn (født i henholdsvis 1860 og 1855), og de blev gift i 1883. De boede Slotsgade 29 i København, hvor deres første barn, Emilie, blev født. De fik i alt 10 børn. Foruden Emilie var det Marie (f. 1887), Richard (f. 1889), Hans (f. 1890), Anna (f. 1893), Karl (f. 1895), Povl (f. 1897), Jens (f. 1899), Laura (f. 1900) og Gerda (f. 1902).

Anna Emilie Bang 1920-43

Efter sin mands død fik Anna Bang skøde på kroen (3/11 1922). Hun havde sønnen Karl Bang som bestyrer. En anden søn, Jens Bang, og datteren Gerda Bang arbejdede på kroen.

Karl Bang 1943-58

Richard Bang var krovært og forpagter af kroholdet, mens hans bror, Karl Bang, og deres ældste søster, Emilie, fik skøde på kroens ejendom (3/5 1944). Karl bestyrede kroens landbrug. Der var 37,2 ha, heraf 8,8 ha eng og 1,7 ha have. Ejendoms-skat 12.000 kr. Jordværdien sattes til 47.700 kr. Bygningerne var brandforsikret for 73.000 kr.

1939/40: Ekspropriation af areal til udvidelse af Roskildevej. Kroens hovedbygning rives ned. Der opføres en ny, mindre krobygning. Ved en udstykning af kroens jorder blev huset "Bangs Minde" bygget i 1943. Richard Bang døde i 1944. Karl Bang solgte i 1955 en del af kroens jorder syd for Roskildevej til Wittrup Motel.

Forpagter af kroen i 1951- 62: Restauratør Charles Larsen, København

Dagmar Eleonora Bang 1958-63

Efter Karl Bangs død i 1958 blev kroen overtaget af hans enke, Dagmar Bang, med et skifteretsskøde (510.000 kr.). Dagmar og Karl Bang havde ingen børn. Da hendes forpagter, Charles Larsen, i 1962 ikke kunne fortsætte, solgte hun kroen med jorderne til kommunen i 1963. Skøde fra Dagmar Bang til Herstedernes Kommune (lyst d. 1/5 1964): Købesum 1.844.500 kr. Ejendomsværdi 1.400.000 kr.

Herstedernes Kommune 1963-66

Kroens jorder brugte kommunen til grønne områder som Hyldagerparken og Egelundparken. "Bangs Minde" overtages af Frie Børnehaver og Fritidshjem.

Olaf Muurmann 1966-72

Direktør O. Muurmann, Hellerup, blev ny ejer af kroen med de reducerede arealer. Skøde fra kommunen til Muurmann: 400.000 kr. Han lod i 1970 en gæstgiver stå for en del af driften. Børge Andersen (f. 1939 i Bogense) fik næringsbrev d. 25/3 1970 hos Glostrup Politi: "Gæstgiver med ret til udskænkning af alkohol". "Roskildekroen, beværtning med ret til udskænkning af stærke drikke".

O. Muurmann måtte opgive at drive kroen. Kommunen købte kroen igen ved et ekspropriationsforlig i 1972: 681.000 kr.

Albertslund Kommune 1972

Roskilde Kro bliver fra 19. dec. 1972 igen en kommunal bygning. Kommunen køber kroen og grunden for 600.000 kr. og bevilger 46.000 kr. til nedrivning og 180.000 kr. restaurering af hovedbygningen og 10.000 kr. til haveanlægget. Tilbage stod den krobygning, vi ser i dag. Her fik spejderne lokaler til deres klubliv, og salen udlåntes til kulturelle formål, bl.a. til koncerter. "Bangs Minde" bliver kommunal børnehave i 1972-76 og derefter kontor for Københavns Amts Plejehjemsforening.

Kroen bliver kaldt "Spejdgården" fra 1972

Det Danske Spejderkorps (De blå) og KFUM spejderne Albertslund (De grønne), som nok også havde mulighed for at bruge "Bangs Minde", indtil villaen blev nedrevet i 1995.

Albertslund Posten 15. dec. 2009

Skal kroen rives ned? Kulturudvalget vil ikke have kroen revet ned. Formanden, Lars Toft Simonsen, udtaler: "Kroen er en del vores historie."

Albertslund Posten 23. nov. 2010

Roskilde Kro skal sælges. Det bliver for dyrt for kommunen at istandsætte kroen.

Albertslund Posten 15. nov. 2011

Kroen sælges ikke, men skal være foreningshus. Forvaltningen laver plan for vedligeholdelsen.

Kroens bygninger og inventar

1773

Vurderingsforretning af 23. juli 1773: Kroen ved den nye landevej

En bygning vender mod vest 21 fag lang, 6 fag dyb, bindingsværk med stråtag, indrettet til en stald. Derved et bryggehus med pumperedskab. I bryggerset en åben skorsten og en maltkølle, og derved er et køkken med åben skorsten, en bageovn, derved et spisekammer, nok derved 2 kamre og en stue, en skænkekælder. Denne vurderet..840 rigsdaler

Nok en bygning vender til nord, 23 fag lang og 4 fag dyb, bindingsværk med stråtag med klinede vægge. Indrettet til hestestald for 13 heste med spiltove ...der er 2 kamre til rejsende, derved en havestue med 2 dobbelte glasdøre med en fremskudt del med hollandske låse og engelske vinduer samt bræddegulv. Derved ligger et materialehus, en hørlade, et kuskekammer, derved et dobbelt lokum. Denne bygning vurderet..690 rigsdaler

En bygning vender mod øst i ege bindingsværk med rørtag. Indrettet til 2 store sædelader med en tærskelo. Bygningen er 17 fag lang og 6 fag dyb. Vurdering: 680 rigsdaler

En halvtagsbygning med siden til foranstående bygning, 17 fag lang og 2 fag dyb, bindingsværk med rørtag og lerklinede vægge. Er indrettet med 4 halve porte. Vurdering: 102 rigsdaler

En bygning, som står ved den søndre side af landevejen. 17 fag lang og 6 fag dyb. Bindingsværk med stråtag. Indrettet til rejsestald med krybber og 2 dobbelte porte. Vurdering: 850 rigsdaler

Stakit: 20 rigsdaler. Havegærde: 767 rigsdaler. Plankeværk ved bygning: 12 rigsdaler

1812

Skødet af 23. dec. 1812 har bl.a. en liste over dyrehold og inventar:

8 heste, 10 køer, 3 jernbeslåede arbejdsvogne, 4 par forskellige seletøjer med liner, 2 plove med tilbehør, 1 tromle, en stor harve med jerntænder, 8 river, 2 høtve, 2 hjulbøre og et skubkar, 2 slæder, 2 tørveskuffer, 1 hakkelsesmaskine, 1 sprøjte med slange, 14 senge med i alt 30 dyner og 30 puder samt 14 par lagener, 9 indmurede kakkelovne med tilbehør, 3 borde og 6 bænke i krostuen, 2 skænke med slagbænke, 10 forskellige borde, 30 forskellige stole, 6 spejle, 4 vaskekar, 1 bankeskammel, 1 rulle med tilbehør, 18 sibøtter, en stor engelsk kaffemølle, 4 te-maskiner, 6 kaffekander i kobber, 12 par tekopper, 72 flade og 24 dybe tallerkener, 4 bakker og 6 præsenterbakker, 2 akvavit-ankre, 1 vaskebalje i kobber, 1 fyrfad, 20 firkantede pægleflasker, 48 forskellige glas, 4 store flasker, en klukflaske, 3 store og 4 mindre firkantede flasker, 4 tinlysestager, 4 messingplader, 4 saltkar, 4 sennepskander, 2 peberbøsser, 12 store og 2 små karafler, 1 kaffekedel, 12 par knive og gafler, en stor kurv til hvedebrød, en sofa, 4 tedåser, en ildkiste og 2 ildtænger.

Arkæologens fund

I 2017 anskaffede Tanja Mikkelsen fra Albertslund arkæologisk udstyr (detektor). Hun fik lov til at gå på Dyregårdens (Toftegårdens) marker og valgte dette sted som start, da hun som barn kom meget på denne gård. Som amatørarkæolog oplevede hun, at hendes detektor gav talrige signaler i området. Her var spændende ting i jorden, som kunne bidrage til dokumentation af Roskilde Kro's historie. Hun har efter tilladelse fra Foreningshuset Roskilde Kro og Albertslund Kommune lavet stikprøver omkring de nuværende krobygninger.

Amatørarkæolog Tanja Mikkelsen søger ved Roskilde Kro. (J.N. 2017)

Tanja Mikkelsen viser sine fund til arkæolog Bo Jensen, Kroppedal Museum. (J.N. 2017)

Tanja Mikkelsens fund er vist til arkæolog Bo Jensen, Kroppedal Museum, og identificeret af Nationalmuseet. Disse fund giver deres egen dokumentation af livet omkring Roskilde Kro:

1. Mønter fra 1771, 1787, 1814, 1815, 1874, 1899, 1936, 1968, 1969 og 1971
2. Musketkugle fra 1800-tallet og patroner fra Remingtongeværer fra ca. 1890

En skilling fra år 1771, da kroen blev bygget ved den nye landevej. På kobbermøntens forside ses kongenavnet C 7 (Christian 7.). På bagsiden står "1 Skilling Dansk K.M. 1771". K.M. er møntmesterens initialer.

3. En damekam af skildpaddeskjold, en sølvfingerring, patentpropper fra lokale leverandører i Glostrup og Taastrup, ting fra autoværkstedet på kroen, bestik, skaft fra kniv, stykker af porcelæn, keramik, uniformknapper fra fængselsbetjent m.m.

Tanja Mikkelsen siger: "Tingene får et nyt liv". Arkæologen søger. Roskilde Kros brogede historie kommer frem i lyset.

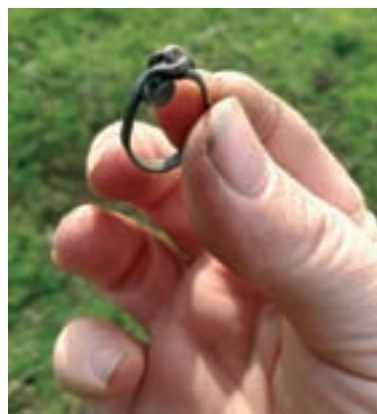

2 skilling fra 1815. I møntens rand står "RIGSBANK-TEGN", som viser, at mønten er fra tiden efter reorganiseringen af møntvæsenet pga. statsbankerot i 1813. Da Tanja Mikkelsen fandt mønten og ville se forsiden, kunne hun konstatere, at den var tæret til ulæselighed. Måske havde man ikke råd til en holdbar legering, så det rigsvåben, der var på disse mønter, kunne holde til at ligge mange år i jorden.

Patron fra 1890'erne blev brugt i Remingtongevær.

Sølvring fra det 18. århundrede.

Foreningshuset Roskilde Kro

Foreningshuset Roskilde Kro stiftes d. 21. marts. 2013

Den første bestyrelse:

Aase Møller (formand)

Kirsten Heramb (kasserer)

Bestyrelsesmedlemmer: Susanne Storm Lind, Kjeld Willerslev, Vita Agerskov og Gorm Boje Christiansen.

Suppleanter: Hanne Jensen og Mona Laursen

Revisorer: Per Gustafsson og Jørgen Lind. Suppleant: Kirsten Korsholm

Bestyrelsen i marts 2017:

Susanne Storm Lind (formand)

Kirsten Heramb (kasserer)

Bestyrelsesmedlemmer: Mona Laursen, Kjeld Willerslev, Vita Agerskov og Ellen Nielsen. Som konsulent: Gorm Boje Christiansen

Revisorer: Per Gustafsson og Jørgen Lind. Suppleant: Kirsten Korsholm

LÅNEAFTALE

Foreningen Foreningshuset Roskilde Kros låneaftale med kommunen (uddrag):

§1

Roskilde Kro skal være et foreningsdrevet hus, som danner ramme om friluftsliv, folkeoplysende og frivillig aktivitet. Aftalen omfatter lokalerne på Egelundsvej 7C inklusive salen med tilhørende lokaler samt de til bygningen hørende udendørs lokaler... Ud over de særskilte låneaftaler er lokalerne i Foreningshuset Roskilde Kro til udlån for konkrete foreninger og brugere efter § 7 i aftalen.

§3

Der betales ikke leje. Albertslund Kommune betaler udgifter til el, vand, varme og renovation.

§ 4

Låner er ikke berettiget til at foretage ændringer af bygninger og installationer uden godkendelse. Albertslund Kommune har den udvendige vedligeholdelse af bygning-

gen samt vedligeholdelse af faste, tekniske installationer

Indvendig vedligeholdelse af fælles lokaler påhviler Foreningshuset Roskilde Kro. Foreningshuset Roskilde Kro skal uden unødigt ophør kontakte Albertslund Kommune, hvis de opdager en skade på eller i bygningen.

Albertslund Kommune yder med forbehold for de årlige budgetvedtagelser årligt et tilskud til almindeligt vedligehold mod forevisning af bilag.

§ 7

..Udlån omfatter udover Foreningshuset Roskilde Kro også udlån uden vederlag til foreninger, der er medlem af foreningshuset.

Foreningshuset Roskilde Kro skal arbejde for at flest mulige lokaler bliver omdannet til fælleslokaler.

...Hvis der bliver ledige timer i salen og fælleslokalerne, skal Foreningshuset Roskilde Kro snarest muligt tilbyde tiderne til andre foreninger eller institutioner i kommunen....Ved udlån til ikke-folkeoplysende, godkendte foreninger og andre kommuners foreninger og private personer kan foreningshuset tage betaling efter gældende takster aftalt med Albertslund Kommune.

9. Register

Personer:

Ahlefeldt, Hans von (kroejer) 14-15, 121

Andersen, H.C. (digter) 25, 26

Arnoldt, Hans Jacob (kroejer) 16, 121

Bang, Anna (kroejer) 26, 54, 72-75, 78-79, 126

Bang, Hans (kroejer) 72, 73, 75, 78, 79, 126

Børn og slægtninge af Anna og Hans Bang:

Bang, Dagmar 22, 75-78, 127

Bang, Erik 64, 79, 80, 81, 82

Bang, Gerda 54, 74, 126

Bang, Ingeborg 75

Bang Jørgen 75

Bang, Karl 54, 68, 74, 75, 77, 79, 83

Bang, Richard 53, 54, 75, 79, 82

Barfod, Frederik (politiker) 48

Barfod, H.P. (dr.med.) 28

Bartholomæus, Anthonius (kroejer) 17, 121

Beeken, J.L. (hofboghandler) 33, 34

Bentsen, Rasmus (kroejer) 12, 120

Bernsteen, Søren Knudsen (kroejer) 15, 16, 121

Brøndum, Anders Anton (kroejer) 30, 31, 32, 36, 124

Christian 2. (konge 1513-23) 8, 120

Christian 7. (konge 1766-1808) 11, 13, 130

Christian 8. (konge 1839-48) 31

Christiansen, Gorm Boje (spejderleder, bestyrelsesmedlem i Foreningshuset) 100, 132

Christiansen, Steen (borgmester) 106

Clausen, Peter Christian (forpagter) 32, 123

Fogh, M. (lærerinde) 53

Frederik 5. (konge 1648-70) 11

Frederik 7. (konge 1848-63) 44

Friderichsen, Rasmus Severin (kroejer) 37, 38, 125

Friis, Conrad Krogh (kroejer) 31, 36, 37, 125

Friis, Peder (sognepræst) 13

Hald, Niels Nielsen (kroejer) 122

Hansen, Jørgen (kroejer) 29, 123, 124

Hermansen, Mads (kroejer) 29, 122
Holberg, Ludvig (digter, professor) 13

Keil, Georg Andreas (brændevinsbrænder) 29, 124
Knudsen, Philip Julius (kroejer) 124
Koefoed, Christian (kroejer) 29, 123
Kringelbach, Mads Jensen (krovært) 33, 124, 125
Kristiansen, Hartly (opvokset på egnen) 43, 69, 70
Kristiansen, Henry (opvokset på egnen) 70-72

Langebek, Jacob (historiker) 14
Larsen, Charles (forpagter) 82, 83, 126
Larsen, Jørgen (brændevinsbrænder) 37, 125
Larsen, Søren (søn af forpagter) 83
Lassen, Mikael (skoleleder) 69, 70
Levy, Ivar (kroejer) 72, 125, 126
Lind, Susanne Storm (kommunalbestyrelsesmedlem, formand f. Foreningshuset) 99, 100, 101, 104, 117, 132
Lunding, Conrad Mathias (kroejer) 125
Luxdorff, B. Willum (geheimeråd) 11

Magnusson, Finn (professor) 34, 35
Marfeldt, Christian (forfatter) 13
Marmillod, Jean (vejingeniør) 24, 25
Mikkelsen, Tanja (amatørarkæolog) 71, 129-131
Munthe, Carl Ferdinand (kroejer) 32, 123
Muurmann, Olaf (kroejer) 85,90, 127
Møller, Carl Ludvig (lærer) 33, 37, 38, 50
Møller, Aase (formand f. Foreningshuset) 99-101, 104, 132

Niebuhr, Carsten (opdagelsesrejsende) 13
Nielsen, Hans Kristian (opvokset på egnen) 64, 67
Nielsen, Vagn (opvokset på egnen) 66, 67
Nielsen, Zakarias (lærer, forfatter) 31, 46-48

Oehlenschläger, Adam (digter) 24

Petersen, Frederik (kroejer) 17, 122
Petersen, Hans (fængselsbetjent) 41, 50, 52, 54, 67, 90
Petersen, Pauline (datter af forpagter) 32, 123
Prætorius, Hans Christian (kroejer) 32, 123

Rasmussen, Kaj B. (opvokset på egnen) 64, 68
Reisener, Henrik Andersen (kroejer) 15, 121

Rømer, Ole (astronom) 8

Simonsen, Lars Toft (formand for kulturudvalget i Albertslund) 99, 127
Skovsbøll, Bent (opvokset på egnen) 75

Wellington (Wellesley) (generalmajor) 27
Witt, Peter Frederiksen (kroejer) 22, 122
Wittrup, Oscar (motelejer) 75

Zimmerhackel, Sallie (motelejer) 75

Aaberg, Finn (borgmester) 99, 104

Emner:

Albertslund GamerZ 119

Albertslund Linedance 101, 111, 115, 117

Albertslundkoret 99, 101, 104, 106, 119

arkæologi 129

autoværksted 71

besættelsestiden 66-68

Bjørnens Sportsfiskerforening 101, 17-108

brand 61, 72, 81, 122, 123, 126

brændevinslav 29

Brændevinsbrænding 23, 28, 29, 30, 32, 36, 37

busruter 66

computer 119

danseskole 80

dilettantforestilling 60

diskotek 85

fastelavn 43, 44, 80

filmoptagelse 55

folkestyre 44-47

Foreningshuset Roskilde Kro 98-117

fugleskydningsselskab 38-39, 42-43

Gamle Danses Værn 101, 109

graffiti 33

gymnastik 47, 50, 52-54

jernbanen 24, 26, 35, 41, 47

juletræ 53, 54, 81, 112, 113, 114

Propforeningen 67

rejsestalden 10, 22, 23, 37, 64

skytteforening 31, 46-50, 67

smugkro 15, 30

sognerådet 30, 46, 67, 73, 74

spejderne 92-95, 99-100, 112, 127

sækkepiber, White Hackle Band 95-96

trafik 7, 11, 13, 64, 80, 99

venskabsbyer 95, 99, 104

vielser 16, 90, 118

VIF 52, 54, 60, 67, 68

vælgermøde 45-46

10. Kilder

(Numre i teksten henviser til kilderne)

1. Barfod, H.P.: *Minder fra et langt liv*. Gyldendal 1905-27
2. Beeken, J.L.: *En Sommerforlystelse / Reise til Sjælland*. 1817
3. Carlé, Erik: *Fængselsvæsenet under besættelsen*. Justitsministeriet 1990
4. Dahl, Martin Bang: *Øllet blev hans skæbne*.
5. Det Danske Filminstitut: *Sporvejsfunktionærernes Musikforening i 1926*. Aktuefilm 1927
6. Funch og Tofte: *Roskilde Landevej*. Hernov 1986
7. Gustafsson, Per: *Kan du huske? I: Glimt fra Albertslunds historie*. Albertslund Lokalhistoriske Forening 2009
8. Heilskov, Chr.: *Blade af en gammel landevejskros historie*. I: Årbog. Historisk Samfund for Københavns Amt 1925
9. Hemmersam, Flemming: *En idrætsforening i lokalsamfundet*. Albertslund Idrætsforening 1995
10. Høyer, Poul: *Gamle kroer*. I: Glostrupbogen 1961 og 1962
11. Jensen, Børge V.: *Vridsløselille Idrætsforening*. I: Fra land og by. Lokalhistorisk Samlings Venner. Albertslund 1995
12. Jønsson, Jens Henrik: *Historien i landskabet*. Danmarkshistorien i Vestskoven og Kroppedal Museum 2014
13. Kredsbladet 1990. Udg. af Kreds 25, Danmarks Lærerforening. Redaktør: Jørgen Nielsen
14. Kristensen, Frits Beck: *Kilder til landboreformerne i Vridsløselille 1771-1801*. Lokalhistorisk Samlings Venner 2001
15. *Laugsartikler for Brændeviinsbrænderne i Kiøbenhavn*. 1741. Det Kgl. Bibl.
16. Nielsen, Hans Kristian: *Vridsløselille - min barndoms by*. Eget forlag 1992
17. Nielsen, Kaj: *Vridsløselille og Omegns Fugleskydningsselskab*. I: Glimt fra Albertslunds historie. Årsskrift 2016.
18. Nielsen, Zakarias: *Minder og spredte træk af mit liv*. Gyldendalske Boghandel Nordisk Forlag 1905
19. Nilsson, Per: *Den skjulte bro under Roskildevej*. I: Glimt fra Albertslunds historie. Albertslund Lokalhistoriske Forening 2006
20. Nilsson, Per: *Da Roskilde Kro var ejet af en løjtnant og storspekulant*. I: Glimt fra Albertslunds historie. Albertslund Lokalhistoriske Forening 2013
21. Petersen, Hans: *Taastrup og Omegns Fugleskydningsselskab*. Taastrup Chr. Stæhrs Eftf. 1959
22. Petersen, Jens A.: *Han var nærmest venstremand*. I: Glimt af Vestegnens fortid. Historisk Samfund for Høje-Taastrup og Ishøj kommuner 1975
23. Rasmussen, Kaj B.: *Et tilbageblik*. Albertslund Lokalhistoriske Forening og Lokalhistorisk Samling Albertslund 2007
24. Roskilde Dagblad. Flere årgange
25. Sandahl, Ib: *Blev Wellingtons hest "Copenhagen" stjålet i Taastrup?* I: Byhistorisk Samling og Arkiv i Høje-Taastrup Kommune. Årsskrift 2007
26. Sørensen, Henning: *Albertslund i tusind år*. Lokalhistorisk Samlings Venner 2000
27. Sørensen, Henning: *På Roskilde Kro er snapsen god*. I: Glimt fra Albertslunds historie. Albertslund Lokalhistoriske Forening 2010
28. Taastrup og Omegns Fugleskydningsselskab. *Jubilæumshæfte* 2009
29. Welblund og Hassøe: *Gamle Landevejskroer*. H. Hagerups Forlag 1946
30. Wittendorf, Alex: *Alvej og kongevej*. Akademisk Forlag 1973
31. Øhlenschlæger, Troels: *Roskilde Kro*. I: Milepælen. Nyt fra Lokalhistorisk Samling. Nr. 36. Dec. 2015

Både ude og inde bliver Roskilde Kro et sted for familierne, når vejret og situationen er god. Man kan bruge bålhuset og den lille, eventyrlige Hobbit-hytte. En spontan beslutning i familien og en lille tur kan give motion, frisk luft, leg og samvær på en ny måde. (J.N. 2017)

ISBN 978-87-970002-0-5